

UDVIKLINGSRÅDENE I VARDE KOMMUNE. UDVIKLING AF LOKALE STYRINGSNETVÆRK Gennem
KORTLÆGNING, VIDENSDELING OG KOMPETENCEUDVIKLING
© Marie Bjørnager Jensen & Steffen Hartje 2011

Tryk
AKA-PRINT A/S, Aarhus

ISBN 978-87-90589-07-3

Udgivet med støtte fra Indenrigs- og Sundhedsministeriets Landdistriktpulje

Alle rettigheder forbeholdes. Kopiering fra denne bog må kun finde sted på institutioner, der har indgået
aftale med Copy-Dan og kun inden for de i aftalen nævnte rammer. Undtaget herfra er korte uddrag
til brug ved anmeldelse.

Kontakt- og distributionsadresse
Fritid & Samfunds Forlag
Skt. Nicolaus Gade 2
8000 Aarhus C
Tlf.: 86 18 26 27
www.fritid-samfund.dk

... Jeg vil bare sige, jeg synes, det er helt vildt spændende, at Varde Kommune har valgt, at der skulle være de her ni udviklingsråd. Det er genialt!

Indhold

1. Indledning	1
2. Projektets formål	3
Netværksdannelse 2.1	3
Kortlægning 2.2	3
Vidensdeling og metodeudvikling 2.3	4
Projektets deltagere 2.4	4
Formidling 2.5	4
3. Projektets aktiviteter	6
Kursus for formænd i Oksbøl 3.1	6
Debatmøder om netværksstyring 3.2	9
Kortlægning via Geografisk Informations System (GIS) 3.3	9
Kortlægning via dataudtræk og undersøgelser 3.4	9
4. Den netværkskoordinerende forening	12
Kendetegn ved det danske civilsamfund 4.1	12
Behov for en fornyelse af foreningsmodellen 4.2	13
Netværkskoordinerende forening 4.3	14
Hvordan kan en netværkskoordinerende forening være opbygget? 4.4.....	15
Beskrivelse af arbejdet i en netværksgruppe 4.5	16
Netværksdesign 4.6	17
Forskellige typer af netværksgrupper 4.7	18
Hvordan opbygges en netværkskoordinerende forening? 4.8	19
5. Varde Kommunes udviklingsrådsmodel	21
Det Fælles Udviklingsråd (FUR) 5.1	21
Kommunens inddeling i udviklingsråd 5.2	21
Hvordan foreninger og borgere kan bruge udviklingsrådene 5.3	24
Hvordan byrådet bruger udviklingsrådene 5.4	24
Behovet for at involvere flere i udviklingsrådsarbejdet 5.5	25
6. Evaluering af forsøget på at få flere med i arbejdet gennem etablering af styringsnetværk	27
Rekruttering til arbejdsgrupperne 6.1	28
Forholdet til foreningslivet 6.2	28
Forholdet mellem det lokale og det fælles 6.3	29
Samarbejdet mellem byråd og udviklingsråd 6.4	33
Lokalsamfundskonsulenten 6.5	35

Bedømmelse af Det Fælles Udviklingsråd (FUR) 6.6	36
Kompetenceudviklingskurset i Oksbøl 6.7	36
7. Den kommunale forvaltnings holdning til projektet og til udviklingsrådene	39
Forholdet mellem udviklingsråd og lokalråd 7.1	39
Synlighed 7.2	39
Udviklingsrådenes samarbejde med det øvrige foreningsliv 7.3	40
Udviklingsrådenes samarbejde med byrådet 7.4	41
Fællesmøder mellem udviklingsråd og byråd 7.5	42
Nedsættelse af arbejdsgrupper 7.6	43
Bedømmelse af det fælles udviklingsråd 7.7	43
Kortlægningen via GIS 7.8	44
8. Kortlægning via Geografisk Informations System (GIS)	46
Udviklingsrådenes brug af GIS 8.1	47
9. Kortlægning ved hjælp af offentlige dataudtræk	51
Blaabjerg 9.1	51
Blåvandshuk 9.2	52
Ølgod 9.3	54
Skovlund-Ansager 9.4	55
Befolkningstal 9.5	57
10. Kortlægning af foreningslivet i Blaabjerg, Blåvandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager	65
Kortlægning af foreningslivet i Blaabjerg 10.1	66
Kortlægning af foreningslivet i Blåvandshuk 10.2	69
Kortlægning af foreningslivet i Ølgod 10.3	71
Kortlægning af foreningslivet i Skovlund-Ansager 10.4	74
Sammenligning af foreningslivet i de fire områder 10.5	76
Sammenligning med Fyn ud fra frivillighedsundersøgelsen 10.6	79
11. Interview med borgmester Gylling Haahr og kommunaldirektør Max Kruse ...	83
12. Interview med kulturudvalgsformand Lisbet Rosendahl	89
13. Interview med regionsdirektør i Sydbank Finn Christensen	94
14. Konklusion og anbefalinger	99
Konklusion 14.1	99
Konkrete anbefalinger til det 14.2	100
15. Evalueringsmetode	103
16. Litteratur	104

.

1. INDLEDNING

Varde Kommune har bedt Fritid & Samfund om at gennemføre en evaluering af projektet *Udvikling af lokale styringsnetværk gennem kortlægning, vidensdeling og kompetenceudvikling*, der er blevet gennemført i perioden fra 2008 til 2011. Projektets primære målgruppe har været medlemmer af de 9 udviklingsråd, der tilsammen udgør fundamentet i kommunens nærdemokrati.

Projektstyringen er blevet varetaget af Varde Kommunes byråd og er initieret af en referencegruppe bestående af Dansk Landbrug, Syd Energi, Voksen Pædagogisk Center-Aarhus samt Sydvestjysk Udviklingsforum. Der har i hele evalueringsprocessen været et tæt samarbejde med kulturchef Kirstine Gottlieb, udviklingschef Jørgen Nielbæk og lokalsamfundskonsulent Hanne Jespersen. Følgende udviklingsrådsformænd og bestyrelsesmedlemmer har bidraget med vigtige informationer i forbindelse med materialeindsamlingen: H.C. Jensen, Mogens Svarrer, Poul Jacobsen, Henrik Slot Hansen, Peder Foldager, Henry Koch, Karin Nielsen, Carl Holst, Jens Møller Jensen og Birgit Jyde.

Læsevejledning

Rapporten er disponeret som følger:

Kapitel 1 er denne indledning, mens *kapitel 2* er et resume af projektets baggrund og formål.

I *kapitel 3* redegør vi mere indgående for projektets aktiviteter.

I *kapitel 4* beskrives, hvordan teorierne om netværksstyring kan overføres til en ny foreningsmodel, der kan bidrage til at involvere flere i frivilligt arbejde.

Kapitel 5 er en gennemgang og analyse af Varde Kommunes udviklingsrådsmodel.

I *kapitel 6* beskrives resultatet af forsøget med at få flere med i arbejdet gennem etablering af styringsnetværk.

Kommunalforvaltningens holdning til projektet og udviklingsråd fremlægges i *kapitel 7*.

Kapitel 8 er en evaluering af kortlægningen gennem brug af Geografisk Informations System (GIS).

I *kapitel 9 og 10* beskrives resultatet af kortlægningen ved hjælp af offentlige dataudtræk.

I *kapitlerne 11, 12 og 13* bringes interview med borgmester Gylling Haahr, kommunaldirektør Max Kruse og Lisbet Rosendahl, formand for Kultur- og Fritidsudvalget, samt Finn Christensen, regionaldirektør i Sydbank, om deres holdninger til udviklingsrådsmodellen.

Kapitel 14 indeholder konklusioner og anbefalinger.

Hvorpå vi i *kapitel 15* redegør for den anvendte evalueringsmetode.

2. PROJEKTETS FORMÅL

Projektets mange forskellige aktiviteter kan opdeles i to hovedformål:

1. Gennem brug af styringsnetværk og netværksdannelser at få flere med i det frivillige arbejde på lokalt plan.
2. Gennem kortlægning at tydeliggøre de forskellige resurser, der findes i et lokalområde. I forlængelse heraf udvikle et koncept for præsentation af de enkelte lokalsamfund, der kan skabe grundlag for vidensdeling mellem lokalsamfundene og en metode til lokalsamfundsudvikling.

2.1. Netværksdannelse

De nye netværksdannelser skulle ske gennem nedsættelse af en række netværksgrupper og havde følgende formål:

- *At inddrage flere borgere i udviklingen af deres eget område og det lokale demokrati.*
- *At skabe forankring fra lokalsamfund til de enkelte udviklingsområder.*
- *At styrke netværksdannelsen og kendskabet på tværs af kommunen.*
(Kilde: Projektansøgningen, side 2).

I forbindelse med nedsættelsen af nye netværksgrupper skulle udviklingsråds-medlemmer tilbydes undervisning i, hvordan styringsnetværk kan dannes og koordineres, samt hvilke fordele og ulemper der kan være ved denne arbejds- og styringsform: *Med henblik på at skabe nye selvstyrende netværksdannelser i civilsamfundet tilbydes medlemmerne i udviklingsrådene et kompetence-udviklingsforløb i netværksetablering og netværksstyring. I forløbet vil der blive arbejdet med følgende temaer: Hvordan sammenknyttes relevante og berørte partnere i et netværk? Hvilke opgaver kan bedst løses gennem netværksdannelser? Forskellen på formelle lovbestemte netværk og uformelle selvstyrende netværksdannelser. Rollefordelingen i netværksstyringsmodellerne, øvelser i netværksforhandlinger, frivillighedsprincippet og princippet om, at alle er ligeværdige i netværksarbejdet. Interesseanalyse, brug af IT i netværksudvikling, samarbejde mellem offentlige og private aktører i styringsnetværk.*

2.2. Kortlægning

Kortlægningsprocessen skulle foregå ved to forskellige former for kortlægning:

- En kortlægning af infrastrukturen i de enkelte lokalsamfund ved hjælp af GIS-teknologien, der gav mulighed for at tegne et billede af, hvilke resurser der findes i de pågældende områder. Både i forhold til de menneskelige

ressurser og i forhold til natur- og kulturherligheder.

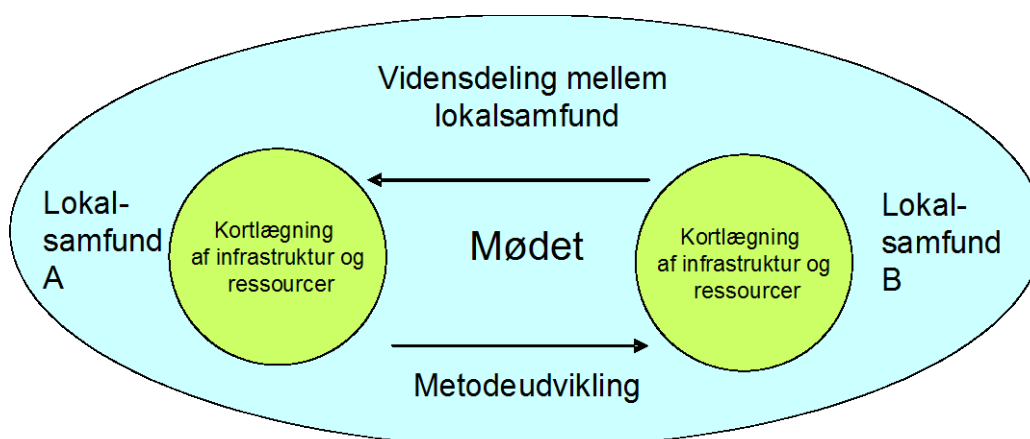
- En kortlægning ved hjælp af offentlige dataudtræk, der kunne beskrive bosætnings- og fraflytningsmønstret og andre relevante data i udvalgte lokalområder.

Kortlægningen skulle kvalificere udviklingsrådenes kendskab til de lokalområder, de dækker, og efterfølgende bruges til erfaringsudveksling mellem lokalsamfund.

2.3. Vidensdeling og metodeudvikling

Tilsammen skulle kortlægningen og erfaringsudvekslingen gøres til genstand for en metodeudvikling, som andre lokalsamfund kunne have gavn af.

Vidensdeling mellem lokalsamfundene (A+B) skulle ske på et møde, hvor det enkelte lokalsamfund præsenterede deres lokalsamfund ved brug af GIS-kortet og det foreliggende talmateriale over for det andet lokalsamfund ¹⁾.

2.4. Projektets deltagere

Projektets primære målgruppe var medlemmerne af de 9 udviklingsråd, og det bagland de repræsenterer i lokalsamfundet.

Projektet og dets aktiviteter blev formuleret som et tilbud til udviklingsrådene og deres medlemmer. Det var derefter helt op til det enkelte råd, om de ville deltage i projektaktiviteterne eller ej.

2.5. Formidling

I forhold til formidlingsdelen fik de enkelte udviklingsråd tilbud om at få en hjemmeside med debatmodul, blogs og hvor der er mulighed for at informere og inddrage lokalsamfundene i det igangværende arbejde.

Der skulle derudover oprettes en fælles portal for Varde Ny Kommune – www.vardenet.dk – hvor udviklingsrådenes oplevelser og resultater løbende kunne præsenteres.

i) Modellen er fra projektansøgningen og udarbejdet af Jørgen Nielbæk, udviklingschef, Varde Kommune.

3. PROJEKTETS AKTIVITETER

Projekt blev gennemført i to hovedfaser:

I den første fase blev udviklingsrådene i Varde Kommune introduceret til forskellige metoder, der kan anvendes til at inddrage flere borgere i udviklingen af lokalsamfundene med fokus på, hvordan netværksstyring kan stimulere netværksdannelser og vidensdeling.

I anden projektfase fik samme målgruppe mulighed for at afprøve to former for kortlægninger, der kan bruges til at præsentere lokalsamfund for en større offentlighed og dermed synliggøre de resurser, der findes det pågældende sted. Begge faser havde som mål at skabe udvikling og bosætning i lokalsamfundene.

Fase 1 blev indledt med et stormøde, hvor projektet blev præsenteret, og det blev påpeget, at det var op til det enkelte råd at afgøre, om det ville deltage i projektet. Det resulterede i, at 7 af de 9 råd gav en positiv tilbagemelding vedrørende deltagelse. De to sidste råd valgte efterfølgende at deltage i nogle af projektaktiviteterne. Der har således været bred opbakning til initiativet i hele projektperioden.

Baggrunden for at påbegynde et arbejde med netværksstyring i udviklingsrådsregi var, at en tidligere undersøgelse havde vist, at arbejdet i de enkelte råd ofte blev lavet af relativt få personer – typisk formand og bestyrelsesmedlemmer. Der var derfor behov for at inddrage flere folk i arbejdet både for at aflaste de nuværende aktive og for at styrke rådernes synlighed og gennemslagskraft.

En af årsagerne til, at udviklingsrådene havde problemer med at inddrage resurser fra deres bagland, kunne være, at de var organiseret ud fra en klassisk hierarkisk foreningsmodel, der har en tendens til at samle ansvaret på meget få hænder. Der var derfor behov for ændre denne model, således at også folk med begrænsede resurser kunne være aktive i arbejdet.

3.1. Kursus for formænd i Oksbøl

Netværksstyring som et alternativ til den klassiske foreningsmodel blev introduceret på et 24 timers kompetenceudviklingskursus i Oksbøl. Kurset bidrog til at udvikle en fælles forståelse for, hvordan netværksstyring kan praktiseres i foreningslivet gennem nedsættelse af netværksgrupper/arbejdsgrupper, der arbejder gennem forhandling i stedet for gennem diktater fra en foreningsledelse.

Kurset gav desuden deltagerne mulighed for at afprøve og evaluere forskellige metoder, der kunne bruges til at inddrage folk i frivilligt arbejde (affinitetsanalyse,

visionsværksted m.m). Det blev desuden diskuteret, hvordan rådene kunne styrke samarbejdet med andre foreninger, erhvervslivet og politikere som en vej til at skabe et bredere engagement i det lokale udviklingsarbejde.

I kursets afsluttende plenum blev følgende temaer opstillet som udviklingsmuligheder for det enkelte udviklingsråd:

1. Netværksorganisering

Udviklingsrådenes netværk skal organiseres igennem rekruttering og oplæring af nye medlemmer, motivering af medlemmerne og samarbejde med foreningerne og erhvervslivet i lokalområdet. For at rekruttere nye medlemmer af netværket kan man bruge personlig henvendelse. Der kan nedsættes ad hoc-udvalg til at løse velformulerede, konkrete opgaver.

2. Styring

For at styre processen hen imod den målsætning, man har sat sig, kan man udarbejde arbejdsplaner med beskrivelser af det arbejde, man skal udføre. Der skal være fokus på tillid, og borgernes ansvar skal præciseres. For at styre processen kan man oprette fokusgrupper og lave projekter. Endelig er det vigtigt med en bedre koordinering af arbejdsgruppernes arbejde, end der er på nuværende tidspunkt, og med kommunikation imellem de forskellige parter.

3. Synliggørelse

Der generelt et for dårligt kendskab til udviklingsrådene blandt borgerne i de enkelte lokalområder. Udviklingsrådene kan gøres mere synlige ved at fortælle den gode historie. For eksempel kan fællesudviklingsrådet, som skal have kendskab til de enkelte udviklingsråd, mødes med pressen. Kendskabet til udviklingsrådene kan også øges ved at uddelegere veldefinerede opgaver til borgerne og ved samarbejde med det øvrige foreningsliv.

4. Processen for mål og handleplaner – den åbne dialog

Udviklingsrådenes mål og handleplaner bør vedtages igennem en åben dialog med lokalsamfundet. Dette skal sikre fællesskab, nærhed, debat og innovation. Den åbne dialog kan også tydeliggøre processen for udvikling.

Den åbne dialog kan føres på et debatforum på en hjemmeside, der vedligeholdes løbende, som konkret dialog med politikerne og på fremtidsværksteder.

5. Tilflyttere som ressourcer

Tilflytterne er nødvendige, hvis de små nærsamfund skal overleve, og samtidig kan de tilføre lokalsamfundene dynamik og ny energi. Man må prøve at aflive myterne om tilflytterne og ophæve de gamle grænser imellem tilflyttere og de beboere, der har boet i området længe. For at komme tilflytterne i møde kan man foretage flere konkrete tiltag: f.eks. kan alle tilflyttere få en velkomstpakke med relevant information om det lokalsamfund, de flytter til. De kan også inviteres på en bustur i lokalområdet, eller de kan bydes velkommen af en lokal person.

6. Synlighed

Alle borgere skal vide, at udviklingsrådene eksisterer, og hvad de kan bruges til. Denne målsætning skal sikres igennem synlighed, tilgængelighed og nærhed i rådernes arbejde. For at sikre denne synlighed blev det foreslået at arbejde aktivt med PR, f.eks. igennem en PR-gruppe, eller ved direkte kontakt til f. eks. ugeavisernes journalister. Der kunne fastlægges en PR-strategi, f.eks. med bytavler, som man har det i Janderup, og digitale infotavler. Desuden kunne der indgå oplysninger om udviklingsrådene i velkomstpakker, der uddeles til tilflyttere.

7. Uddannelse i udvikling

Det blev foreslået at lave et uddannelsesforløb i udvikling – et udviklingsværksted. Uddannelsen skal omhandle, hvordan man skaber klare fælles mål for udviklingsrådene, giver borgerne ejerskab over udviklingsprocessen, og hvordan rolle- og opgavefordelingen i bestyrelsen bør være.

8. Synlighed i udviklingsarbejde og resultater

Når udviklingsarbejdet og resultaterne heraf gøres synlige, kan det give andre borgere lyst til at deltage i arbejdet. Derfor og for at få påskønnelse for sin arbejdsindsats bør man huske at fejre succeserne og fortælle om udviklingsrådenes arbejde på for eksempel hjemmesiden eller på Facebook.

9. Få flere med i arbejdet

For at aflaste formanden og bestyrelsen blev det foreslået at inddrage flere personer i udviklingsrådenes arbejde. Udviklingsrådene kan uddelegere afgrænsede opgaver til interesserede borgere, der på denne måde bliver involveret i arbejdet i en kortere eller længere periode. For at få flere interesserede i at deltage i udviklingsarbejdet er det vigtigt at fortælle den gode historie om udviklingsrådets resultater.

Der var enighed i deltagerkredsen om, at i højere grad at forsøge at involvere flere i arbejdet gennem nedsættelse af arbejdsgrupper/netværksgrupper og derved arbejde hen imod at indfri projektets målsætninger.

10. Udveksling af frivillige med en spansk organisation

I forbindelse med kurset blev der lavet et projekt og en projektansøgning til GIVE-programmet i EU, der havde til formål at udveksle frivillige mellem den spanske organisation DEMA og repræsentanter fra udviklingsrådene.

Projektansøgningen blev imødekommet, og for øjeblikket er der repræsentanter fra DEMA i Varde Kommune, hvor de i løbet af en 3-ugers periode skal opleve, hvordan frivillige arbejder i udviklingsråds regi m.v. Projektet har Væksthuset i Varde By som tovholder.

Der var repræsentation fra samtlige udviklingsråd på kurset. I alt 10 deltagere.

3.2. **Debatmøder om netværksstyring**

Som opfølgning på Oksbøl-kurset blev der udviklet et koncept for et debatmøde med temaet „Hvordan får vi flere med i arbejdet?“, hvor styringsnetværksteoriene skulle introduceres og diskuteres med henblik på at indføre den første form for netværksstyring gennem nedsættelse af forskellige arbejdsgrupper.

Dette debatmøde blev afholdt i hovedparten af rådene og levede langt hen ad vejen op til målsætningen, på grund af at antallet af arbejdsgrupper i udviklingsråds og lokalråds regi efterfølgende voksede hurtigt.

Der blev afholdt 7 af disse debatmøder med i alt 46 deltagere.

Målt i forhold til antallet af nedsatte arbejdsgrupper har denne del af projektet været en succes. Der er imidlertid stor forskel på, hvor aktive grupperne er. Nogle er godt i gang, andre har lige påbegyndt arbejdet.

I hovedparten af rådene er der imidlertid en klar forståelse for nødvendigheden af at brede arbejdet ud, så flere kan deltage, og at bestyrelsen i de respektive råd skal have en koordinerende rolle frem for selv at skulle stå for hovedparten af arbejdsopgaverne.

3.3. **Kortlægning via Geografisk Informations System (GIS)**

Anden fase af projektet startede med udviklingen af et kursuskoncept, hvor rådsmedlemmer fik mulighed for at lære at bruge GIS-kort og forstå selve GIS-teknologien. I forlængelse heraf skulle de selv påbegynde en GIS-registrering af de steder, som de fandt var væsentlige at vide noget om i deres lokalområde.

På møderne fik det enkelte udviklingsråd udleveret et GIS-kort med de informationer, der i forvejen var registreret i det pågældende område. Herefter fik de til opgave selv at tilføje de steder og informationer, som de mente skulle med på GIS-kortet.

Kortlægningen havde to hovedformål. Dels at udarbejde GIS-kort, der kunne lægges op på Varde Kommunes og udviklingsrådenes hjemmesider og dermed bruges af turister, mulige bosættere m.v., dels at øge de enkelte udviklingsråds-medlemmers viden om, hvilke resurser der findes i deres nærområde.

Der blev afholdt 8 GIS-møder med i alt 123 deltagere.

3.4. **Kortlægning via dataudtræk og undersøgelser**

GIS-kortlægningen blev fulgt op af to kortlægninger:

1. En kortlægning af bosætnings- og fraflytningsmønstret foretaget af Region Syddanmark og
2. En kortlægning af foreningslivet udført af Landsforeningen Fritid & Samfund.

Disse to kortlægninger blev foretaget i fire udvalgte områder – Blaabjerg, Blaavandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager – og indgik sammen med GIS-kortlægningen som en metode til, hvordan man kan præsentere et lokalsamfunds resurser for mulige bosættere, erhvervsvirksomheder m.v.

Resultaterne af de to kortlægninger indgik desuden i et seminar, der blev afholdt den 13. april 2011 på Henne Mølle Å Badehotel. På seminaret blev kortlægningsmetoden diskuteret, og udviklingsrådsmedlemmerne prioriterede gennem vidensdeling og en affinitetsanalyse fremtidige indsatsområder.

Seminaret havde 12 deltagere.

4. DEN NETVÆRKSKOORDINERENDE FORENING

I det følgende afsnit beskrives baggrunden for, at projektet har haft fokus på nødvendigheden af at forny den klassiske hierarkiske foreningsmodel. En organiseringsmodel, der i vid udstrækning bruges af foreningslivet i Danmark, men som tiden i nogen grad er løbet fra, fordi den er hierarkisk i sin opbygning og ikke giver ret god mulighed for at involvere medlemmer med begrænset fritid i arbejdet.

Som et alternativ til denne model undersøges det, i hvilken grad teorien om styringsnetværk kan overføres og tilpasses til det frivillige foreningsliv.

Afsnittet består af følgende elementer: En beskrivelse af hvad der kendetegner civilsamfundet i Danmark, en analyse af den klassiske foreningsmodel samt et forsøg på at overføre styringsnetværksteorier til en dansk foreningsmodel.

4.1 Kendetegn ved det danske civilsamfund

En væsentlig forudsætning for et velfungerende kommunalt demokrati er, at borgerne også uden for valghandlingerne får mulighed for at blive inddraget i de politiske beslutningsprocesser, samt at der eksisterer et stærkt „civilsamfund“ i den pågældende kommune.

Det civile samfund refererer til det område af samfundet, der ikke direkte er underlagt markedskræfterne eller den offentlige sektor. Lidt firkantet sagt er det i det civile samfund, at vi lever vores fritidsliv. Det er her, at familielivet udfoldes, hvor vi er aktive i foreningslivet, laver frivilligt arbejde, dyrker forskellige hobbyer m.v.

Det civile samfund er befolket af mange forskellige organisationer, idrætsforeninger, aftenskoler, selvhjælpsgrupper, kulturforeninger, kirkelige organisationer, frivillige sociale foreninger, kønspolitiske organisationer, ungdomsorganisationer, grundejerforeninger, antenneforeninger, spejdere, borgerforeninger m.v. Det er også her, at en stor del af vores sociale relationer udvikles, og der skabes en stor del af den tillid mellem borgere, der har stor betydning for et samfunds sammenhængskraft.

I Danmark er der en lang tradition for, at vi har et stærkt civilsamfund med mange forskellige aktører. Selv små bysamfund har ofte et meget stort antal foreninger, der er drevet af frivillig arbejdskraft. Et andet særkende ved det danske civilsamfund er, at mange af foreningerne modtager forskellige former for offentlige tilskud og dermed ikke helt lever op til definitionen af civilsamfundet som et område, der ikke er underlagt nogen form for offentlig kontrol. På den anden side er der også en historisk tradition for, at selv om en forening modtager tilskud, er der en

„armslængde“ mellem den og det politiske system, således at den pågældende forening i høj grad er selvbestemmende over dens egne forhold.

4.2 **Behov for en fornyelse af foreningsmodellen**

Hovedparten af organisationerne i det civile samfund er organiseret som foreninger med en generalforsamling/repræsentantskab som øverste myndighed. Alle medlemmer har adgang og stemmeret til generalforsamlingen, hvor foreningens overordnede mål og aktiviteter fastlægges, og sidste års regnskab og beretning godkendes eller forkastes.

På generalforsamlingen vælges desuden en bestyrelse og en formand, der i fællesskab får overdraget ansvaret for foreningens daglige drift. Bestyrelsen konstituerer sig senere med næstformand og kasserer. Foreningens målsætninger, aktiviteter, afstemningsform m.v. nedskrives i en foreningsvedtægt, der også tydeliggør, hvem der tegner foreningen og er økonomisk ansvarlig.

Medlemmerne vælger således de folk, der skal varetage foreningens drift og har ansvaret for, at de beslutninger, der er truffet på generalforsamlingen, føres ud i livet. Det betyder i praksis, at det ofte er meget få personer, der på ledelsesplan er aktive. Typisk formand, næstformand og kasserer, mens resten af medlemmerne ofte er passive bortset fra deres deltagelse i bestyrelsesmøder og den årlige generalforsamling.

I sin klassiske form er denne foreningsmodel derved en afspejling af „det repræsentative demokrati“, hvor frie valg er nøgleordet og stemmeafgivning er den vigtigste politiske aktivitet, hvad der står i modsætning til, at foreningslivet i dets historiske selvforståelse praktiserede det „deltagende demokrati“. I den deltagende demokratiopfattelse er idealet, at fleste mulige deltager i de forskellige beslutningsprocesser, og at demokratiet fungerer i alle dele af organisationen for at give medlemmerne mulighed for selv at påtage sig et ansvar for organisationens udvikling.

Den deltagende demokratiforståelse er en forudsætning for ideen om et aktivt medborgerskab. Gennem udviklingen af det deltagende demokrati udvikles også et aktivt medborgerskab og vice versa. For begge begreber drejer det sig om, hvordan den enkelte borger forholder sig til andre borgere, og om hvordan de lærer at acceptere forskellighed. En sådan accept bygger på tillid. Tillid mellem demokratisk sindede borgere uanset deres kulturelle ophav, profession, køn, uddannelse samt loyalitet til det fællesskab, de er en del af. Derfor bør et foreningsdemokrati ikke kun bygge på en repræsentativ tankegang, men have som mål at involvere flest mulige medlemmer i beslutningsprocesserne.

Hvis der kun er få involveret i en foreningsledelse, betyder det, at det enkelte bestyrelsesmedlem ofte får en stor arbejdsbyrde, og i særdeleshed er posten som foreningsformand og foreningskasserer ofte forbundet med mange timers frivilligt arbejde. Konsekvensen heraf er, at det kan være svært at få medlemmer til at lade

sig vælge til tillidsposter. En undersøgelse af danskernes motions- og sportsvaner fra 2007 bekræfter denne tendens. Det viser sig således, at antallet af personer med tillidsposter i idrætslivet var faldet fra 5 % i 1993 til 3 % i 2007. I samme periode blev antallet af deltagere i medlemsmødet reduceret fra 14 % til 9 %.

En ny undersøgelse fra Idrættens Analyseinstitut og Syddansk Universitet viser samme tendens: Over halvdelen af de i undersøgelsen medvirkende idrætsforeninger tilkendegiver, at de har svært ved at få formands- og kassererposterne besat, og mere end 40 % har svært ved at rekruttere medlemmer til de faste udvalg. (Kilde: Præsentation på DIFs kongres ved Idrættens Analyseinstitut, februar 2011).

Alt tyder på, at denne tendens inden for idrætten også gør sig gældende i det øvrige foreningsliv, og der er derfor et tydeligt behov for at ændre på den klassiske foreningsmodel, så den i højere grad kommer til at leve op til idealerne i det deltagende demokrati, ved at flere bliver involveret i løsningen af de forskellige foreningsopgaver.

Den klassiske foreningsmodel passer heller ikke særligt godt til den store gruppe af borgere, der nødigt vil påtage sig et foreningsansvar over længere tid. Hvis denne gruppe skal involveres i foreningsarbejde, skal der skabes en ny foreningsstruktur, der gør det muligt at deltage på ad hoc-plan ud fra den enkeltes personlige interesse.

En fornyelse kan have følgende formål

- At finde nye måder at få flere med i det frivillige foreningsarbejde.
- At inddrage flere medlemmer i foreningens beslutningsprocesser.
- At forsøge at styrke kvaliteten i foreningens beslutningsprocesser.
- At sikre, at medlemmerne lettere kan komme i kontakt med hinanden og lave aftaler om foreningens aktiviteter.
- At gøre foreningen mere synlig, således at andre end foreningens medlemmer kender dens virke og kan komme i kontakt med den.

4.3 Netværkskoordinerende forening

Et bud på en foreningsmodel, der bedre end den klassiske model kan imødekomme nutidens behov, kan være en foreningsmodel, der bygger på en netværksorganisering. Hvor det er let for de enkelte foreningsmedlemmer at deltage i arbejdet med at drive og udvikle den, og hvor det stadig er tydeligt, hvem der har det overordnede ansvar.

Teorierne om styringsnetværk, der primært er udviklet med det formål at kunne befordre et samarbejde mellem den offentlige sektor og det civile samfund, kan være en inspirationskilde til en sådan foreningsmodel. De er primært blevet brugt af kommuner som et redskab til at inddrage borgerne i de kommunale beslutningsprocesser og har derved et andet sigte end at være en organisationsform for en

frivillig forening. På trods af denne forskel giver de en række gode bud på:

- Hvordan man kan opbygge et netværk.
- Hvilke krav der kan være til deltagerne i netværksgrupper.
- Hvordan deltagerne spiller sammen og påvirker hinanden.
- Hvordan den overordnede styring af netværksgrupper kan foregå.

På grund af teorierne om, at netværksstyring tager udgangspunkt i en kommunal virkelighed, der er reguleret gennem mange forskellige love og et repræsentativt demokrati, er der også en række elementer i dem, der ikke har relevans for det frivillige foreningsliv. Der er derfor behov for at tilpasse dem til andre vilkår end en kommunal styring, hvad der har været en af målsætningerne i projektet.

Det viste sig også, at betegnelsen styringsnetværk har en odiøs klang i forbindelse med det frivillige foreningsarbejde, hvilket kunne blokere for en forståelse af hensigten med netværksdannelsen. Som følge heraf valgte vi at bruge betegnelsen *netværkskoordinerende forening* som en betegnelse for netværksstyring i foreningslivet.

4.4 **Hvordan kan en netværkskoordinerende forening være opbygget?**

I det nye foreningsnetværk kan man stadig fastholde en foreningsopbygning med en årlig generalforsamling som øverste myndighed og en bestyrelse, der har ansvaret for den daglige drift, men bestyrelsen vil få en række andre opgaver end i en traditionel hierarkisk opbygget forening. Dens opgaver i en netværkskoordinerende forening vil bl.a. være:

- At koordinere arbejdet i en række netværksgrupper, der hver især har en eller flere opgaver, der skal løses.
- At opstille de rammer, som netværksgrupperne skal arbejde under.
- At sikre en relevant sammensætning af den enkelte netværksgruppe.
- At sikre, at arbejdet i netværksgrupperne bliver faciliteret i den nødvendige grad.
- At sikre de nødvendige tilbagemeldinger fra netværksgrupperne, og at resultaterne bliver tilgængelige for alle relevante partnere/medlemmer.
- At sikre en god kommunikation mellem de enkelte netværksgrupper og mellem grupperne og de øvrige foreningsmedlemmer.
- At håndtere eventuelle konflikter i netværksgrupperne.

Netværkskoordinering bygger på styring, der ikke sker via en ordreafgivning fra bestyrelsen, men gennem en udmelding om, hvilke rammer gruppen skal arbejde under, og hvilken tidsplan der er for arbejdet. Resten må gruppen selv finde ud af.

Gennem forhandling bestemmer deltagerne i fællesskab, hvordan arbejdet skal gribes an, og hvordan opgaven skal løses. Resultatet af gruppens arbejde beror på et samspil mellem deltagernes viden og de rammer og spilleregler, som bestyrelsen meldte ud, da gruppen blev etableret.

Disse nye bestyrelsesopgaver bør gøre det betydeligt mere interessant at være bestyrelsesmedlem og vil desuden kunne sikre, at en del af det arbejde, som normalt foregår i bestyrelsen, kan uddelegeres til netværksgrupperne. Bortset fra regnskabsstyringen og den formelle kommunikation med offentlige myndigheder kan stort set alle andre opgaver uddelegeres til netværksgrupper.

4.5 **Beskrivelse af arbejdet i en netværksgruppe**

En foreningsnetværksgruppe dannes typisk ved at samle en række personer, der alle kan bidrage med noget i relation til den eller de opgaver, der skal løses. Det kan eksempelvis være folk, der har en ekspertviden på feltet, folk, der har erfaring med at løse den pågældende opgave eller tilsvarende opgaver, eller folk, der på den ene eller anden måde er engageret i, at opgaven bliver løst.

Deltagerne i en netværksgruppe vil således kunne udnytte hinandens viden og resurser i bestræbelserne på at løse den stillede arbejdsopgave bedst muligt, derfor er det vigtigt, at alle er interesseret i opgaven og bidrager med noget i arbejdsprocessen.

Alle deltagere i en netværksgruppe er ligestillede i arbejdet uanset baggrund, autoritet og kompetence, og hvis der er en deltager, som ønsker at trække sig fra arbejdet, kan den pågældende gøre det når som helst. Det må aldrig være en tvang at være netværksgruppedeltager, og hvis man ikke mener at kunne bidrage med noget til arbejdsprocessen, er man velkommen til at trække sig ud.

Vigtige kompetencer hos netværksgruppedeltagerne:

1. Respekt for at de andre deltagere har forskellige holdninger.
2. Evnen til at lære af hinanden.
3. Lysten til at påtage sig opgaver uden dermed at dominere andre.
4. Evnen til at skabe tillid til hinanden.
5. Sociale kompetencer.
6. Evnen til at sætte fællesskabets interesser over sin egne personlige interesser.
7. Evnen til at kunne indgå kompromisser.
8. Evnen til at kunne holde en aftale.
9. Kreativitet.

4.6 Netværksdesign

Før arbejdet kan gå i gang i en foreningsnetværksgruppe, skal foreningens bestyrelse definere brede og rummelige målsætninger for den opgave, som gruppen skal arbejde med, og der skal laves en ramme, som netværksgruppen skal arbejde inden for. Selve definitionen af rammen er meget vigtig, fordi det er det vigtigste styringsredskab af gruppens arbejde.

Rammen kan beskrive:

- a. Hvilke regler og procedurer gruppen skal arbejde under.
- b. Hvilke værdier og normer der er grundlaget for arbejdet.
- c. Spilleregler for netværksforhandlingerne.
- d. Hvilke visioner der er for arbejdet.
- e. Tidsplan.
- f. Økonomi.
- g. Hvordan kommunikationen mellem gruppen og det øvrige netværk skal foregå.
- h. Hvem der er tovholder.

Bortset fra rammebeskrivelsen er netværksgruppen selvregulerende og bestemmer selv det videre forløb. En vellykket arbejdsproces kræver ofte, at der udvikles et godt fællesskab og en følelse af gensidig afhængighed af hinanden i den pågældende gruppe.

Fordele ved netværksgrupperne

1. Kan bidrage til at få flere til at deltage i frivilligt arbejde.
2. Kan involvere borgere, der ikke har tid til at indgå i et traditionelt bestyrelsesarbejde.
3. Bidrager til at kvalificere beslutninger, fordi de tilvejebringer vigtige informationer, argumenter og vurderinger fra borgere med kendskab til området.
4. De hjælper med til at skabe et fælles ansvar i forhold til de beslutninger, der træffes.
5. Netværksgrupperne er relativt åbne og fleksible.
6. Netværksgrupperne er gode til at identificere problemer og fremme fælles ejerskab til opgaver gennem dialog og forhandlinger mellem de forskellige medlemmer.
7. Kan medvirke til at reducere modstand mod forandringer i foreningen, ved at nye kræfter kommer ind i arbejdet.
8. Giver mulighed for, at folk med begrænset tid til foreningsarbejde kan deltage i udviklingen af foreningen.
9. Kan tilpasses forskellige medlemsgrupper (unge, børnefamilier m.v.).

Der er naturligvis også nogle ulemper ved at arbejde i netværksgruppe og med netværkskoordinering. På grund af at netværkskoordinering er en mere „løs“ foreningsmodel end den klassiske hierarkisk foreningsmodel, kan det være sværere

at finde ud af, hvem der har ansvaret for udførelsen af en bestemt opgave. Det er derfor vigtigt, at foreningens bestyrelse hele tiden sikre sig, at aftaler bliver overholdt.

Arbejdet i en netværksgruppe er også meget personafhængig. Medlemmer med mange resurser kan drive arbejdet hurtigt frem, men kan på den anden side også efterlade et stort tomrum, når de forlader gruppen. På den anden side er en netværksorganisering ikke mere sårbar end en hierarkisk organisering, der også har store problemer, når en initiativrig formand trækker sig fra sin post.

4.7 **Forskellige typer af netværksgrupper**

Netværksgrupperne vil typisk være ad hoc-grupper, der løser konkrete opgaver inden for en tidsramme, men de kan naturligvis også gøres permanente. Nedenstående er eksempler på forskellige typer af netværksgrupper. Hvilke, der skal anvendes, afhænger primært af, hvilken opgave(r) der skal løses:

1. *Åbne netværksgrupper.* Efter at gruppen er nedsat, er dens møder åbne for foreningens medlemmer.
2. *Lukkede netværksgrupper.* Består af udvalgte deltagere, der alle har en relation til emnet, der skal arbejdes med, og som ikke skal forstyrres af „uvedkommende“.
3. *Ad hoc-netværksgrupper.* Nedlægges, når arbejdsopgaven er løst, eller tidsplanen overskredet.
4. *Permanente netværksgrupper.* Grupper, der arbejder med samme opgave, men hvor deltagerkredsen udskiftes efter en bestemt deadline.

Forskellen mellem netværksgrupper og de traditionelle arbejdsgrupper, som de fleste foreninger har erfaring med, er:

- At netværksgrupperne styres gennem en nøje aftalt ramme for deres arbejde.
- At deltagerne ikke udvælges tilfældigt, men ud fra deres kompetencer og interesser.
- At netværksgrupperne selv definerer, hvordan de vil arbejde inden for den udstukne ramme.
- At arbejdet foregår gennem forhandling, og at deltagerne ved, hvilke spilleregler der er for forhandlingerne.
- At netværksgrupperne kan være permanente.
- At der foregår en kontinuerlig erfaringsudveksling mellem netværksgrupperne.
- At de har et ansvar for kontinuerligt at delagtiggøre andre i deres arbejde.

4.8 Hvordan opbygges en netværkskoordinerende forening?

Selve opbygningen af en netværkskoordinerende forening kan foregå i fem hovedfaser:

1. *Afklaringsfasen*, hvor det undersøges, hvilke krav en ny netværksorganisering skal forholde sig til. Hvis foreningen eksempelvis får støtte fra folkeoplysningsloven, er der en række krav til en foreningsdannelse og foreningsvedtægter, der skal overholdes, hvis man ikke vil risikere at miste den offentlige støtte. I denne fase skal det desuden fastlægges, hvilke resurser foreningen disponerer over.
2. *Organiseringsfasen*, hvor det afklares, hvordan den nye netværksstruktur konkret skal se ud i den pågældende forening. Hvilken organisering skal man have foruden netværksgrupperne? Hvordan organiseres generalforsamlingen og bestyrelsen? Hvordan skal valgene foregå? Hvem skal tegne foreningen udadtil? Hvordan skal kommunikationen foregå – internt og eksternt? Brug af websites og sociale netværk (Facebook m.v.).
3. *Netværksgruppefasen*. Udfærdigelsen af en strategi for hvordan man får nedsat de første netværksgrupper. Udfærdigelse af nogle overordnede spilleregler som de enkelte netværksgrupper skal fungere under. Det vil være klogt ikke at lave for mange netværksgrupper i denne fase, da det må påregnes, at der vil være nogle startproblemer, før organiseringen for alvor fungerer. Nedsættelse af de første grupper.
4. *Processtyringsfasen*. De nedsatte netværksgrupper må ikke overlades til sig selv. Der skal i hele forløbet være en tæt kontakt mellem bestyrelsen og de enkelte grupper, og der skal være et løbende tilbagemeldingssystem, så andre end gruppens medlemmer kan følge med i dens arbejdsproces og resultater. Det skal aftales, hvem der skal være gruppens tovholder i processen, hvilke resurser gruppen evt. har til rådighed, hvordan man løser konflikter, og hvordan der bliver fulgt op på aftaler.
5. *Erfaringsudvekslingsfasen*, hvor det aftales, hvor og hvornår repræsentanter for de enkelte netværksgrupper mødes og erfaringsudveksler sammen med de andre grupper.

5. VARDE KOMMUNES UDVIKLINGSRÅDSMODEL

Varde Kommune har siden 2006 arbejdet med at udvikle en ny nærdemokrati-model, der har til formål at skabe udvikling overalt i kommunen og styrke dialogen mellem byrådet og lokalområderne. Den nye organisering af nærdemokratiet bliver kaldt „udviklingsrådsmodellen“, fordi den bygger på ni udviklingsråd, der tilsammen dækker hele kommunen, og har fokus på, hvilke udviklingspotentialer der er i de enkelte lokalområder. Udviklingsrådene er paraplyorganisationer for foreningsliv, lokalråd, borgerforeninger m.v. i det område, de dækker. De fungerer som et bindeled mellem byrådet og lokalsamfundene og skal sikre, at alle kommunens borgere har let adgang til det politiske system. Gennem deres arbejde skal de bidrage til at gøre afstanden mellem borgerne i lokalsamfundene og politikerne i byrådet mindre og samtidig skabe en større sammenhængskraft i kommunen ved at skabe en dialog, der fungerer på tværs af de gamle kommuner, sogne, landsbyer m.v. Sidstnævnte bidrager det fælles udviklingsråd (FUR) til.

5.1 Det Fælles Udviklingsråd (FUR)

FUR består af en repræsentant fra hvert af udviklingsrådene og har til opgave at sikre den nødvendige erfaringsudveksling på tværs af lokalsamfund samt forsøge at nå til enighed om konkrete sager og derved skabe et helhedssyn og en fælles ansvarlighed for kommunens udvikling. Der er møder i FUR regelmæssigt med deltagelse af lokalsamfundskonsulenten, der også fungerer som sekretær for udvalget. Det enkelte udviklingsråd behøver ikke at gå via FUR med en sag. I de fleste tilfælde vil det gå direkte til kommunalbestyrelsen eller kommunens embedsmænd, fordi FUR hovedsageligt tager sig af sager af mere generel karakter eller af opgaver, der kræver, at flere udviklingsråd går sammen om at løse dem.

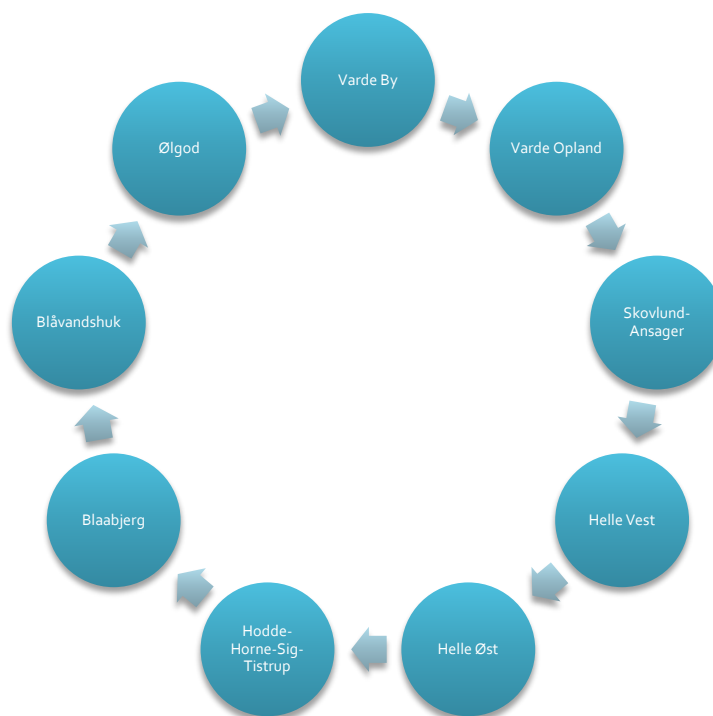
5.2 Kommunens inddeling i udviklingsråd

Varde Kommune og Fritid & Samfund forelagde et forslag for foreningslivet, om at hvert udviklingsråd skulle dække et område svarende til et overordnet skoledistrikt. Begrundelsen for at bruge skoledistrikterne som geografiske arbejdsområder var, at de har en størrelse, der sikrer, at alle udviklingsråd har resurse, både de stærke og knap så stærke lokalsamfund, samt at de tilsammen udgør et antal, der gør dem lette at kommunikere med for kommunen. Alternativet til udviklingsrådsmodellen ville have været, at byrådet og den kommunale forvaltning skulle være i dialog med 40 til 50 lokalråd og borgerforeninger.

Udviklingsrådsmodellen havde desuden den fordel, at rådene tilsammen dækkede hele kommunen og derved sikrede, at alle borgere ville kunne få gavn af den nye strukturering af nærdemokratiet.

Forslaget medførte som ventet en del diskussion, og det var nødvendigt at ændre på forslaget i forhold til opdelingen mellem Varde By og Varde Opland, fordi den ikke var hensigtsmæssig.

Der er nedsat følgende udviklingsråd:

Den største betænkelighed ved den endelige model var, at to af områderne, Blaabjerg og Blåvandshuk, geografisk svarede til to af de fem gamle kommuner, der blev slået sammen til den nye Varde Kommune. Betænkeligheden gik på, at man derved risikerede at fastholde nogle af de gamle kommunale skel i den nye struktur.

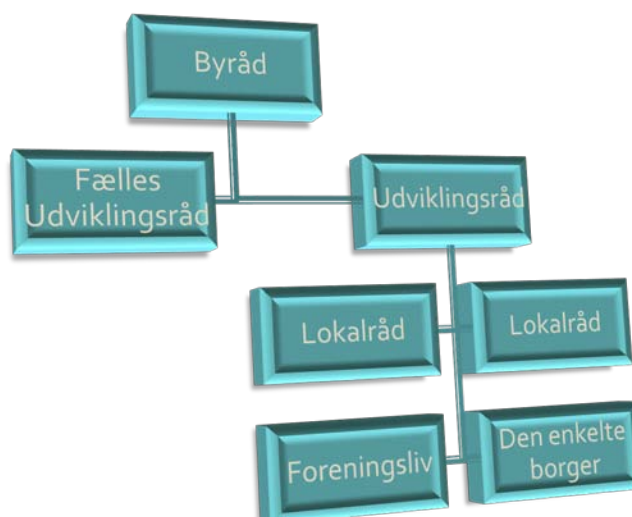
Udviklingsrådene er organiseret som selvstændige foreninger med egne vedtægter, og de beslutter selv, hvilke arbejdsopgaver de ønsker at beskæftige sig med.

Den måde, de er struktureret på, er forskellig. Nogle udviklingsråd har en underorganisering, der består af lokalrådene i hver af de store landsbyer, der er i deres område. Eksempelvis har udviklingsrådet for Varde Opland en underorganisering af 6 lokalråd fra hver af byerne: Alslev, Janderup, Billum, Orten, Tinghøj og Mejs, der hver vælger to personer til udviklingsrådets bestyrelse. Lokalrådene i Varde Opland er selvstændige organiseringer med deres egne vedtægter, der eksisterede før udviklingsrådsmodellen blev gennemført. En tilsvarende organisering har udviklingsrådet i Skovlund-Ansager, der er opbygget over lokalrådene i de to byer, således at udviklingsrådsbestyrelsen udgøres af bestyrelserne i de to lokalråd. På denne måde bliver udviklingsrådene i de to områder en paraplyorganisation som lokalrådene er rygrad i.

I Helle Øst er udviklingsrådet opbygget på en måde, der ligner Varde Oplands, mens udviklingsrådene i Blåvandshuk, Helle Vest og Hodde-Horne-Sig-Tistrup ikke har en direkte forbindelse i deres struktur til hverken lokalråd eller borgerforeninger, men de tilstræber at få sammensat en bestyrelse med en geografisk spredning, der dækker hele området.

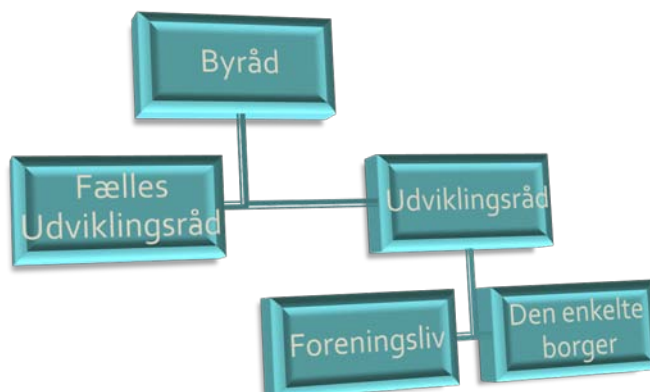
Udviklingsrådet i Ølgod har en bestyrelse, der sammensættes ved valg af repræsentanter fra både geografiske områder, bestemte foreningstyper og ildsjæle, mens rådene i Varde By og Blaabjerg har direkte valg til bestyrelsen, uden at der på forhånd er afsat et bestemt antal pladser til bestemte områder i byen.

Organisationsdiagram for udviklingsrådet i Varde Opland:

Udviklingsrådets struktur bygger på, at der i forvejen eksisterede velfungerende lokalråd i området.

Organisationsdiagram for Udviklingsrådet i Varde By:

I Varde By er der ikke behov for, at der skal være en bestemt geografisk repræsentation i udviklingsrådets bestyrelse, og der er derfor direkte valg til bestyrelsen.

5.3 **Hvordan foreninger og borgere kan bruge udviklingsrådene**

Alle foreninger og enkeltpersoner kan henvende sig til et udviklingsråd, hvis de har en idé, der kan bidrage til at skabe udvikling i det pågældende område. Idéen kan eksempelvis dreje sig om, hvordan man kan gøre et lokalsamfund attraktivt for tilflyttere, om hvordan man kan skabe gode trygge miljøer, om hvordan man kan forbedre infrastrukturen, eller om hvordan man skaber erhvervsudvikling.

Gennem dialogen med udviklingsrådet kan ideen yderligere udvikles og kvalificeres, inden den bringes videre til enten Det Fælles Udviklingsråd eller til byrådet via lokalsamfundskonsulenten. Selv om udviklingsrådsarbejdet primært fokuserer på udviklingsaspektet, tager de enkelte udviklingsråd sig også af sager, der drejer sig om generelle problemer i lokalsamfundet. Det er ikke en opgave for udviklingsrådene at løse nabostridigheder eller små sager, men mere generelle problemer for borgerne kan også være en opgave for udviklingsrådene at bidrage til løsningen af ved at forelægge dem for byrådet eller den kommunale forvaltning.

Der er intet til hinder for, at den pågældende forening kan gå uden om udviklingsrådet og direkte til kommunen, men en sag vil have bedre mulighed for at komme gennem det politiske system, hvis den går via udviklingsrådet ind i det politiske system. Modsat bestemmer udviklingsrådene selv, om de vil tage en sag fra en forening eller en borger op. De kan eksempelvis beslutte, at problemet er for lille til, at de vil arbejde med det, eller at de ikke har den nødvendige kompetence til at indgå i løsning af sagen.

5.4 **Hvordan byrådet bruger udviklingsrådene**

Udviklingsrådene er høringsberettigede på alle politikområder og har siden deres etablering været høringspart i så mange sager, at de nogle gange har haft svært ved at nå at sætte sig ind i alle sager. Det har derfor i nogle af rådene været nødvendigt at prioritere arbejdsindsatsen. Den første evaluering af udviklingsrådenes arbejde viste, at der generel har været stor tilfredshed med at have udviklingsrådene som faste høringspartnere i det politiske system. Borgerinddragelsesprocesserne fungerer godt og hurtigt, når de går via udviklingsrådene og resulterer i kvalificerede høringssvar.

Det er ikke kun som høringspart, at byrådet har gavn af rådene. De også blevet inddraget i en række projekter. Nogle af udviklingsrådene har således været involveret i et projekt, der skulle afprøve nye samarbejdsformer mellem kommunen og civilsamfundet med henblik på at højne kvaliteten i den kommunale opgaveløsning, et projekt, der skulle synliggøre Varde Kommunes kvaliteter som turistdestination og bosætningskommune, et projekt om etablering af en landsby-pedelfunktion, et projekt om lokalsamfundsudvikling samt et projekt, hvor bestyrelsesmedlemmer i et udviklingsråd skal til Barcelona for at mødes med borgere, der arbejder frivilligt med lokalsamfundsudvikling der.

5.5 **Behovet for at involvere flere i udviklingsrådsarbejdet**

Funktionen som samarbejdspartner med kommunen i forhold til rollen som høringspart og samarbejdspartner i forhold til forskellige former for borgerinddragelse fungerede, da det blev undersøgt i 2008, til begge parter store tilfredshed.

Udviklingsrådene var tilfredse med, at der i kommunen var stor lydhørhed over for dem i dialogen med byrådet, og kommunalpolitikkerne udtrykte tilsvarende stor glæde over samarbejdet med rådene. I modsætning hertil fungerede samarbejdet med det øvrige foreningsliv ikke optimalt. Udviklingsrådsarbejdet blev primært båret af bestyrelsesmedlemmerne i de enkelte udviklingsråd, og på grund af at mange af disse i forvejen var involveret i andre former for frivilligt arbejde, var der en reel fare for, at bestyrelsesmedlemmerne blev overbebyrdet med arbejde.

Udviklingsrådsstrukturen var heller ikke tænkt sådan, at bestyrelsesmedlemmerne skulle lave hele arbejdet. De skulle i stedet have en koordinerende rolle, således at mange forskellige borgere blev involveret i arbejdsopgaverne ud fra de interesser og kompetencer, som de måtte have. Der har derfor været behov for at skabe et større bagland for udviklingsrådsarbejdet med henblik på at tilføre rådene flere resurser. Nogle af rådene har heller ikke været synlige nok i forhold til det bagland, de skal fungere som paraplyorganisation for. Det har bl.a. betydet, at foreninger ikke i tilstrækkelig grad har trukket på de muligheder, som et samarbejde med et udviklingsråd giver. Behovet for at få flere gjort aktive i udviklingsrådsarbejdet og få synliggjort dem over for baglandet er to sider af samme sag, som Projekt Netværksstyring har sat fokus på.

6. EVALUERING AF FORSØGET PÅ AT FÅ FLERE MED I ARBEJDET Gennem etablering af styringsnetværk

Målt i forhold til antal arbejdsgrupper/netværksgrupper, der er nedsat, har denne del af projektet været en succes. Der er imidlertid stor forskel på, hvor aktive de forskellige grupper er. Nogle er kommet godt i gang, andre har ikke påbegyndt arbejdet endnu.

Der er også forskel på, hvor meget de forskellige udviklingsråd har fået ud af at deltage i denne del af projektet. Nogle har nedsat mange grupper, mens andre kun har nedsat ganske få, men alle steder er der imidlertid en klar forståelse af nødvendigheden af at brede arbejdet ud, så flere kan deltage. Der er også enighed om, at bestyrelsen fremover skal have en mere koordinerende rolle i stedet for at skulle stå for hovedparten af arbejdsopgaverne:

Det kører fint i udviklingsrådet, men vi skulle jo gerne have foreninger, altså andre borgergrupper med ind, det er jo netværksstyring, ikke!

Jeg tror, den bedste form for synlighed det er at få gang i nogle aktiviteter, skabe nogle projekter eller sætte nogle arbejdsgrupper i gang, som arbejder med noget, som de lokale foreninger ikke arbejder med normalt.

Det er imidlertid de færreste udviklingsrådsbestyrelser, der i projektperioden er nået så langt, at de har udviklet strategier for, hvordan man kan styre arbejdsgrupperne. I et af udviklingsrådene er der en klar bevidsthed om, hvor man skal bevæge sig hen, hvis bestyrelsen skal leve op til idealet for netværkskoordinering:

Så var det, vi gerne ville have netværksgrupperne op at stå og ligesom komme lidt højere op, og det er svært. Men, jeg tror, at vi har begået en fejl ved ikke at have styret de der grupper. Vi lader dem selv arbejde. Vi fortalte dem, hvordan man kan lave opgaven, men vi var ikke ude direkte og styre dem, og det kan godt være, at det var en fejl. Det magtede vi ikke. Vi synes ikke, vi magtede det.

Projektet har efter alt at dømme skabt en bevidsthed om nødvendigheden af at lave en form for styring af arbejdsgrupperne, men rådene mangler stadig nogle værktøjer til at føre netværkskoordineringen ud i livet.

6.1 Rekruttering til arbejdsgrupperne

Der er også forskel på, hvor let det har været at rekruttere medlemmer til arbejdsgrupperne. I nogle råd var det en meget svær opgave:

Det var godt nok svært at få folk til at melde sig til de der grupper. Hold da op, hvor det var svært. Vi havde foreslået seks grupper og sagt til folk, de skulle skrive sig på der, hvor de gerne ville være med. Der skete intet. Så prøvede jeg også på at sige „Kunne det ikke være en god idé ...?“, men ... én arbejdsgruppe kom op at stå. Nej, det passer ikke ... to.“

I andre råd gik det betydeligt lettere:

Intervieweren: Hvordan gik det med at få flere med i arbejdet? Har det været et problem for jer, eller er det gået forholdsvis let?

Det, synes jeg, har været forholdsvis let, men det kræver ligesom så meget andet frivilligt arbejde noget fodarbejde. Det kræver, at man tager knoglen og giver sig til at ringe rundt og spørge, om det ikke er noget for dem. Og så ser det ud til, at det lykkes ...

De fleste, de er lidt – sådan er vi jo som vestjyder – lidt bærede over at blive spurgt, og så skal man selvfølgelig gøre opgaven overkommelig for dem. Man skal passe på, at man ikke lægger op til, at de skal sidde til møder i døgndrift, eller de skal lave noget hele tiden. Det, tror jeg, er nogle vigtige parametre, at man stiller med en overkommelig opgave. „Det er det her, vi skal, og det er det her, du skal“. „Du kan vel klare denne her lille afgrænsede opgave. Det kan du næsten ikke sige nej til, vel?“.

Denne forskel på, hvor let det er at få folk ind i arbejdsgrupperne, drejer sig sandsynligvis også om, hvor godt samspillet er mellem udviklingsrådet og det foreningsliv, de repræsenterer.

6.2 Forholdet til foreningslivet

Mens udviklingsrådenes samarbejde med kommunen som høringspart og samarbejdspartner har udviklet sig meget positivt, har deres anden hovedfunktion som paraplyorganisation for foreningslivet med henblik på at kunne blive brugt til at fremføre sager over for kommunen ikke virket så godt:

Det er ikke sådan, at vi i udviklingsrådet fungerer som en paraply eller et overordnet koordinerende led i forhold til foreningerne. Der tror jeg, der er mange, der har deres egne veje ind til kommunen. Vi har så oplevet det, at de femten, der sidder her om bordet i udviklingsrådet, de er alle sammen aktive i deres bagland. De er typisk medlem af de der foreningsbestyrelser, så det vil sige, at de problemer, der opstår rundt omkring i foreningerne, og de emner, der popper op, de kommer lynhurtigt på bordet her. Så tager vi måske selv fat i opgaven herfra og siger „Hovsa, det der, det kan vi gøre et eller andet ved eller rette en henvendelse“. Så nogle gange sker det lidt mere ad den vej. Det sker lidt mere anarkistisk, at der er noget, der går på tværs. Vi er ikke anerkendt som et formelt mellemled imellem foreningerne og kommunen. Det kan man vist godt sige.

... Foreningerne, de er optaget af deres foreningsarbejde, de har ikke lyst til at lave sådan noget fælles noget. De er meget fokuserede på den ting, de går op i.

I stedet for at opfatte rådene som en hjælp er der foreninger, der opfatter dem som en forhindring, der skal undgås:

For eksempel var det meget lagt op til, at foreninger skulle bruge os og sådan noget. Foreningerne har udelukkende følt, at vi var en kniv, der stak til dem, for nu har de i x antal år kørt deres sager på den måde, de har gjort og overlevet. Så skulle vi ikke komme og sige, vi kunne gøre det bedre. Når vi viser resultater, og når vi bliver synlige, så bliver vi taget med på råd.

... Der opfatter jeg måske også, at der er flere i de her foreninger, der ikke vil med ind, fordi de klarer det selv. Der er nogle, der sådan uden... ikke siger det direkte, men hvor jeg fornemmer, jamen, de foreninger, de kan godt klare det ad anden vej. De kan godt få kontakt til politikerne. De behøver ikke gå via udviklingsrådet. Vi er sådan et forstyrrende indskudt led, som er overflødigt.

Der er dog også råd, der bliver brugt af foreningslivet i forbindelse med sager, der skal forelægges kommunen:

Jeg tror ikke, det er sådan, at foreningerne opfatter os som indgang til kommunen. Det tror jeg ikke. Jeg tror, de tager fat i kommunen nogle gange og i os nogle gange, og nogle gange er det tilfældigheder, der opstår, ved at en af vores medlemmer også er medlem af en bestyrelse og siger, „Hovsa, det kan vi da godt lige gøre noget ved“. Der tror jeg, vi har sagt, vores fornemste opgave det var at udgøre en eller anden koordinerende funktion. Hvis nu vi kunne se, at der var flere foreninger, der havde et eller andet fælles problem, så kunne man da godt ligesom bringe dem sammen på en eller anden måde. Det er ikke sådan, vi vil overtage deres arbejde, men vi vil godt være med til at være et bindeled nogle steder også imellem foreningerne.

Det er mere sparring til det, de laver, og så nogle gange kan vi hjælpe med at søge og sådan noget samt give dem gode idéer.

Det er således ikke paraplyfunktionen, men mere en sparrings- og servicefunktion det pågældende udviklingsråd hjælper foreningslivet med.

6.3 Forholdet mellem det lokale og det fælles

En årsag til det lokale foreningslivs lidt tilbageholdende attitude i forhold til at bruge udviklingsrådene og bidrage med arbejdskraft kan skyldes, at de først og fremmest er interesseret i det, de arbejder med lokalt. De er ikke så motiveret for at arbejde med fælles opgaver hverken i forhold til det enkelte udviklingsråds-område eller i forhold til hele kommunen:

Jeg synes, vores største problem er at finde en balance imellem det fælles og det lokale. Det mener jeg virkelig, fordi udviklingsrådene skulle for mig være det overordnede, som havde tråde til fællesudviklingsrådet og videre op i systemet. Det lokale, det skal man nok finde ud af.

... Det er netop det med at finde balancen imellem det lokale og så udviklingsrådet. Og der mener jeg, at udviklingsrådet det skal altså være det fælles. Og hvis det ikke er det, så skal de ikke være udviklingsråd.

... Du undgår ikke, at det er det lokale, man brænder mest for. Det undgår du sgu ikke. Folk siger: Her hvor jeg bor, der vil jeg lægge kræfterne. Jeg vil gøre det her lokalsamfund til noget af det bedste, hvis jeg kan.

Udviklingsrådene har derfor en udfordring ved, at borgernes engagement ligger i det lokale arbejde, der ofte har en kort tidshorisont. I modsætning hertil står rådene for et fælles koordinerende arbejde, der ofte har et længerevarende perspektiv: *Tag sådan et område som idrætten, ikke. Der var nogle mennesker, der godt ville have en ekstra hal til noget gymnastik, og det er jo fint nok, men vi skal ikke kigge på, hvor den skal ligge. Vi skal finde ud af, hvad er den egentlige vision med en ny hal. Det vil sige, vi vil gerne have idrætsforeningerne, alle fodbold drenge m.v. på banen og spørge dem: Hvordan kunne I tænke jer, at idrætten skal se ud om 20-25 år? Men der stopper det, fordi deres interesse er lige her og nu.*

Det faktum, at udviklingsrådene har et mere overordnet sigte end den enkelte forening, burde imidlertid ikke være en forhindring for, at foreningslivet kan bruge rådene til at advokere for de ønsker, de måtte have over for kommunen. Det kræver blot, at det enkelte råd har en struktur, der kan sikre et kontinuerligt samarbejde med foreningslivet.

Netværksstyringsprojektet har ifølge informanterne bidraget til at sætte fokus på, hvordan samarbejdet med det øvrige foreningsliv kan styrkes, ved at flere foreningsmedlemmer inddrages i forskellige arbejdsgrupper, samt på bestyrelsens rolle i foreningsmodellen.

Nogle udviklingsråd har en struktur, hvor lokalråd og borgerforeninger er selve omdrejningspunktet i arbejdet. Et råd har direkte valg til bestyrelsen af enkelt-medlemmer. Andre har i deres valgprocedure en fordeling af bestyrelsesposter ud fra et geografisk hensyn, der skal tilgodese de forskellige landsbyer i området, og andre igen har en kombination af disse to former for valgprocedurer.

Forskelligheden i struktur og valgprocedurer er naturlig, på grund af at rådene har forskellige arbejdsvilkår, alt efter om de arbejder i et større bysamfund eller i et mere tyndtbeboet landområde. Det har imidlertid været et problem, at man ikke i udviklingsrådene i tilstrækkelig grad har gennemtænkt, hvordan rollefordelingen mellem rådet og de øvrige paraplyorganiseringer i området – typisk lokalråd og borgerforeninger – skulle være.

I et af rådene betød denne tvivl, at det var svært at få nye medlemmer i bestyrelsen:

Så skulle vi have generalforsamling. Vi skulle have fornyet vores mandat, og vi havde nogen, som ikke ville være med længere. Så kom det der problem med at finde nogle nye folk, og der meldte der sig ikke nogen ... Vi havde utroligt svært ved at få folk til at komme ind i de her bestyrelser. Jeg ringede rundt til mange, virkeligt mange, men de havde alle sammen travlt og var optaget. De kunne ikke.

Som følge af det manglende engagement i baglandet begyndte bestyrelsen at overveje den måde, rådet var organiseret på, og er nu ved at gennemføre en organisationsmodel, der bygger på lokalråd i de større byer: *Vi har nu valgt at lave et lokalråd med nogle mennesker, der er interesserede i at lave noget udvikling, og så er det deres opgave at finde ud af, hvilke projekter der er i den her by, og så skal de nedsætte arbejdsgrupper. Jeg hjælper dem, og jeg skal nok være der som initiativtager. Men, jeg vil gerne have, at de selv laver det, ikke udviklingsrådet, fordi det giver en større accept af dem i byen, at de selv laver det.*

Det er intentionen ikke kun at nedsætte arbejdsgrupper under lokalrådene. Der bliver også nedsat arbejdsgrupper under borgerforeninger, fordi det har været svært at afklare udviklingsrådets rolle i forhold til borgerforeningerne.

Altså ude i XX startede vi et visionsråd under udviklingsrådet. Men de havde svært ved at finde ud af, hvad deres rolle var i forhold til borgerforeningen. Så nu har vi valgt at lave et visionsråd under borgerforeningen, som udelukkende tager sig af udvikling.

Faren ved at integrere udviklingsrådsarbejdet i de eksisterende lokalråd og borgerforeninger kan være, at udviklingsrådet mister sin profil som et overordnet mere visionært organ, der ikke arbejder ud fra snævre lokale interesser, men sætter fællesskab og kommunal udvikling højere. Det vil også være svært at praktisere netværkskoordinering, hvis den skal gå igennem både lokalråd og borgerforeninger. Kunsten er at finde balancen mellem det folkelige engagement, der primært findes i lokalsamfundet, men som også kan have en tendens til at blive lokalchauvinistisk, og ønsker om at udvikle hele det pågældende område i fællesskab.

Udviklingsrådet i XX har lavet en konstellation, hvor de har arbejdet meget isoleret med de områder, som rådet dækker. Det havde vi oppe på sidste bestyrelsesmøde, da vi skulle konstituere os. Altså om vi skulle gribe det an på den måde. Det var vi så ret enige om, at det skulle vi ikke. Fordi vi ville godt prøve at skabe noget ... se det i et lidt større perspektiv.

Modsat er der også eksempler på, at samarbejdet med borgerforeningerne ikke går ud over udviklingsrådets profil, fordi der er en klar arbejdsdeling mellem parterne: *I forhold til Borgerforeningen, har vi to medlemmer af Borgerforeningen i Udviklingsrådets bestyrelse, så vi kører et formidabelt godt parløb. Vi har enkelte gange lige aftalt, at den (opgave) tager I jer af, og den tager vi os af, men de fleste gange har vi egentlig gået ind og lavet en fælles udtalelse typisk i forhold til Kommunen i høringssvar, så har vi lavet det i fællesskab med XX Borgerforening og XX Håndværker- og Handelsstandsforening. Vi tre er mange gange gået sammen og følt, at når vi kunne blive enige om et eller andet, så stod vi stærkt. Så egentlig synes vi ikke, vi har haft de konflikter overhovedet.*

Intervieweren: Kan borgerforeningerne forstå jeres rolle som udviklingsråd?

Ja, et eller andet sted kan man sige, at hvor borgerforeningerne kun dækker byen, så dækker vi hele området. Det er den forskel, der ligger.

I et af udviklingsrådene har det lokale element været så stærkt, at det har lammet hele udviklingsrådets arbejde:

Intervieweren: Hvordan er situationen i jeres udviklingsråd?

Det er gået helt i stå nu. Jeg synes, der går mere og mere sognepolitik i arbejdet. Man er hele tiden bange for, at et enkelt sogn skal miste noget og udviklingsrådet tage over. Og det er jo slet ikke det, der er meningen med det ... Jeg synes, der sidder nogle medlemmer af udviklingsrådet, som er skidebange for, at udviklingsrådet skal tage noget fra deres lille område.

I et enkelt udviklingsråd er der intet samarbejde med borger- og sogneforeningerne bortset fra personsammenfald.

Intervieweren: Hvordan er jeres samarbejde med borgerforeningerne og sogneforeningerne?

Ikke eksisterende. Selvfølgelig kan man sige, at der er nogle lokale repræsentanter, der har et ben et eller andet sted i deres lille lokalområde, men jeg synes jo, vi skulle have været ude som udviklingsråd og drøfte, om vi kunne lave noget fælles. Det har hele tiden været det, jeg ville. Men de andre sagde, „Årh, de gider ikke snakke med os“.

I spøg kalder nogle af udviklingsrådsformændene rådene for *Den hemmelige forening*, fordi de ikke mener, at udviklingsrådene er tilstrækkelig synlige i forhold til borgerne i kommunen: *Vi er nødt til at være mere synlige, og der synes vi ikke, kommunen har gjort meget. Hvis vi ikke vil være den der hemmelige forening, så er vi nødt til at komme ud og synliggøre os.*

... Vi har haft en vigtig opgave i de år, jeg har været med: At gøre os synlige og komme i kontakt med de foreninger, der er derude. Men, de er jo egentlig positive, når man henvender sig. Der er ikke nogen, der ikke synes, det er godt nok, og i virkeligheden så skal vi gøre meget mere for, at de skal lære at bruge os som det rigtige instrument i den her sammenhæng.

Et af problemerne med at synliggøre sig skyldes, at der i udviklingsrådsbestyrelserne ikke er mange medlemmer, der skriver om, hvad rådene foretager sig:

Det er ikke alle folk, der har lyst til det. Hvorfor er der ikke flere borger-journalister? Det er, fordi folk kan ikke lide at skrive. De kan ikke lide at se deres egne meninger på tryk. Det har vi enormt svært ved. Det gælder både til vores hjemmeside og til JyskeVestkysten, folk skriver ikke.

... Vi er stadigvæk ikke synlige nok. Det er simpelthen, fordi vi ikke har det der ekstra overskud til at være udadprojicerende. Altså, vi får ikke skrevet noget. Alle de der ting, som vi egentlig godt kunne gøre. Men, det får vi ikke gjort.

... Jamen, altså, det er selvfølgelig at få skrevet. Når vi har haft møder eller et eller andet, så sende det til Ugebladet og se, om de vil tage det med. Det er jo der, folk læser det. Det er ikke på hjemmesiden. Ikke ude hos os. Jo, nogen gør, men ikke alle. Så, det er simpelthen ugebladene.

Den manglende synliggørelse drejer sig tilsyneladende ikke om, at formændene ikke kan se relevansen i den opgave, som udviklingsrådene skal varetage over for foreningslivet: *I mange af de her små byer, der burde de jo så i virkeligheden arbejde sammen og koordinere noget mere på tværs. Men de har hver deres driftsmæssige opgaver, og det er også fint nok. Men, sådan at komme lidt op i helikopteren og tænke lidt udvikling, det er jo noget af det, vi har været med til at skubbe lidt på, og det, synes jeg, er godt, at der er nogen, der har fået den opgave sat i søen.*

6.4 Samarbejdet mellem byråd og udviklingsråd

Udviklingsrådenes anden hovedfunktion som dialogforum med byråd og den kommunale forvaltning fungerer til begge parter store tilfredshed. Kommunen anvender i høj grad rådene som høringspart og bruger dem til borgerinddragelse i forbindelse med gennemførelsen af konkrete projekter og arbejdsopgaver. På grund af at det er op til det enkelte råd, om de vil deltage i dette arbejde eller ej, kan der være forskel på aktivitetsniveauet, men i store træk deltager alle rådene aktivt i dette arbejde.

Det har været nødvendigt for kommunen at tilpasse antallet af sager, som rådene har til høring, i forhold til deres resurser, fordi der tidligere var en tendens til, at de var ved at få flere høringsager, end de kunne nå at forholde sig til, men meget tyder på, at der nu er fundet en bedre balance. I denne sammenhæng har Projekt Netværksstyring også haft betydning, fordi spørgsmålet om hvordan flere kan involveres i udviklingsrådsarbejdet, i høj grad også har betydning for borgerinddragelsesprocesser. Det har det af to grunde:

For det første fordi udviklingsrådene fungerer som høringspart, da er det vigtigt, at de er repræsentative i forhold til det bagland, de udtaler sig på vegne af. Og for det andet hvis der bliver tilført flere resurser i udviklingsrådsarbejdet, vil det også kunne have en positiv effekt på kvaliteten af høringsvarene. Eksempelvis gennem nedsættelsen af grupper, der arbejder med samme problemstilling i længere tid, som det har været tilfældet med trafikgruppen i udviklingsrådet for Varde By.

Hovedparten af de adspurgte udtrykker tilfredshed med den måde, som dialogen med kommunen fungerer på:

Intervieweren: Hvordan er jeres forhold til kommunalpolitikerne?

Vi bruger dem meget.

Det kan somme tider være svært at holde rede på, hvornår vi bruger dem. Hvornår bruger vi dem som udviklingsråd, og hvornår bruger vi dem i forbindelse med de andre foreninger, vi sidder i? Det kan blandes lidt. Vi har et fint samspil.

Ja, de er altid villige til at møde op.

Intervieweren: Så, I savner ikke politisk bevågenhed?

Nej, jeg synes faktisk godt, vi kan være tilfredse med den måde, de bruger os på og respekterer os på. Jeg synes også, vi har oplevet det til de der fællesmøder med Byrådet. Byrådsmedlemmerne tager det meget seriøst. Jeg kan da huske et år, hvor

jeg talte, at der var 24 ud af 25, der var mødt op. Det er noget, de tager seriøst. Det kan vi ikke klage over.

Det synes jeg også. Man kan jo ikke sige hvad der var sket, hvis det ikke havde været der. Men, jeg vil sige, i forhold til den gamle Varde Kommune, der synes jeg det her udviklingsråds arbejde, på den måde, det er strikket sammen, giver bedre borgerinddragelse og demokrati, end det var før. Der var det mere nogle små grupper, der havde indflydelse. Det er stadigvæk udviklingsrådet, men der er stadigvæk mulighed for, at andre kan komme ind, og så længe vi er overbeviste om, at vi skal have flere med ind, så synes jeg, det er den rigtige vej. Stadigvæk, det udvikler sig. Der er ingen, der ved, hvor det ender. Jeg føler stadigvæk, vi er i en begynderfase, men i en god begynderfase og jeg har svært ved at se, hvordan vi kunne gøre noget anderledes.

Der er dog også enkelte, der ikke er tilfredse med dialogen med byrådet:

... Et eller andet sted, har jeg en fornemmelse af, at de (byrådet) for det meste lytter til os, men hvis der er sager, hvor vi er på kant med dem, så virker det som om, at de hører, hvad man siger, med de lytter ikke, fordi de allerede har bestemt sig ...

Jeg kan ikke forstå, at de ikke har lyttet til, hvad der bliver sagt. Fordi jeg tror ikke, at de sparer penge på besparelsesforslaget. Der er simpelthen nogle områder, hvor de ikke kommer til at spare nogen penge.

Spareforslagene, der bliver henvist til, er fra et sparekatalog, der blev gennemført kort tid før og bl.a. har medført skolelukninger.

Det fremgår imidlertid også af besparelserne, at det kan være svært for kommunen at gøre alle tilfredse med den mængde af information, de modtager. På den ene side ønsker nogle rådsformænd flere informationer om, hvad der fra kommunens sider er af planer og overvejelser over det pågældende område, mens andre på den anden side klager over, at de bliver inddraget i for mange opgaver.

Intervieweren: Hvordan bedømmer du dialogen mellem jer og kommunen?

I den korte tid, jeg har været her, der synes jeg egentlig, det har været ok, altså. Vi har snakket lidt om det på et FUR-møde her forrige gang, tror jeg, det var. At når der var nogle ting og nogle sager, der vedkommer os ude i vores område, så kunne det være smart, at vi fik orientering om, hvad det var, der skete. Det er jo ikke alt, der skal i høring, men så vi vidste, hvad der bliver besluttet for vores område. Bare sådan et eksempel som cykelsti, det skal man ind og finde en eller anden kommunalpolitisk beslutning om, at nu kommer der en cykelsti fra X til Y. Men det kan også godt være, det er en stor opgave, hvis man skal til at informere os på den måde, det ved jeg ikke, men det har vi i hvert fald snakket om, at der kunne vi godt tænke os noget mere information. Landsbypedelprojektet er et andet eksempel, hvor vi var med som fødselshjælper på det, men så har vi sådan set ikke hørt noget fra det i et halvt år. Der synes vi nok, at vi burde have været informeret. På den led synes jeg, at der kunne godt gøres nogle ting, så det var lidt bedre.

Men, omvendt, så er der nogle andre ting... altså, alt kommer jo næsten ud til høring, og der kan man måske sige, at en gang i mellem så kan man sige, vi bliver

næsten overdyngede med høringsopgaver. Vi kan selvfølgelig lade være med at skrive hørings svar, det ved jeg godt.

Intervieweren: Hvad skal kommunen gøre?

Jamen, jeg tror ikke med hørings svarene, at man skal gøre andet, end at man skal blive ved med at sende det ud, hvis det er noget, udviklingsrådet skal høres om. Jeg tror ikke, der er andet at gøre. Så må vi selv sortere i det og sige, det her, det er ikke så vigtigt for vores område, at vi behøver at svare på det. Det kan være, det er vigtigt for nogen i XX, ikke, men det er ikke vigtigt for os. Det er så nogle andre projekter, der har været lidt fællesskab om. Der kunne man godt ønske sig, der... altså, som for eksempel Landsbypedelprojektet. Det er nok lige det bedste eksempel, jeg kan komme på lige nu.

Jeg vil sige, jeg føler, at Byrådet, de tager os meget alvorligt, fordi når man i et sparekatalog bliver nævnt som høringsberettiget partner, det er ikke almindeligt. Det er første gang, jeg har været ude for, at man har peget på en bestemt gruppe, der skal udtale sig, og det blev vi der. Jeg tænkte i første omgang, er det så det der alibi for, at nu har de hørt os? Men nu synes jeg, det var fint.

Der er hos de adspurgte en generel tilfredshed med antallet af høringer efter en start, hvor mange følte, at arbejdsbyrden var ved at blive for stor:

Nu kommer der ikke så mange høringsforespørgsler mere. Der var en periode, der kom rigtigt, rigtigt mange. Det synes jeg, der gjorde. Der var meget af det, hvor jeg personligt var nødt til at sige, det kan jeg slet ikke forholde mig til.

6.5 Lokalsamfundskonsulenten

Lokalsamfundskonsulenten, der har til opgave at være bindeled mellem kommunen og udviklingsrådene, er en væsentlig årsag til, at dialogen med kommunen fungerer godt. For ud over at stå for en stor del af informationen til udviklingsrådene hjælper hun også, hvis der opstår problemer i det enkelte råd samt bidrager med arbejdskraft, når der skal løses opgaver i fællesskab mellem kommunen og rådene:

... Hanne (lokalsamfundskonsulenten) er et godt forbindelsesled. Jeg mener, uden en lokalsamfundskonsulent, så kunne vi godt have skrottet det her. Altså, den der kommunale tovholder er vigtig. Da vi havde møde i forbindelse med sparekataloget, skrev vi i FUR simpelthen en skrivelse til borgmester og kommunaldirektør og sagde, at den stilling og den funktion skulle de holde fingrene fra. Fordi hvis vi ikke havde haft det, så var det gået ligesom, jeg ved det er gået alle mulige andre steder, at det er den kommunale styring, der tager over. Der sidder så mange embedsmænd, der meget gerne vil bestemme. Det skal de ikke have lov til efter min mening.

6.6 Bedømmelse af Det Fælles Udviklingsråd (FUR)

Det Fælles Udviklingsråd (FUR) har været en vigtig faktor i projektet. Det har været her, at erfaringsudvekslingen mellem rådene er foregået, og det er her, at en fælles holdning til projektet er blevet udviklet. Der var enighed i FUR om, at introduktionen til projektet over for udviklingsrådsmedlemmerne i 2008 ikke var vellykket. Projektet virkede for akademisk og uhåndgribelig. Der var, som en af formændene formulerede det: *Behov for at få det lidt mere ned på jorden*. Det lykkedes til gengæld i den efterfølgende projektperiode og begreber som netværksstyring/netværkskoordinering og netværksgrupper er ikke mere fremmede begreber i FUR-diskussionerne.

Blandt informanterne er der generelt en meget positiv holdning til det fælles udviklingsråd. Efter en lidt tøvende start, hvor hovedparten af deltagerne vogtede mere på hinanden og deres egne ideer, er FUR blevet et vigtigt erfaringsudvekslingsorgan, der sikrer et bredere perspektiv på udviklingsrådsarbejdet:

Jeg har hørt nogle voldsomme historier om FUR, der ikke rigtigt har fungeret i lang tid, og jeg synes egentligt, det har fungeret ganske udmærket. Jeg synes også efterhånden, vi er kommet til at få lidt struktur på det, med at der skal være nogle faste punkter på dagsordenen omkring orientering fra de forskellige udviklingsråd og sådan nogle ting. Det kan jeg forstå, det har der ikke været tidligere.

Og så synes jeg også, at de der FUR-møder, de er altså det allerbedste, fordi man får den der snak frem og tilbage om, hvad der foregår. Det (FUR-møderne) giver et netværk, som man ellers ikke ville have, og som jeg faktisk synes, er lidt godt.

Vi er blevet klædt på til nogle roller. Vi er blevet samlet. Vi har brugt hinanden i mange sammenhænge, og det, synes jeg, er fantastisk. Det har været noget af det mest givende. Virkelig nogle fantastiske arrangementer.

Det er dog også en enkelt formand, der udtrykker skuffelse over arbejdet i FUR: *Selve udviklingsrådet, synes jeg kører fantastisk. FUR, til gengæld, det synes jeg, det kører ikke. Det er gensidig orientering. Jeg troede virkelig, at FUR kunne blive stærkt, men det kunne det ikke, fordi det er så forskelligartet. Du skal ikke nedlægge FUR. Det er ikke der, jeg er. Men man skal ikke tro, at FUR kan en hel masse.*

6.7 Komptenceudviklingskurset i Oksbøl

Kurset i Oksbøl har ifølge udviklingsrådsformændene bidraget væsentligt til denne udvikling. Alle deltagere udtrykker tilfredshed med kurset:

Intervieweren: Hvad er din bedømmelse af kurset i Oksbøl?

Det har givet noget på rygraden. Det har det. Der er nogle ting, jer er blevet lidt mere sikker på, man sikkert nok kan gøre, selvom man ikke altid tror, man kan det. Så, det er nok den vej.

Det var meget spændende. Jeg synes virkelig, det rykkede på mange ting, og det kan vi faktisk se i dag. Det er jo efter det, at der er kommet gang i nogle fælles ting. Så, bestemt et fantastisk arrangement.

Intervieweren: Blev kontakten til de andre FUR-medlemmer styrket?

Ja, det gjorde den. Det er jo dejligt, at ligegyldigt hvornår eller hvor vi mødes, så er det rart at se hinanden. Det, synes jeg, er så godt.

Kurset har generelt været en positiv oplevelse. Man kan se, at der er sket en udvikling i de interne forhold mellem deltagerne, hvor man i starten var mere forsigtige og tilbageholdende. Det har været godt at lære nye metoder at kende i forhold til den måde, vi har behandlet emnerne på kurset.

Vi har nået en milepæl, hvor vi har nået et nyt niveau. Vi har nu en ny retning at arbejde videre i.

Jeg synes, FUR er blevet væsentligt bedre, efter at vi var i Oksbøl. For det første var vi enige om, at vi er nødt til at kunne sammen. Den her mistænksomhed, den er ligesom væk, synes jeg.

En væsentlig tillægsgevinst ved kurset var således, at det også gav mulighed for at rådsformændene for første gang fik mulighed for at være sammen i et længerevarende tidsrum og dermed at lære hinanden bedre at kende.

7. DEN KOMMUNALE FORVALTNINGS HOLDNING TIL PROJEKTET OG TIL UDVIKLINGSRÅDENE

Som et supplement til interviewene med formændene for udviklingsrådene blev der gennemført interview med de ansatte ved Varde Kommune, der er centrale i forhold til udviklingsrådenes arbejde. Formålet med denne del af undersøgelsen var at belyse, om der var samklang mellem udviklingsrådsformændenes og forvaltningsmedarbejdernes bedømmelse af projektet. Der var hos alle informanterne en positiv holdning til både projektforsløbet og den udvikling, som udviklingsrådene har gennemgået siden 2008:

Jeg synes da, at det går stille og roligt fremad, men det er meget personafhængigt. Forstået på den måde, at der hvor vi har nogle gode formænd, der sker der også en masse, og så er der nogle steder, hvor der ikke er så højt aktivitetsniveau. Siden 2008 er udviklingsrådene generelt blevet mere synlige, hvis man går ud og kigger i områderne. De er jævnlige i avisen, og der er sket forskellige gode ting, der er med til at sætte dem på landkortet. Men der er plads til forbedringer stadigvæk med hensyn til synliggørelse af udviklingsrådene.

7.1. Forholdet mellem udviklingsråd og lokalråd

Som det fremgår tidligere af evalueringen, er der siden etableringen af udviklingsrådene opstået en række nye lokalråd. Lokalrådene varetager primært lokal-samfundets interesser og har således ikke samme overordnede sigte som udviklingsrådene. Nogle af udviklingsrådene har overdraget nogle af deres arbejdsopgaver til disse lokalråd, hvad der ikke var intentionen med udviklingsrådsmodellen, da den blev etableret:

Jeg synes ikke, det er en god idé, at de laver flere lokalråd, fordi vi så får en ny instans ind. Tanken var jo netop, at udviklingsrådet var så bredt sammensat med sogneforeninger, borgerforeninger og lokalråd og almindelige borgere m.v., at de dermed kunne være talerør for deres lokalområder. Der sker let en meget lokal tilgang til tingene, hvis man tænker dem isoleret inden for sit eget område. Hvis man nu vil have noget lavet i X, så har man svært ved at se, at man skal løfte det op i udviklingsrådet. Så er det i X lille lokalråd, man sidder og vender tingene i for at få det gennemført. Det er så rygtedes, at det er sådan, at man gør, og andre udviklingsråd har dermed fået den opfattelse, at hvis de skal løfte arbejdet, så skal de også have lokalråd. Det er lidt det skred, jeg oplever lige p.t.

7.2. Synlighed

Informanterne er enige med udviklingsrådsformændene i, at rådene ikke har været tilstrækkeligt synlige i forhold til det bagland, de repræsenterer. De er dog af den

opfattelse, at der er sket skift i forbindelse med det nyligt vedtaget kommunale sparekatalog. Under debatten om konsekvenserne af kataloget påtog hovedparten af udviklingsrådene sig opgaven med at skabe en seriøs debat i lokalsamfundet om, hvordan de nødvendige besparelser kunne udmøntes:

Sparekataloget har i den grad været med til at gøre dem synlige. Borgerne og foreningerne har kunnet se, at udviklingsrådenes arbejde nytter noget. Diskussionen om, hvilke skoler der skulle nedlægges, og hvilke daginstitutioner der skulle nedlægges, var ikke en nem opgave at tage for udviklingsrådene, men de har klaret det fint. Jeg har ingen grund til at tro, at det ikke har været godt for dem alle sammen.

Med diskussionerne om sparekataloget opstod der også en begyndende politisering af rådsarbejdet:

Jeg oplever også en begyndende form for politisering af udviklingsrådene. Det kan jo ikke være anderledes, når man er klar over, at man kan være med til at påvirke nogle ting. Det så vi jo blandt andet i forbindelse med sparekataloget. Der blev de synlige, fordi det var dem, der holdt borgermøderne om spareforslagene.

7.3. Udviklingsrådenes samarbejde med det øvrige foreningsliv

Blandt de interviewede forvaltningsmedarbejdere var der enighed om, at udviklingsrådene kun i meget begrænset omfang bliver brugt som informationskanal til byrådet af det lokale foreningsliv:

Foreningerne oplever nok, at udviklingsrådene er et ekstra led, der er kommet ind i kontakten til byrådet. Det må jeg indrømme. Foreningerne hører jo også under Kultur- og Fritidsudvalget, ligeså vel som udviklingsrådene gør det. Så, politisk er det jo det samme sted. Men jeg har ikke indtryk af, at man fra foreningernes side tænker udviklingsrådene ind, hvis man vil have lavet noget. Tværtimod synes jeg, de siger, „Hvorfor skal vi spørge udviklingsrådet, hvis vi vil have et eller andet?“ For eksempel har der været snakket om, hvor en idrætsfacilitet skulle ligge henne, om det skulle være i x-by eller i y-by, hvor man fra alle de der forskellige idrætsforeninger begynder at melde ind med deres bud på, hvor den skulle ligge, men der var ingen, der tog kontakt til udviklingsrådet. Det havde jo også været en oplagt mulighed for at gøre det.

Intervieweren: Er der nogen foreninger, der er gået via udviklingsrådene med nogle større projekter, som de gerne vil have op i kommunen?

Det er jeg bange for at sige, det er kun meget få.

En af de interviewede udviklingsrådsformænd pegede på det ønskværdige i, at den kommunale forvaltning i højere grad bidrog til at synliggøre udviklingsrådene i forhold til det øvrige foreningsliv. Samme overvejelse har en af de udspurgte forvaltningsmedarbejdere:

Vi kunne godt som forvaltning på en eller anden måde opfordre foreningerne til at bruge udviklingsrådet, men vi kan jo på den anden side ikke afskære folk fra deres

demokratiske ret til at skrive og brokke sig til byrådet. Det handler jo også om, hvilke typer af sager det er, som udviklingsrådene skal involveres i.

7.4. **Udviklingsrådenes samarbejde med byrådet**

Bedømmelsen af at samarbejdet mellem byrådet og udviklingsrådet er meget velfungerende, deles også på forvaltningsniveau. Byrådet har udvist stor velvilje i forhold til at inddrage rådene i høringssager og andre opgaver, der har betydning for lokalsamfundenes udvikling. Interessen for at lave borgerinddragelse via udviklingsrådene i politiske beslutningsprocesser har været så stor fra byrådets side, at det var ved at blive for stor en arbejdsbyrde for nogle af rådene. Noget tyder imidlertid på, at man nu fra kommunens side er ved at lave en mere hensigtsmæssig sortering af, hvilke sager der skal i høring hos rådene:

I starten var udviklingsrådene ved at blive væltet af opgaver, fordi der i det nye byråd og den nye kommune var et hav af politikker, som skulle fastlægges. Men i det sidste års tid, så har der ikke været så mange sager, og når der er kommet noget, så har rådene syntes, at det har været spændende at blive involveret i dem.

Det er imidlertid ikke en let proces at skulle sortere i, hvilke sager der skal forelægges rådene:

Når vi sorterer i sagerne, er der en risiko for, at man så kommer til at sortere for meget fra og så fjerner en demokratisk mulighed fra nogle, der har en interesse i at ytre sig. Så, frem for at sortere noget væk ville jeg tænke mere i, om man kunne lave en vejledning til, hvordan de kunne forholde sig til de forskellige sager, og så lade dem selv afgøre, hvor meget og hvor lidt de vil gøre ved en sag. Det er jo egentlig ikke så meget anderledes, end det vi gør nu.

Forskellige forvaltningsområder har opdaget udviklingsrådenes styrke på forskellige tidspunkter, og hvornår de kan bruges som høringspart. Alle har lært at bruge dem og kan se betydningen af det. Det betyder, at man bruger dem rigtigt meget og gerne vil bruge dem.

Jeg tror også, at man skal passe på dem og spørge, hvor er det vigtigt med udviklingsrådenes input. Så de oplever at blive brugt til de rigtige ting. Det, tror jeg, er vigtigt, selvom det ideelle ville være, at de altid var med. Men udviklingsrådene bygger på frivilligt arbejde, og vi skal passe på dem, så vi stadigvæk har dem.

Problemet tidligere var ikke kun mængden af sager. Der var også et problem med, at høringstidsfristerne var for korte set i relation til, at udviklingsrådene bygger på frivilligt arbejde:

De (udviklingsrådene) er med i det meste. Men mængden af opgaver lige nu er ikke så stor som tidligere, hvor det ene politikområde hurtigt blev efterfulgt af det næste: Så kom der en børne- og ungepolitik igennem, så kom der noget på kulturfronten, så kom der en planstrategi osv. Hvor de næsten ikke kunne åbne postkassen, uden der lå noget, der skulle til høringsudtalelser. Det, vi havde problemer med, det var

de korte tidsfrister – „de fjorten dage“. Med deres organisering på frivilligt niveau er det svært at få samlet udviklingsrådet i løbet af fjorten dage og give en tilbagemelding. Det må vi skyde i egne hoser og sige, det er ikke på de frivilliges vilkår at svare på fjorten dage.

Udviklingsrådene bliver derfor nu involveret tidligere i opgaverne, hvad der bl.a. skete i forbindelse med sparekataloget.

Inden sparekataloget overhovedet blev offentliggjort, blev udviklingsrådene indkaldt til et møde, hvor de fik en redegørelse for, hvad der skulle ske. Hvad planerne gik ud på, og hvilken betydning de ville få. Efterfølgende har de udviklingsrådsmedlemmer, jeg har mødt, tilkendegivet, at de var rigtigt, rigtigt glade for at blive inddraget og blive lyttet til. Forløbet endte med, at der blev lukket færre folkeskoler, end der var lagt op til.

De mange opgaver i startfasen belastede medlemmerne af bestyrelserne i udviklingsrådene ekstra meget, fordi de stort set forsøgte at klare dem selv. Der er dog også i denne sammenhæng sket et skifte til det bedre, i og med at bestyrelserne er begyndt at involvere flere i høringsopgaverne:

De er blevet bedre til at organisere sig. Hvis der har været en høringsopgave om skolepolitik eller om integrationspolitik, så har man inddraget borgere, der vidste noget om det. Så man ikke nødvendigvis sad i bestyrelsen og læste alt materialet. Jeg hører kun et enkelt udviklingsråd sige, at vi får for meget papir, vi skal sætte os ind i. Ellers har jeg ikke hørt den kritik længe.

Det, at man er begyndt at inddrage udviklingsrådene på et tidligt tidspunkt i høringsfasen, ser jeg også som et udtryk for, at vores nærdemokrati fungerer, og at borgerne kan bruge deres demokratiske mulighed i dagligdagen og ikke kun hvert fjerde år, når der er kommunevalg. Det, synes jeg, er utroligt vigtigt.

7.5. **Fællesmøder mellem udviklingsråd og byråd**

Som en del af udviklingsrådsmodellen indgår en aftale om, at alle bestyrelsesmedlemmer i udviklingsrådet mødes to gange om året med byrådet. Disse møder prioriteres meget højt af begge parter, hvad der kan konstateres ud fra et stort fremmøde. Stort set alle byrådsmedlemmerne møder op til møderne, og tilsvarende er der en høj fremmødeprocent fra udviklingsrådene. Dagsorden for møderne besluttet i fællesskab, og møderne har både et informationsmæssigt og borgerinddragende formål.

De to årlige møder med byrådet er jo meget givende. Forstået på den måde, at udviklingsrådene altid får en god information fra borgmesteren og de øvrige byrådspolitikere om forskellige nye kommunale initiativer, og byrådsmedlemmerne samtidig bliver informeret om, hvad udviklingsrådene foretager sig. Det betyder, at begge parter bliver klædt bedre på.

7.6. Nedsættelse af arbejdsgrupper

Intervieweren: Et af målene for styringsnetværksprojektet har været at få nedsat flere arbejdsgrupper i udviklingsrådsregi. I hvor høj grad er denne intention blevet indfriet?

Jeg synes, det kommer stille og roligt. Deres undergrupper er begyndt at virke. Men det tager noget tid, fra at man får nedsat nogle undergrupper til de begynder at fungere. De skal først have fundet deres ben at stå på og finde ud af, hvad det er for nogle opgaver, de skal løse.

Intervieweren: Er bestyrelserne i rådene begyndt at tænke over, hvordan de kan få flere inddraget i arbejdet?

Det har de været nødt til, ellers brænder de simpelthen ud. Der har været så mange opgaver, de skulle løse, at de har været motiverede til at følge projektets opfordring. Det er også nødvendigt at lære udviklingsrådenes formænd, at de skal give slip på nogle af opgaverne, så de ikke selv sidder med det hele. Det er en øvelse, vi diskuterer, når der er FUR-møde, og jeg kommer med nogle nye opgaver, og de så siger, „Nej, nu kan vi snart ikke nå mere“, og jeg svarer, „I skal ikke selv lave opgaven. I skal finde nogen, der kan lave den“.

Ifølge informanterne er der sket en udvikling i antallet af arbejdsgrupper, og bestyrelsesmedlemmerne har indset nødvendigheden af at få flere med i arbejdet. Det er dog ikke alle råd, der endnu har taget opgaven med netværkskoordinering på sig.

Nogle har jo virkelig taget den der netværksdel til sig og for andre, der er den ikke helt oppe at køre endnu.

Netværksstyring er meget stærkt i forhold til udviklingsrådene og deres arbejde. Det er hamrende spændende og godt, men det har også virket meget forskelligt i de enkelte udviklingsråd. Men det er jo et grundlæggende vilkår, også fordi de er forskellige, og det er personbåret. Det, synes jeg, er et grundlæggende vilkår, vi er nødt til at forholde os til. Det mener jeg ikke, vi kan eller skal strukturere os ud af.

7.7. Bedømmelse af det fælles udviklingsråd

Bedømmelsen af det fælles udviklingsråd (FUR) er meget positiv. Det opfylder både at sikre erfaringsudvekslingen mellem de enkelte udviklingsråd og dialogen med kommunen via lokalsamfundskonsulenten, der også fungerer som sekretær for udvalget.

Det (FUR) er simpelthen noget af det bedste netværk, vi har fået lavet. Der er stort set 100 % mødefremmøde hver eneste gang. Medlemmerne fungerer godt sammen socialt, og de bruger hinanden uden for møderne, og det er rigtig godt. I sin tid startede vi med to-timers møder, og det kneb dengang med at få tid nok til at nå dagsordenen. I dag er vi helt oppe på fire-fem timers lange møder. Jeg ser altid frem til at skulle deltage i FUR. Du har alle områder dækket ind, og medlemmerne ved, hvad der rører sig i deres eget område, så det er meget informativt.

7.8. Kortlægningen via GIS

Forvaltningsmedarbejderne har en mere positiv opfattelse af GIS-kortlægningen end formændene for udviklingsrådene. De mener, at kortlægningsprocessen har været god på trods af enkelte tekniske problemer.

Det har været et godt forløb. Det eneste, der adskiller det fra en succes, har været en tidsfaktor. Til det møde, der skal afholdes i næste uge, bliver der introduceret et nyt koncept, der kombinerer GIS med Googlemaps-teknologien. Problemet er, og det er et grundlæggende problem, at når vi går ud til udviklingsrådene og siger, „det gør vi“, så har de en forventning om at modtage resultatet af arbejdet meget hurtigt, og det er ikke altid muligt. Jeg havde dog også en forventning om, at GIS-kortene var blevet opdateret hurtigere, så det ikke tog så lang tid, fra at deltagerne til borgermøderne kom med ideerne til, hvad der skulle med på GIS-kortet, til de kunne se dem realiseret på et nyt kort.

Jeg er meget enig i, at vi skal være tydelige i vores kommunikation om, hvornår udviklingsrådene kan forvente at få hvad. Når de får en idé, så begynder de ofte meget hurtigt at føre den ud i livet. Det kan vi ikke på samme måde i en forvaltning, hvor der er andre opgaver, der skal prioriteres og løses. Vi kan ikke bare tage opgaven med hjem og løse den til næste dag. Det skal vi blive bedre til at kommunikere ud, så udviklingsrådene forstår vores arbejdsituation.

Et af problemerne ved indtegningen på GIS-kortene har været, at der ikke har været en fælles forståelse af, hvad der skulle tegnes ind:

Vi skulle have været mere præcise med hensyn til, hvad der skulle tegnes ind på GIS-kortene. På nogle af de kort, som jeg har set, har der været alt for mange uvæsentlige detaljer a la „henne i Bredgade nr. 4, der ligger der en tømrerforretning og henne i Bredgade nr. 8, der ligger der en konkurrerende tømrerforretning“. Det er jo ikke noget, der sælger billetter i forhold til tilflyttere. Det er vigtigt at vælge og fravælge, fordi man kan ikke vise alting, så viser man ingenting.

Bortset fra forskelligheden i opfattelsen af hvor godt kortlægningen med GIS-systemet har virket, adskiller forvaltningsmedarbejdernes opfattelse af projektet og udviklingsrådsarbejdet sig ikke fra rådernes egen bedømmelse. Der er generelt en meget positiv holdning til udviklingsrådenes arbejde, og netværksstyringsprojektet har bidraget til at sætte fokus på nogle vigtige udfordringer for rådene.

8. KORTLÆGNING VIA GEOGRAFISK INFORMATIONS SYSTEM (GIS)

GIS betyder Geografisk Informations System og er den teknik, der gør det muligt at forbinde geografiske kort med information, for eksempel fra en database. Med andre ord kan man kombinere geografisk information om, *hvor* noget er, med beskrivende information om, *hvad* noget er. Ved hjælp af GIS kan man visualisere data, så man kan få overblik over mønstre og geografiske sammenhænge i de data, man har.

GIS-teknikken blev udviklet på Harvard University i USA i 1970'erne og er i dag et vidt udbredt redskab både til styresystemer i blandt andet trafiklys og til brug i planlægning, forskning og informationsmateriale. GIS-kort er ideelle til for eksempel visning af lokalplaner, hvor man hurtigt kan danne sig et overblik over planerne ved at se på kort frem for at læse tekst. Derfor bruges GIS-kort af danske kommuner til at anskueliggøre ikke kun lokalplaner, men også andre data såsom forsyningsområder, miljøproblemer og trafikinformation.

GIS-kortene blev oprindeligt udviklet til at kunne anskueliggøre sammenhænge i geografiske data om for eksempel sammenhængen mellem forekomsten af jordskælv og vulkanudbrud i forhold til kontinentalpladernes placering. Fordelen ved GIS-kort i forhold til et almindeligt kort er, at man kan zoome ind og få flere oplysninger om det enkelte område og zoome ud og få de store linjer. Samtidig kan man selv vælge antallet af oplysninger til og fra og på den måde få forskellige typer af information eller data fra forskellige år og på den måde for eksempel se, hvordan en by har udviklet sig igennem en årrække. Nogle GIS-kort laves med tredimensionelle elementer, så man for eksempel kan se højdekurver i relief.

GIS-kortene er detaljerede topografiske kort, hvorpå der er lagt forskellige lag af markerede informationer, som man kan slå til eller fra, alt efter hvad man ønsker at orientere sig om. Man kan forestille sig, at man på computeren har lagt en masse gennemsigtige lag med nogle indtegnede punkter over et kort, og at man kan gøre disse lag synlige eller usynlige, som man ønsker, hvorimod kortet altid er synligt igennem lagene. Informationerne kan være markeret med punkter, felter eller streger alt efter typen af information. Der kan også lægges billeder og tekst ind under de forskellige punkter, så man kan læse mere eller se et foto fra det specifikke sted, når man klikker på dem. Som eksempel kan nævnes hjemmesiden www.historiskatlas.dk, der viser et GIS-kort over historiske steder i Danmark. Her kan man for eksempel zoome kortet ind på Varde Kommune, vælge at se de historiske bygninger og klikke på Blåvand Fyr, hvor en artikel med historiske oplysninger og billede af fyret samt henvisninger til litteratur om det kommer frem.

8.1. **Udviklingsrådenes brug af GIS**

Som en del af projektet fik udviklingsrådene tilbud om at lære at bruge GIS-kort og forstå selve GIS-teknologien samt i forlængelse heraf selv at påbegynde en GIS-registrering af de ting, som de fandt, var væsentlige i deres område. Møderne havde deltagelse af en kommunal medarbejder, der til daglig arbejder med GIS-kort og således havde stor ekspertise på feltet.

På møderne fik det enkelte udviklingsråd udleveret et GIS-kort med de informationer, der i forvejen var registreret i området. De havde derefter mulighed for at tilføje de steder og informationer, som de mente, var vigtige at kortlægge i området.

Kortlægningen havde to hovedformål. Dels at udarbejde GIS-kort, der kunne lægges op på Varde Kommunes og udviklingsrådenes hjemmesider og bruges af turister, mulige bosættere m.v., dels at øge de enkelte udviklingsrådsmedlemmers viden om, hvilke resurser der findes i deres område.

Det har desuden vist sig fra andre forsøg med kortlægning, at selve kortlægningsarbejdet er meget anvendelig til at inddrage nye grupper i det frivillige arbejde. Børn er indgået i kortlægningsprojekter via folkeskolen, hvor de har bidraget til en kortlægning af lokalsamfund i „børnehøjde“ ved brug af deres mobiltelefoner. Unge har deltaget for at løse ungdomsproblemer m.v. Derfor var formålet med kortlægningen også at introducere en metode, der kunne få betydning for målet med at få flere med i udviklingsrådsarbejdet.

Der blev afholdt følgende møder i 2010

Dato	Udviklingsråd	Antal deltagere	Forløb
Mandag 23. august	Hos Udviklingsrådet for Skovlund/Ansager. I Skovlund/Ansager Hallen, Ansager.	8	Deltagerne fordelte sig ligeligt med 4 fra Skovlund og 4 fra Ansager.
Onsdag 25. august	Hos Udviklingsrådet for Varde By. I mødelokale 4, IFV, Varde.	8	
Mandag 6. september	Hos Udviklingsrådet i Blåvandshuk. Turisthotellet, Oksbøl.	8	Ud over repræsentanter fra udviklingsrådene deltog journalist Knud Clausen fra Vesterhavsposten.
Onsdag 8. september	Hos Udviklingsrådet i Ølgod. Kulturhuset i Ølgod	42	Udviklingsrådet i Ølgod havde kombineret kortlægningsmødet med 2 oplæg efter mødet.
Mandag 20. september	Hos Udviklingsrådet for Varde Opland. I Aktivitetshuset, Janderup.	22	Alle 6 områder i Udviklingsrådet Varde Opland var repræsenteret dvs. Alslev, Billum, Janderup, Mejls, Orten og Tinghøj.
Tirsdag 21. september	Hos Udviklingsrådet i Blaabjerg. Form og Fritid, Nr. Nebel.	2	Fra Udviklingsrådet mødte formanden samt et bestyrelsesmedlem. På baggrund af det lave antal fremmødte fik de en hurtig introduktion til GIS-systemet og dets muligheder. De fik samme information om øvrige projekter, som de andre steder. Kortene blev ikke udfyldt den aften, men det er senere sket hos Udviklingsrådet i Blaabjerg, og de er afleveret til GIS-afdelingen til videre behandling.
Tirsdag 28. september	Hos Udviklingsrådet for Hodde-Horne-Sig og Tistrup. I Hodde-Tistrup Hallen, Tistrup.	18	Der var repræsentanter fra Hodde – Sig og Tistrup. Ingen fra Horne, da de samme aften havde borgermøde om det netop udsendte sparekatalog fra Varde Kommune.
Torsdag 30. september	Hos Udviklingsrådet i Helle Øst. Multihuset i Starup.	15	Deltagerne fra Agerbæk, Fåborg, Årre, Starup-Tofterup.

Der deltog i alt 123 i de 8 møder.

8 ud af de 9 udviklingsråd valgte at deltage i projektet. Udviklingsrådet for Helle Vest havde besluttet ikke at deltage i kortlægningen.

Varde Kommune påtog sig rollen med at opdatere kortene, så de hele tiden vil være ajour. På møderne blev rådene lovet, at de efterfølgende ville få kortene tilbage med de nye informationer på. De havde derefter mulighed for at lave yderligere redigeringer samt tilføje yderligere oplysninger, inden kortene blev uploaded til de respektive websites.

Desværre viste der sig efterfølgende at være nogle tekniske problemer som følge af, at GIS-systemet var ved at blive opdateret til en ny udgave. Det betød, at rådene ikke fik kortene tilbage fra GIS-afdelingen i kommunen.

Det har betydet, at rådene har været lidt frustreret over denne del af projektet:

... Hvad går man hjem og siger til folk, der har sat en aften af og egentlig syntes de havde en god aften og der sker ingenting? Eller vi føler... der sker måske noget, men vi får det i hvert fald ikke at vide.

... men så har vi ikke hørt noget siden og det er jo dybt frustrerende at man sidder og lægger sit hjerteblod i.

Hovedparten af formændene udtrykte til gengæld stor tilfredshed med selve GIS-møderne:

Jeg kan sige til det her møde ... vi var ikke så mange, men vi var der vel en syv-otte stykker og jeg synes vi havde en rigtig god aften og hele kortet var oversået med navne, så vi ikke kunne se, hvor fanden vi var henne, men så er det gået i stå, ikke. Vores plan var, at det kan godt være, vi ikke har fået det hele med, men få nu det med vi har og så smid det ud, hvor folk kan se det og så er der nogen, der kommer og siger „vi mangler også vores, vi mangler også ...“ „Fint, så putter vi det på“.

Der er også kritiske røster i forhold til selve GIS-teknologien. Specielt det forhold, at det kun er folk, der arbejder med GIS til daglig (GIS-afdelingen ved kommunen), der kan lægge nye informationer ind på kortet, gør systemet tungt at arbejde med:

GIS-systemet var en skuffelse, synes jeg. For det første selve navnet, det havde folk svært ved at finde ud af, hvad det var for noget. Vi havde fået folk til at komme den aften, og de var vældig interesserede i det, og de gik begejstret hjem. Men, det dulmede noget, da vi fandt ud af at de faktisk havde overfortolket sig selv. GIS-systemet kunne ikke tilbyde, det de havde regnet med. Vi havde en masse ideer til, hvad der skulle stå på kortet og fik også fine ting frem, men GIS-kortet kunne ikke magte alle de der ting.

Et andet problem i forhold til GIS-teknologien er, at nogle af udviklingsrådene allerede kendte Google Earth og Google Maps, der anvender en mere simpel GIS-teknik. Google Earth viser satellitbilleder af hele jorden med forskellige lag af informationer. Der vises både geografiske data, billeder, 360 graders optagelser og webcams fra de enkelte steder og turistinformation. Der er links imellem Google Earth og Google Maps og fra disse tjenester til Google Street View, Wikipedia og YouTube. Fordelen ved Google Earth er, at det er let for den enkelte bruger selv at opdatere kortene, og at man kan linke til andre steder på internettet, samt at tjenesterne er kendt af mange mennesker, og at kort og fotos opdateres løbende. Google Earth-tjenesten kan endnu ikke vise kortene i forskellige lag, og der er også en risiko for, at der kan snige sig irrelevante, forældede eller ukorrekte data ind.

Vi havde jo fået sat i udsigt, at vi ville få noget lignende Google Earth, så vi kunne overtage og vedligeholde det selv. Vi fik at vide, „I kan få det her, men det er ikke færdigt, I kan selv køre det videre. Vi skal nok lave et system, der er tilgængeligt for jer“. Det fandt Varde Kommune så ud af, det kunne de så ikke alligevel.

Efterfølgende har GIS-medarbejderen demonstreret den nye udgave GIS-systemet. En udgave, der på mange måder laver den ønskede kobling mellem GIS og den brugervenlighed, der kendetegner GoogleEarth.

Der er dog en formand, der udtrykker tilfredshed med hele forløbet:

... Vi havde jo et kortlægningsmøde, og det var egentlig meget spændende. Det synes jeg faktisk. Jeg glæder mig lidt til at se, hvad der kommer ud af det. Selv om jeg godt ved, den ikke er blevet helt færdig.

Alle informanterne er enige om, at selve ideen med at bruge kortlægning i udviklingsrådene er en god ide:

Intervieweren: Hvad synes du om ideen med at kortlægge resurserne i jeres område?

Jamen, det er da fantastisk. Fordi, vi ved, at det med cykelstier er svært at få kortlagt. Det kan vi ikke gøre selv. Kommunen har ikke tid. Så vi vil gerne gøre det selv. Så vi sammen med kommunen kunne finde skilte og ting og sager. Det ville være godt. Vi tror meget på, at vi skal have en sammenhæng i alle de her ruter der. Os her i XX, vi kan fint lave et stort fint område og vi vil gerne lave beskrivelser og lave ruter og kort.

... Hvis du holder fast i princippet. At du har et kort med nogle lag i og så går du ind og søger på „jeg vil ud og løbe eller gå en tur, hvor er der stier?“, så popper de op og så igen: informationer. Både hvor det er og informationer. „Jeg vil gerne vide noget om kulturlivet“, så får du det. Hele grundidéen – fantastisk, det skal bare laves.

Konkluderende kan det konstateres, at der fra informanternes side udtrykkes begejstring over de muligheder, der er i selve kortlægningsmetoden, fordi den kan synliggøre lokalsamfundets værdier over for en større offentlighed, og samtidig øge beboernes bevidsthed om, hvilke lokale ressourcer der findes. Forløbet har dog været hæmmet af tekniske problemer og deraf manglende tilbagemeldinger til deltagerne.

9. KORTLÆGNING VED HJÆLP AF OFFENTLIGE DATAUDTRÆK

I forlængelse af GIS-kortlægningen blev 4 udviklingsrådsområder udvalgt til en yderligere kortlægning. Det drejede sig om følgende områder:

9.1. Blaabjerg

Området Blaabjerg, der svarer til den tidligere Blaabjerg Kommune, er opkaldt efter Danmarks højeste sandklit, der ligger i Blaabjerg Plantage¹. Blaabjerg er i dag en populær turistattraktion på grund af den smukke udsigt fra toppen af klitten og de kulturhistoriske minder omkring den.

Der er 6.519 indbyggere i Blaabjerg-området, hvilket svarer til 13 % af indbyggerne i hele Varde Kommune². Der er tale om et forholdsvis stort område, hvor over halvdelen af indbyggerne er bosat i landsbyer³ og landdistrikter. Før kommunesammenlægningen var Blaabjerg Kommune en landkommune, idet den største by ikke har over 3.000 indbyggere⁴. Den største by i området er Nørre Nebel, hvor der bor 1.347 personer, men Outrup er næsten lige så stor med 1.032 indbyggere. Disse to tvillinge-byer huser dermed over en tredjedel af områdets beboere, og selvom Nørre Nebel tidligere har været centrum i Blaabjerg Kommune, har Outrup nogenlunde lige så mange kommunale faciliteter. Resten af indbyggerne i Blaabjerg er spredt i flere landsbyer, såsom Kvong, Lunde, Henne, Nymindegab og Lydum. Ved kysten er store arealer udlagt til sommerhusområder, og i byer som Henne og Nymindegab er erhvervslivet i høj grad præget af turisme. Længere inde i landet er området mere karakteriseret af landbrug, og der er også nogle få industrivirksomheder, som for eksempel Annebergs Limtræ i Lunde.

Blaabjerg-området har formentlig været beboet siden oldtiden, hvilket blandt andet fundet af Lønnepigen fra jernalderen på Lønne Hede bevidner⁵. Historisk set har beboerne i Blaabjerg-området ernæret sig ved studeopdræt og fiskeri, men med bygningen af jernbanen i 1903 mellem Varde og Nørre Nebel, der har stop i blandt andet Nørre Nebel, Outrup, Lunde og Henne, og udstykningen af flere store gårde i husmandsparceller, opstod der en del mindre byer, der havde deres egne faciliteter, hvilket stadig præger området⁶. Nymindegab har tidligere været egnens vigtigste fiskerleje, idet områdets naturlige havn, der ligger i læ af klitterne, gjorde det muligt for fiskerne at bygge store fiskerbåde, der ikke skulle trækkes i land, men kunne

¹ www.denstoredanske.dk, 2011

² Region Syddanmark, 2010, p. 2

³ Landsbyer er ifølge Danmarks Statistik defineret ved at have over 200 og under 1.000 indbyggere (www.dst.dk)

⁴ www.statistikbanken.dk, 2011

⁵ www.vardemuseum.dk, 2011

⁶ www.jernbanen.dk, 2011

blive liggende for anker. I begyndelsen af forrige århundrede flyttede man imidlertid Ringkøbing Fjords udløb i Vesterhavet fra Nymindegab til Hvide Sande, og dermed blev Nymindegabs betydning som fiskeri- og handelshavn minimeret⁷. Bygningen af Esbjerg Havn og jernbaneforbindelserne hertil satte gang i en stor vækst i eksporten af danske landbrugsprodukter og med opdyrkningen af heden blev landbrug den vigtigste erhvervsform i området⁸.

Siden midten af 1800-tallet, hvor den forbedrede infrastruktur i Danmark gjorde det muligt for de bedrestillede danskere at tage på badeferie på den jyske vestkyst, har turisme spillet en stadig større rolle i Blaabyerg-området. Frem til 1950'erne var der primært tale om gæster på badehoteller, som for eksempel Henne Mølleå Badehotel, der blev tegnet af Poul Henningsen i 1935. Siden 1950'erne, hvor det blev almindeligt for den brede befolkning i Danmark at tage på ferie, er campingpladser og udlejning af feriehuse blevet en væsentlig indtægtskilde for området. Området har også tiltrukket mange tyske turister siden 1960'erne, og efter Berlinmurens fald i 1989 er antallet af tyske turister i Vestjylland steget⁹.

Området omkring Blaabyerg og Nymindegab har længe fascineret kunstnere som Steen Steensen Blicher, der i midten af 1800-tallet beskrev Blaabyerg, der dengang var en øde vandrekliit. Fra slutningen af 1800-tallet fik en gruppe af kunstnere, som for eksempel Lauritz Tuxen og Johannes Larsen, øjnene op for den specielle natur og det barske dagligliv ved Nymindegab. Malerierne af denne kunstnerkoloni, der kaldes for Nymindegab-malerne, kan i dag ses på Nymindegab Museum¹⁰.

I perioden 1976-2010 har befolkningstallet i Blaabyerg ligget forholdsvis stabilt omkring 6.500. I Henne Sogn er befolkningen vokset med 5-10 % fra 2005 til 2009, imens den i samme periode kun er vokset med 0-5 % i Outrup, Kvong, Lønne og Nørre Nebel Sogne og er faldet mellem 0-5 % i Lydum og Lunde Sogne. Der er altså, hvis man ser bort fra væksten i Kvong, en tendens til vækst i de kystnære områder og tilbagegang i de sogne, der er længere inde i landet. Der er relativt mange selvstændige, 7 %, i Blaabyerg, hvilket måske blandt andet skyldes, at der er mange landbrug i området. Der har været et kraftigt fald i beskæftigelsen i 2007. Der er 21 % pensionister i Blaabyerg, og andelen har i 2005-2008 været svagt faldende¹¹.

9.2. Blåvandshuk

Den tidligere Blåvandshuk Kommune er opkaldt efter den landtange, der udgør Danmarks vestligste punkt, hvor Blåvandshuk Fyr ligger. I Blåvandshuk-området er den største by og det tidligere administrationscentrum i kommunen Oksbøl, som har 2.892 indbyggere¹². Som bynavnene Oksbøl og Oksby antyder, har området siden middelalderen været opsamlingssted for jyske studehandlere, der sendte deres

⁷ Jepsen, 2003, p. 33

⁸ Friisberg, 2005, p. 130

⁹ Sønnichsen og Lokalthistorisk Arkiv (red.), 1995, p. 62

¹⁰ www.vardemuseum.dk, 2011

¹¹ Region Syddanmark, 2010, p. 7

¹² Region Syddanmark, 2010, p. 2

kvæg med skibe fra Ho eller længere sydpå i Hjerting¹³. De sandede jorder var vanskelige at opdyrke, men områdets indbyggere har ernæret sig ved kvæg- og fårehold foruden søfart, specielt fra Ho, og fiskeri fra Vejers Strand. Man fiskede fra fladbundede, åbne både, „hwongjævere“, der let kunne trækkes op på stranden. Området var op til 1800-tallet plaget af sandflugt, og på den baggrund blev der anlagt klitplantager forskellige steder i landskabet¹⁴. Disse plantager, der i dag bruges som rekreative områder, forhindrer sandet i at blæse væk og bevarer de kystnære områder, hvor flere mindre landsbyer med tiden er blevet opslugt af havet¹⁵.

Oksbøl er præget af militærlejren Oksbøllejren, der huser Hærens Kampscole¹⁶. Lejren blev udlagt i 1929 som militært øvelsesområde og omfatter i dag ca. 6.500 hektar. De arbejdspladser, som hørte til lejren, førte ved oprettelsen til vækst i Oksbøl By, og med 750 fastansatte medarbejdere er lejren i dag Varde Kommunes største arbejdsplads¹⁷. Under 2. Verdenskrig spillede området en vigtig strategisk rolle, idet tyskerne overtog militærlejren og byggede fæstningsanlægget Tirpitz-stillingen ved Oksby, der i dag bruges til museum. Der anlagdes indtil flere lejre i Blåvandshuk-området, blandt andet til de arbejdere, der byggede fæstningsanlægget, såsom Blåvandslejren, der efter Danmarks befrielse blev brugt til sovjetiske flygtninge. I løbet af krigens sidste måneder blev der i Oksbøl oprettet en flygtningelejr med plads til 35.000 flygtninge fra det sønderbombede Østpreussien¹⁸. Denne lejr, der var den største i Danmark, forblev fuldt belagt indtil 1948 og gjorde en overgang Oksbøl til landets femte største by. På flygtninge-kirkegården i Oksbøl ligger 1.675 flygtninge begravet fra efterkrigsårene, og området fungerer nu som en mindelund¹⁹.

Omkring år 1900 begyndte de første turister at komme til området, og der blev bygget „badevillaer“ og senere strandhoteller og sommerhuse²⁰. I dag er Blåvandshuk-området præget af turisme, og mange af de faste beboere er beskæftigede i erhverv relateret til turisme såsom sommerhusudlejning og drift af campingpladser, hoteller, attraktioner, butikker og restauranter. Herudover er der en del servicevirksomheder og offentlige institutioner i Oksbøl og Blåvand, og en smule industri såsom Vrøgum Vinduer, der har 85 ansatte.

Kystbyerne Blåvand/Oksby, Vejers og Ho har kun ganske få faste beboere, der primært ernærer sig ved turisme. Fra 2005 til 2009 er befolkningstallet i Blåvandshuk faldet med -5-0 % i Oksby Sogn og steget med 0-5 % i det øvrige område. Siden 1976 er befolkningstallet steget med ca. 1.000. I Blåvandshuk er der både forholdsvis mange pensionister og børnefamilier. Af de fire områder har Blåvandshuk den største andel af beskæftigede (48 %), den største årlige indkomst

¹³ Alstrup og Olsen (red.), 1991, p. 103

¹⁴ Christensen, 1998, p. 6

¹⁵ Christensen, 1998, p. 24

¹⁶ www.forsvaret.dk, 2011

¹⁷ www.denstoredanske.dk, 2011

¹⁸ Gammelgaard, 2005, p. 20

¹⁹ www.oksbøl1945-49.dk, 2011

²⁰ Christensen, 1998, p. 64

pr. indbygger, 243.065 kr., og den største andel af beboere med en videregående uddannelse: knap 15 %²¹. Dette kunne tyde på, at Blåvandshuk-området, der også har nogle eksklusive sommerhusområder, måske tiltrækker bedrestillede børnefamilier og pensionister.

9.3. Ølgod

Ølgod har tidligere udgjort en selvstændig kommune, hvor Ølgod By med 4.021 indbyggere var centrum²². Derfor er byen på mange måder en selvstændig enhed i Varde Kommune med egne offentlige institutioner, erhvervsliv og kulturtilbud. Ud over Ølgod er der en række mindre landsbyer i området, såsom Strellev, Krusbjerg og Lindbjerg. Langt den største del af befolkningen i Ølgod-området bor i bymæssig bebyggelse²³, og der er derfor en meget høj grad af centralisering af erhverv, kommunale faciliteter og kulturelle tilbud i selve Ølgod.

Navnet Ølgod stammer fra de olddanske ord Aluh og goth, der betyder henholdsvis helligdom og gud. Området har været beboet siden oldtiden, hvilket op mod 500 gravhøje bevidner. Ølgod Kirke blev grundlagt i 1200-tallet og rummer blandt andet en enestående malmdøbefont fra 1400-tallet²⁴. Ølgod ligger på den jyske hede, og folk på egnen var tidligere bønder, der levede af dyrehold suppleret med produktion af jydepotter og andre husflidsprodukter²⁵. De mindre bønder og husmændene havde svære levevilkår på egnen, og måske derfor var det netop i Hjedding, syd for Ølgod, at det første andelsmejeri blev startet i 1882. Organisationen af Hjedding Mejeri dannede skole for de andre andelsforeninger, der inden for relativt få år blev dannet i de danske landdistrikter og ændrede landbosamfundene markant²⁶.

Landsbyen Ølgod voksede sig til en driftig provinsby efter anlæggelsen af den nu nedlagte jernbane mellem Grindsted og Varde i 1875. Allerede inden jernbanens ankomst var der dog en stor befolkningstilvækst i Ølgod Sogn, da hedens opdyrkning tiltrak nybyggere, og vedtagelsen af næringsloven i 1857 gjorde det muligt at drive handel uden for købstæderne²⁷. Ølgod var centralt placeret i sognet, og som eneste stationsby skød der en mængde nye handelsdrivende og servicevirksomheder op, så oplandets bønder kunne ordne diverse ærinder, når de alligevel var ved stationen for at hente eller sende deres varer²⁸. Denne udvikling resulterede i den karakteristiske koncentration af bosætning og aktivitet i Ølgod By, som ses i dag.

I dag er der en del større produktionsvirksomheder i Ølgod. Især trævareindustrien er vigtig i Ølgod, hvor f.eks. HTH og Boconcept er nogle af områdets store

²¹ Region Syddanmark, 2010, p. 8

²² Region Syddanmark, 2010, p. 2

²³ www.statistikbanken.dk, 2011

²⁴ www.wikipedia.dk, 2011

²⁵ Guldborg, 1999, p. 92

²⁶ Friisberg, 1999, p. 58

²⁷ Manøe, 1987, p. 5

²⁸ Manøe, 1986, p. 2

virksomheder. Væksten i antallet af arbejdspladser i disse virksomheder har blandt andet været medvirkende til, at befolkningstallet har været let stigende indtil 2002. Fra 2005 til 2009 faldt befolkningens størrelse med -5 % – 0 % i Ølgod Sogn og med -10 % – -5 % i Strellev sogn²⁹. Som i resten af Varde Kommune er der i Ølgod forholdsvis få indbyggere i aldersgruppen 20-29 år³⁰. Dette skyldes først og fremmest, at der ikke er nogen videregående uddannelsesinstitutioner i området, og at en stor andel af de unge derfor flytter væk for at uddanne sig. Gruppen af indbyggere i 30'erne er lidt større, men de største grupper er børn og unge under 19 og voksne imellem 40 og 59. Der er relativt færre indbyggere over 60, hvilket først og fremmest skyldes den naturlige stigning i dødeligheden i de ældre aldersgrupper. På trods af dette er andelen af pensionister i befolkningen i Ølgod stigende³¹. I 2008 var der imellem 11 og 12 % af befolkningen med en videregående uddannelse i Ølgod, hvilket er relativt lavt. Dette kunne tyde på, at relativt få af de unge, der tager en videregående uddannelse i en anden del af landet, vender tilbage for at bo i Ølgod. Koncentrationen af produktionsvirksomheder inden for møbelindustrien gør sandsynligvis også, at der er relativt flere ufaglærte og faglærte arbejdspladser i Ølgod-området end arbejdspladser til folk med en videregående uddannelse³².

9.4. Skovlund-Ansager

Skovlund-Ansager, der tidligere har tilhørt Ølgod Kommune, er omgivet af hede, skov og landbrugsland. Skovlund og Ansager er to byer, der ligger ca. 3 km fra hinanden og derfor deler en række offentlige faciliteter, som for eksempel Skovlund-Ansager Hallen, der ligger lidt uden for Ansager. Under opdyrkningen af heden i forrige århundrede gravede man Ansager Kanal, der blev sløjfet i 2010 i forbindelse med genopretningen af Varde Å³³. Folk i området har traditionelt været bønder, men i dag findes der primært servicevirksomheder i området. Der er dog også enkelte produktionsvirksomheder, som Ansager Møbelfabrik og fødevarer-virksomheden Flensted A/S. Flensted A/S laver kartoffel- og grøntsagsprodukter, og områdets sandede jord er netop særligt velegnet til kartoffeldyrkning³⁴.

Ligesom i Ølgod ses andelsbevægelsens indflydelse på den sociale struktur i byerne Ansager og Skovlund, der har egne forsyningsfaciliteter og foreninger og også her spiller folkekirken og andre kristne foreninger en væsentlig rolle i områdets kulturliv.

Ansager ved Ansager Å har 1.366 indbyggere og en del faciliteter i form af offentlige institutioner, erhvervs- og kulturliv. Ansager Kirke er grundlagt i 1300-tallet, og byen er således af ældre dato. De religiøse vækkelsesbevægelser som Indre Mission fik tag i beboerne i Ansager Sogn i 1880'erne. Især de unge i sognet blev tiltrukket af de missionske bevægelseres lidenskabelige religiøsitet. I 1888 blev der bygget et missionshus i Ansager og i 1905 et i Skovlund.

²⁹ Region Syddanmark, 2010, p. 3.

³⁰ Region Syddanmark, 2010, p. 5

³¹ Region Syddanmark, 2010, p. 8

³² Region Syddanmark, 2010, p. 8

³³ www.snaebel.dk, 2011

³⁴ www.flensted.dk, 2011

Missionshusene kom til at huse både missionsmøder, kvindeforening, søndags-skole og KFUM/K's aktiviteter. Den religiøse vækkelse og befolkningstilvæksten i området betød også, at der blev bygget en kirke i Skovlund, hvis indbyggere hidtil havde måttet gå i kirke i Ansager, og sognet blev delt op³⁵. Vandmøllen, Ansager Mølle, er fra 1600-tallet og har været brugt både til kornmaling og andre industrielle formål. Ansager By er vokset op omkring møllen, der i dag bruges af teaterforeningen Optimisterne³⁶. I 1919 blev jernbanen mellem Varde og Graulund indviet og Ansager blev stationsby. Med denne status fulgte en yderligere opblomstring af serviceerhverv og bosætning i byen³⁷. I dag er befolkningstallet let faldende i Skovlund-Ansager. Fra 2005-2009 har der således været et fald i befolkningens størrelse på -5-0 %. Som i Ølgod er der relativt få indbyggere i aldersgruppen 20-40 år. Andelen af pensionister i området er 20 %, hvilket er en smule under de andre områder, men antallet er let stigende. Der er relativt mange børn og unge imellem 0-19 år, og specielt gruppen imellem 10 og 19 år er stor. Dette ses også af befolkningstallet, der har været stigende indtil 2001 og derefter er begyndt at falde, så det faktisk er nede på samme niveau som i 1976. Der er ca. 11,5 % af befolkningen i Skovlund-Ansager, der har en videregående uddannelse, hvilket er relativt lavt i forhold til andre områder i Varde Kommune, men antallet er stigende. I 2008 var den gennemsnitlige indkomst pr. indbygger 232.241 kr. pr. år i Skovlund-Ansager³⁸.

Skovlund har 519 indbyggere og er dermed en mellemstor landsby³⁹. Skovlund har dog også sine egne lokale initiativer for eksempel i form af en forening, der driver en friskole, en efterskole og et børnehus for at gøre byen attraktiv for børnefamilier og unge.

Skovlund-Ansager-området er relativt lille geografisk og befolkningsmæssigt og dækker ikke andre helårsbeboelsesområder end de to byer. Idet området ikke har udgjort en selvstændig kommune, har beboerne været vant til at orientere sig imod det tidligere kommunale centrum Ølgod eller mod andre nærliggende byer.

Årsagen til at det blev valgt at kortlægge Blaabjerg, Blåvandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager, skyldes, at det var forholdsvis let at lave dataudtræk over disse steder, fordi dataudtrækkene relaterer sig til postnumre, og der er få postnumre, der dækkede hvert af områderne.

De første dataudtræk havde fokus på bosætnings- og fraflytningsmønstret i de fire områder. Årsagen hertil skal findes i, at de udviklingskataloger, som udviklingsrådene har lavet, viste, at der i samtlige områder er meget fokus på, hvordan man kan skabe bosættelse og erhvervsudvikling, og derved undgå den negative fraflytningsspiral, hvor nedgangen i befolkningsantallet betyder færre indtægter, mindre handel og mindre liv i landsbyerne og derved skaber yderligere fraflytning.

³⁵ www.skovlundsognearkiv.dk, 2011

³⁶ www.ansager.net.dk, 2011

³⁷ www.jernbanen.dk, 2011

³⁸ Region Syddanmark, 2010, p. 8

³⁹ www.statistikbanken.dk, 2011

9.5. Befolkningstal

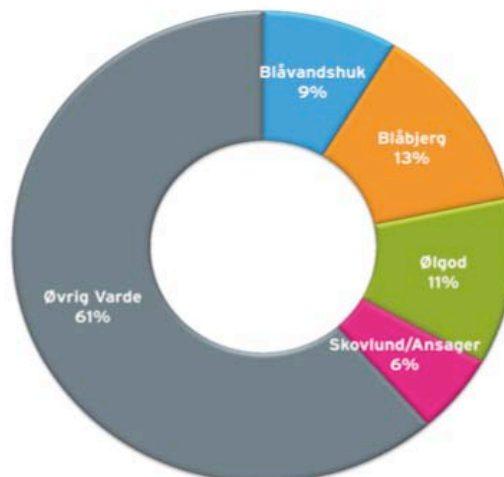
BEFOLKNINGSTAL 2010

BEFOLKNINGSANDELE 2010

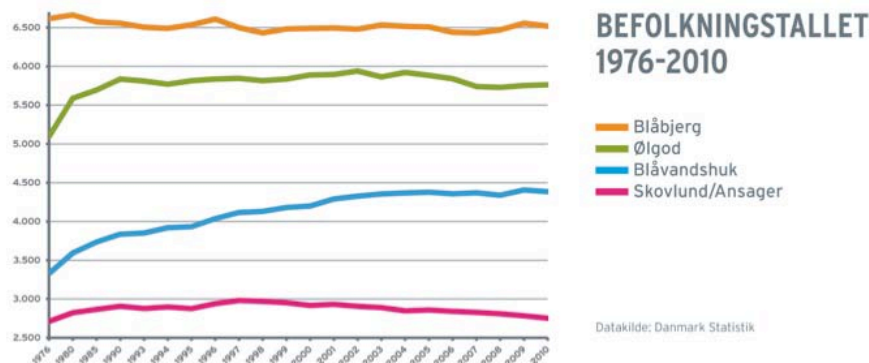
Figuren viser de relative andele af den samlede befolkning i Varde Kommune.

Datakilde: Danmark Statistik

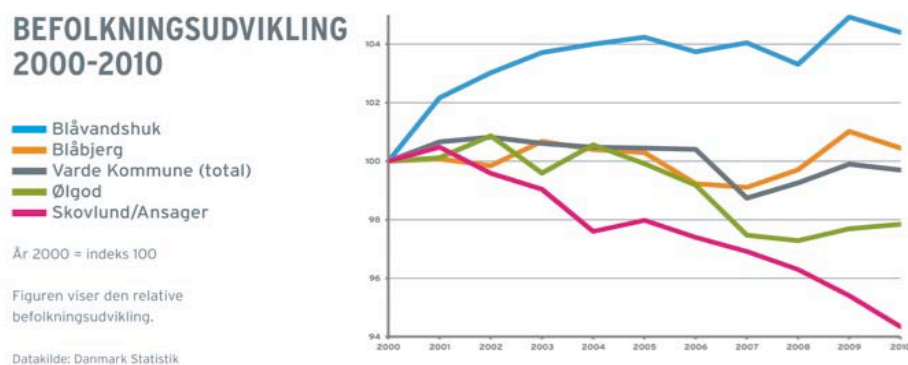

Blaabjerg-området er med 13 % af befolkningen i Varde Kommune og 6.519 indbyggere det største af de fire områder. Skovlund-Ansager er med 2.752 indbyggere og 6 % af befolkningen kun halvt så stor som Blaabjerg.

De fire områder udgør til sammen mere end en tredjedel af den samlede befolkning i kommunen (39 %).

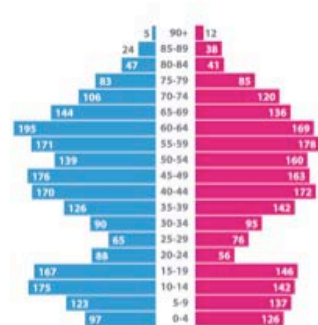
Der er stor forskel på befolkningstallets udvikling fra 1976-2010. Skovlund-Ansager området har siden 1999 oplevet et konstant fald i befolkningstallet. I modsætning hertil har Blåvandshuk haft en konstant fremgang i hele perioden. Efter en stigning frem til 2001 har Ølgod mærket et mindre fald, mens Blåbjerg har haft et meget konstant befolkningsantal.

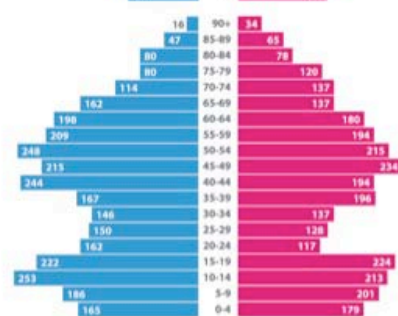
Blaabjerg og Blåvandshuk ligger over den gennemsnitlige befolkningsudvikling i kommunen som helhed. Ølgod og Skovlund-Ansager ligger under.

BEFOLKNINGSPYRAMIDE 2010

Blåvandshuk

Blåbjerg

Ølgod

Skovlunde/Ansager

— Mænd
— Kvinder

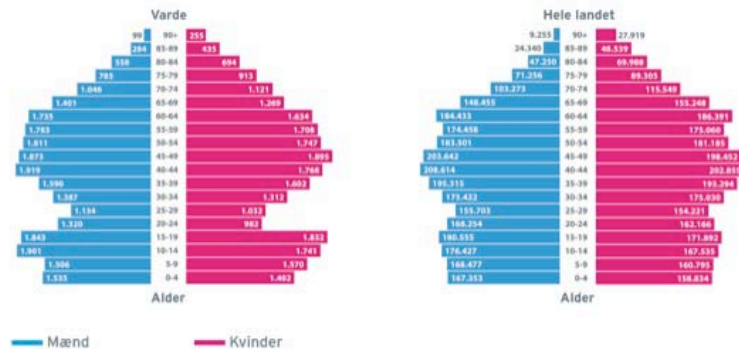
Figurerne viser befolkningen fordelt på køn og 5 års aldersgrupper.

I alle fire områder er gennemsnitsalderen omkring 41 år.

Datakilde: Danmarks Statistik

Alder

BEFOLKNINGSPYRAMIDE 2010 – kommunen og hele landet

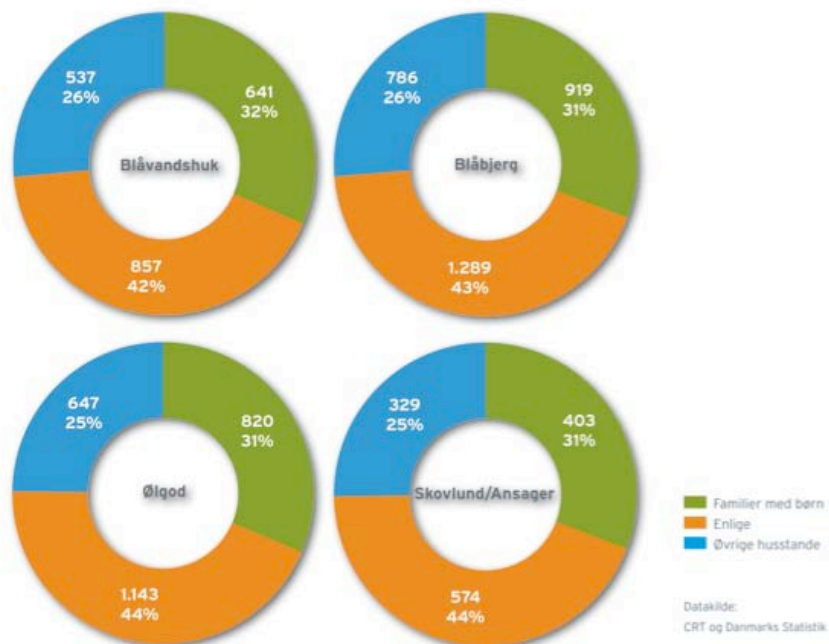

Figuren viser befolkningen fordelt på køn og 5 års aldersgrupper i kommunen og i hele landet.

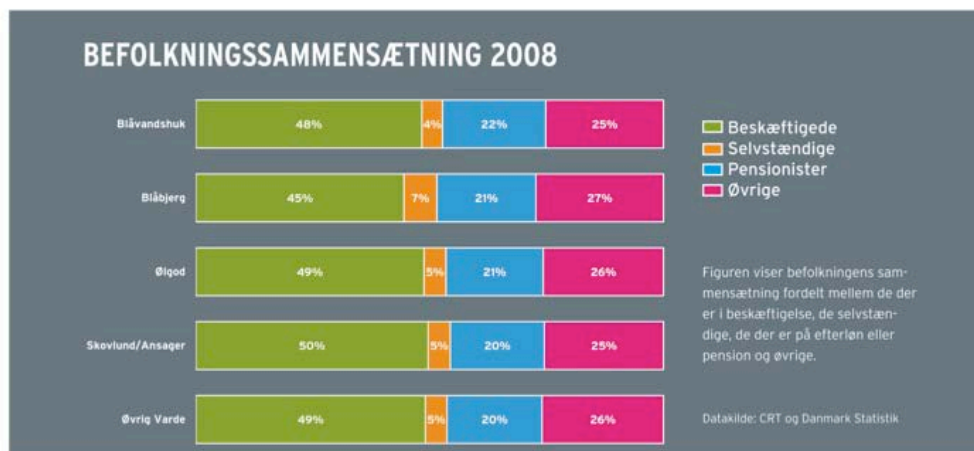
Datakilde: Danmarks Statistik

Sammenlignet med resten af landet har både Varde Kommune og de fire områder relativ færre borgere mellem 20 og 30 år. Det skyldes givetvis, at de unge tager væk, når de skal påbegynde en uddannelse.

HUSSTANDE 2008

Fordelingen mellem familier og børn og enlige er stort set den samme i områderne. Der er flere enlige, end der er familier med børn.

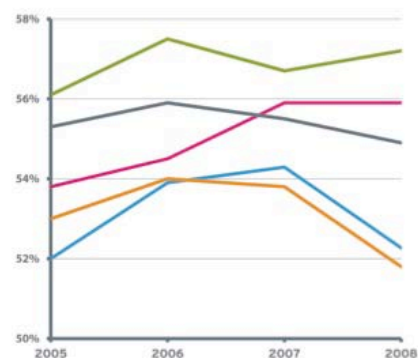
Ovennævnte fordeling af befolkningen på erhverv viser, at Skovlund-Ansager har flest borgere i beskæftigelse 55 %, og at Blåbjerg har mange selvstændige. De øvrige tal er næsten ens.

ANDEL BESKÆFTIGEDE 2005-2008

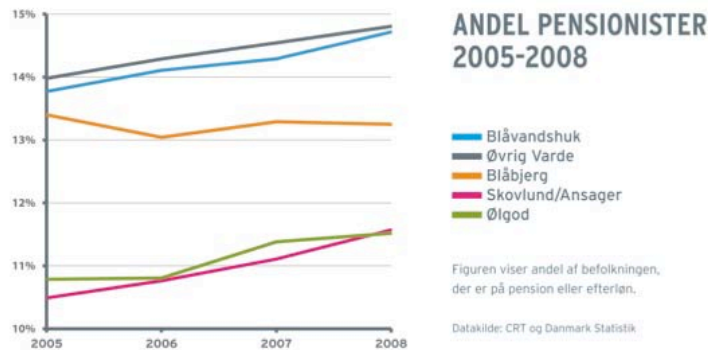
Ølgod
Skovlund/Ansager
Øvrig Varde
Blåvandshuk
Blåbjerg

Figuren viser andel af hele befolkningen der er i beskæftigelse.

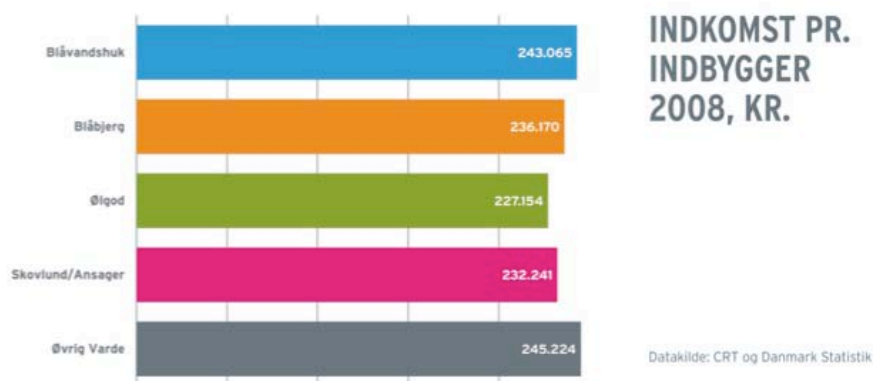
Datakilde: CRT og Danmark Statistik

I perioden fra 2005 til 2008 har Skovlund-Ansager haft en markant fremgang i antallet af beskæftigede. I Ølgod har antallet været meget svingende, mens tallet i Blåbjerg har haft en tydelig nedadgående tendens, og Blåvandshuk har efter en fremgang til 2007 haft et kraftigt fald i 2008.

Den demografiske udvikling i Danmark, hen mod at vi får flere og flere ældre, er også tydelig i Varde Kommune. Udviklingen i Blåvandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager ligner resten af Varde, mens Blåbjerg ikke mærker en stigning i antallet af pensionister.

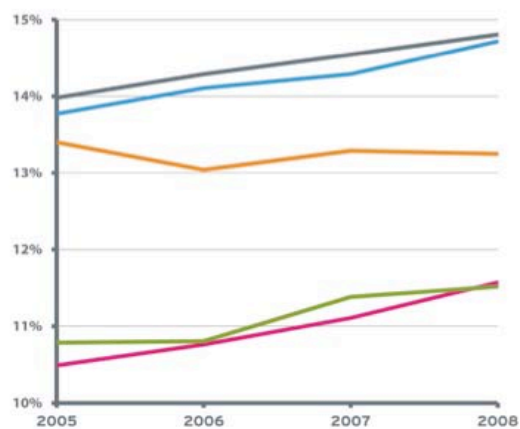
Indkomsten pr. borger ligger lavere i alle fire områder end i resten af Varde. Dog ligger indkomsten i Blåvandshuk (243.065 kr.) meget tæt på de 245.224 kr., der er den gennemsnitlige indkomst i resten af kommunen.

ANDEL MED VIDEREGÅENDE UDDANNELSE 2005-2008

— Blåvandshuk
— Øvrig Varde
— Blåbjerg
— Skovlund/Ansager
— Ølgod

Figuren viser andel af hele befolkningen med en videregående uddannelse.

Datakilde: Danmark Statistik

Andelen af borgere med en videregående uddannelse er stigende i Ølgod, Skovlund-Ansager og Blåvandshuk, på samme måde som den er i det øvrige Varde, mens den er faldende i Blåbjerg.

10. KORTLÆGNING AF FORENINGSLIVET I BLAABJERG, BLÅVANDSHUK, ØLGOD OG SKOVLUND-ANSAGER

Efter at have kortlagt bosætning og erhvervsudviklingen i de fire udviklingsrådsområder blev næste skridt at kortlægge foreningslivet, med henblik på at give et overblik over hvilke menneskelige resurser der er i det civile samfund.

Inspirationen til måden, som kortlægningen blev grebet an på, var den frivillighedsundersøgelse, som Socialforskningsinstituttet, Det Nationale Forskningscenter for Velfærd, Institut for Samfund og Globalisering ved Roskilde Universitet og Center for Forskning i Idræt, Sundhed og Civilsamfund ved Syddansk Universitet havde gennemført på Fyn, og som blev offentliggjort i 2008.

Kortlægningen af foreningslivet i ovennævnte byer, Blaabjerg, Blåvandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager, som er foretaget af Landsforeningen Fritid & Samfund, har i store træk fulgt den opdeling af de forskellige foreningskategorier, som blev defineret i frivillighedsundersøgelsen. Foreningerne er blevet opdelt i følgende hovedtyper:

- Idrætsforeninger (holdsport, gymnastik, dans, skydning, spil m.fl.).
- Kulturelle foreninger og fritidsforeninger (musik, billedkunst, historie, teater, litteratur, foredrag, mad, kæledyr, have, rollespil, spejdere, aftenskoler, pensionistklubber m.v.).
- Bolig- og lokalsamfundsforeninger (boligforeninger, grundejerforeninger, borgerforeninger, sogneforeninger, fælles installationer, foreninger til støtte for lokale institutioner).
- Idébaserede foreninger (religiøse foreninger, partiforeninger, internationale humanitære organisationer, miljøorganisationer).
- Arbejdsrelaterede foreninger (fagforeninger, erhvervsforeninger, brancheforeninger, handelsstands- og håndværkerforeninger).
- Socialt arbejde og sundhedsforeninger (sygdomsbekæmpelse, patientforeninger, socialt arbejde som aflastningstjeneste, natteravne, besøgsvenner osv.).

Nogle af foreningerne er blevet fundet i samarbejde med Varde Kommune, andre har vi fundet på nettet eller med hjælp fra udviklingsrådsmedlemmer.

Foreningsantallet vil hele tiden ændre sig, fordi foreninger bliver nedlagt, og nye kommer til, så der vil altid være en usikkerhedsfaktor i forhold til, om alle er kommet med, og hvorvidt nogle ikke eksisterer mere.

10.1. Kortlægning af foreningslivet i Blaabjerg

Idrætsforeninger

- 1) Nr. Nebel Idrætsforening (fodbold)
- 2) Nr. Nebel Gymnastik og ungdomsforening (håndbold og svømning)
- 3) Nr. Nebel Badmintonklub
- 4) Nr. Nebel Tennisklub
- 5) Nr. Nebel Idrætsforening
- 6) Nr. Nebel Skytteforening
- 7) Blåbjerg Håndboldklub
- 8) Blåbjerg Rideklub
- 9) Henne Boldklub
- 10) Henne Jagtforening
- 11) Henne Golfklub
- 12) Blåbjerg Familiemotion
- 13) Blåbjerg Cykelmotion
- 14) IK vest
- 15) Outrup Boldklub
- 16) Outrup Golfklub
- 17) Outrup GUB
- 18) Outrup Motor Cross Club
- 19) Outrup Speedway Club
- 20) Outrup Skytteforening
- 21) Outrup Jagtforening
- 22) Rideklubben Vest, Lønne
- 23) Lunde Boldklub
- 24) Lunde G & U
- 25) Lunde Svømmeklub
- 26) Lunde Krocket
- 27) Lydum Sogne- og Idrætsforening
- 28) Lunde Billardklub
- 29) Lydum Jagtforening
- 30) Kvong Idrætsforening
- 31) Kvong Jagtforening
- 32) Vesteregns Folkedansere
- 33) Blåbjerg Gymnasterne
- 34) Bækhus Fiskeklub
- 35) Team Egsgaard Motocross Racing
- 36) Blåbjerg Flugtskydeklub
- 37) Strev og Rend, Henne
- 38) Lønne Skyttekreds

Børne- og ungdomsforeninger

- 39) Blåbjerg 4H
- 40) KFUM Spejderne i Outrup/Lunde
- 41) DDS- Sct. Nicolaus Spejderne (Nr. Nebel)
- 42) Lunde 4H
- 43) Varde-Ølgodegnens Landboudom
- 44) DFS Trop-up Børneklub i Lunde
- 45) DFS Trop-up Børneklub i Nørre Nebel

Kulturelle foreninger og hobbyforeninger

- 46) Nymindegab/Blåbjerg Museumsforening
- 47) Blåbjerg Øllaug
- 48) Blåbjerg Hundeforening
- 49) Dansk Terrierklub
- 50) Børnemusikfestival Blaabjerg
- 51) Gordons Route (Middelaldersoldater)
- 52) Blåbjerg Kunstfond
- 53) Blåbjerg Halssamvirke
- 54) Grænseforeningen for Nørre Nebel og Omegn
- 55) Foreningen Lydum Mølle
- 56) Aktiv Kvong
- 57) Lunde Sangkor
- 58) Small Town Saturday Night
- 59) Blåbjerg Haveforening
- 60) Lunde-Kvong Vinklub
- 61) Nymindegab Gaf-laug
- 62) Nymindegab fiskeriforening
- 63) Blåbjerg og Bork Biavlerforening
- 64) Nørre Nebel Bridgeklub
- 65) Nørre Nebel Læsekreds
- 66) Outrup Læsekreds
- 67) Outrup Fordragsforening

Støtteforeninger

- 68) Kvong Friskoles Støtteforening
- 69) Møllegårdens Venner
- 70) Blåbjerg Pleje- og Aktivitetscenters Venner
- 71) Blåbjerg Musikskoles Venner
- 72) Lunde-Kvong Skoles Støtteforening
- 73) Blåbjerg Friskoles Skolekreds
- 74) Outrup Børnehaves Venner

Erhvervsforeninger

- 75) Nr. Nebel Håndværker og Handelsstandsforening
- 76) Henne Strand handelsstandsforening
- 77) Outrup Håndværker- og Handelsstandsforening
- 78) Blåbjerg Turistforening
- 79) Nørre Nebel Landboforening
- 80) Foreningen af Limtræfabrikanter i Danmark
- 81) Blåbjerg Vindmøllelaug

Borgerforeninger og lign.

- 82) Blåbjerg Udviklingsråd
- 83) Nymindegab Borgerforening
- 84) Nørre Nebel Sogneforening
- 85) Henne Sogneforening
- 86) Staunsø Sogneforening
- 87) Lunde Sogneforening
- 88) Outrup Sogneforening
- 89) Kvong Sogneforening
- 90) (Lydum Sogne- og Idrætsforening)
- 91) Styregruppen
- 92) Outrup Erhvervsinvest

Humanitære Organisationer

- 93) Dansk Røde Kors, Blåbjerg
- 94) Dansk Røde Kors, Nørklere
- 95) Dansk Røde Kors, Besøgsvenner
- 96) Kirkens Korshær

Pensionistforeninger

- 97) Nr. Nebel-Lydum Pensionistforening
- 98) Outrup-Henne Pensionistforening
- 99) Nr. Nebel Landboforenings Seniorklub
- 100) Blåbjerg Pensionistforening

Kirkelige foreninger

- 101) Henne Menighedsråd
- 102) Kvong Menighedsråd
- 103) Kvong-Lyne Præstegårdskasse
- 104) Outrup Missionshus
- 105) Outrup Menighedsråd
- 106) Lydum Menighedsråd
- 107) Henne Luthersk Mission
- 108) Henne Indre Mission
- 109) Outrup Indre Mission

Politiske Partiforeninger

- 110) Venstreforeningen Outrup
- 111) Venstreforeningen, Henne
- 112) Det Radikale Venstre i Blåvandshuk
- 113) Venstreforeningen, Nr. Nebel og Omegn
- 114) Konservativ Vælgerforening
- 115) Venstreforeningen, Lunde
- 116) Socialdemokraterne i Blåbjerg
- 117) Fremskridtspartiet, Blåbjerg Afdeling

Aftenskoler

- 118) Blåbjerg Musikaftenskole
- 119) Blåbjerg Kursusudvalgs fritidsskole

Andelsforeninger

- 120) Blåbjerg Biogas AMBA
- 121) Nørre Nebel brugsforening
- 122) Brugsen, Outrup
- 123) Vestjysk Andel AMBA
- 124) Outrup Varmeværk

- 125) Blåbjerg Vandforsyning
- 126) Liv i Lunde
- 127) Nørre Nebel Sparekasse

Andelsboligforeninger

- 128) A/B Søndergaardsparken
- 129) Andelsboligforeningen
Byagervænget 1-15
- 130) Andelsboligforeningen
Byagervænget Etape 4
- 131) Andelsboligforeningen Nr. Allé
- 132) Andelsboligforeningen
Tranevænget
- 133) Andelsboligforeningen
Østmølleparken
- 134) Andelsboligforeningen
Mølleparken

Grundejerforeninger

- 135) Grundejerforeningen Byagervænget
- 136) Grundejerforeningen Tranevænget
- 137) Ejerlejlighedsforeningen Lyholmer,
Vesterhavsvej 103, Lønne
- 138) Ejerlejlighedsforeningen
Lærkeparken
- 139) Grundejerforeningen Kløvbakken
- 140) Henneby Grundejerforening
- 141) Henne Strand Grundejerforening
- 142) Grundejerforeningen Gammelgab
- 143) Grundejerforeningen Guldvangen
- 144) Grundejerforeningen Frydenlund
- 145) Gravensbjerg Grundejerforening
- 146) Houstrup Grundejerforening
- 147) Hejbøl Grundejerforening
- 148) Grundejerforeningen Grærup Nord
- 149) Grundejerforeningen Grærup Vest
- 150) Grærup Strand Grundejerforening
- 151) Grundejerforeningen Jegum
Ferieland

Antenneforeninger

- 152) Lunde Antenneforening
- 153) Tinglev Antenneforening
- 154) Outrup Antenneforening
- 155) Henne Strand Antennelaug

Brugerråd

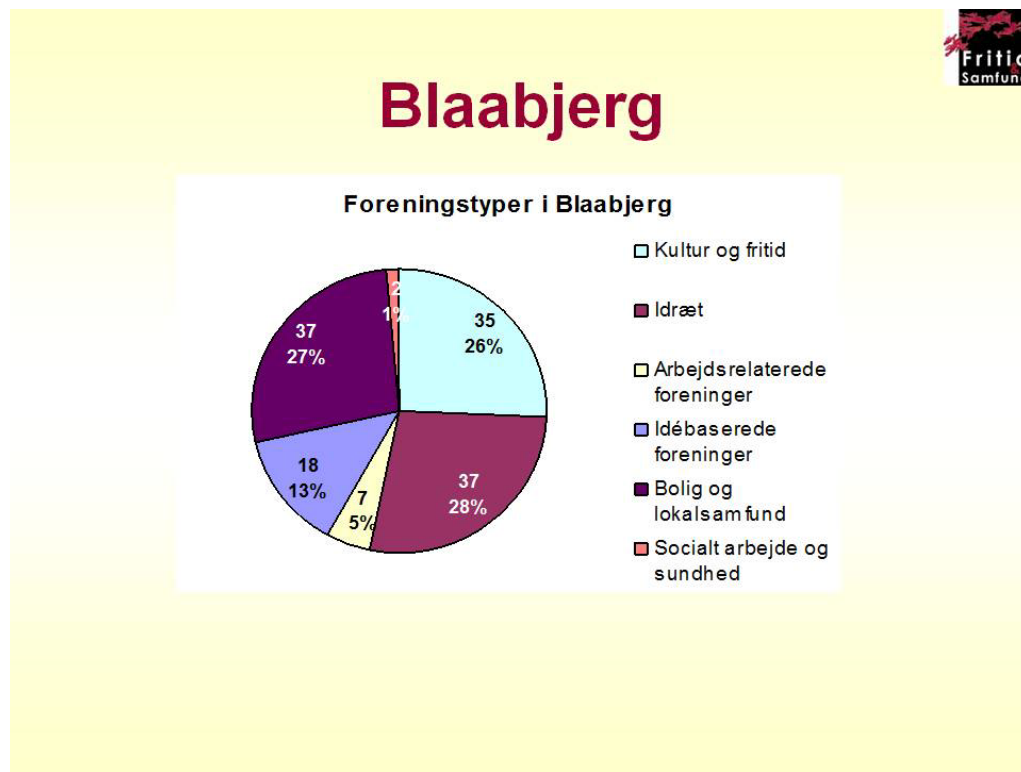
- 156) Brugerrådet Bavnbo

Forsamlingshuse

- 157) Lunde forsamlingshus I/S
- 158) Kvong Forsamlingshus I/S
- 159) Lydum Forsamlingshus
- 160) Outrup Kultur- og Idrætscenter.

Ovenstående liste er opdateret pr. juni 2011.

Det samlede antal foreninger i Blaabjerg er 149, hvad der er ganske imponerende for så relativt et lille område. Foreningerne – fordelt på ovennævnte kategorier – er følgende:

Den enkelte type af foreninger, der er flest af, er idrætsforeninger med 35 foreninger. Den næstmest populære type foreninger er kultur- og fritidsforeninger, der tilsammen udgør 17 foreninger. Det er et kendetegn ved foreningslivet i Blaabjerg sammenlignet med andre områder, at der er forholdsvis mange inden for området Bolig og lokalsamfund, og der er få foreninger inden for området: Socialt arbejde og sundhed.

10.2. Kortlægning af foreningslivet i Blåvandshuk

Idrætsforeninger

- 1) Oksbøl og Omegns Jagtforening
- 2) Sportsfiskeforeningen
- 3) Vestjysk Salsa Forening
- 4) Blåvandshuk Folkedanseforening
- 5) Hesteforeningen for Varde og Omegn
- 6) Oksbøl billard klub
- 7) Sløjfeløbet LEV Varde Kommune
- 8) Blåvandshuk Golfklub
- 9) Blåvandshuk Svømmeklub
- 10) Boldklubben Vestkysten
- 11) Idræt om dagen
- 12) Oksbøl Badminton
- 13) Oksbøl Cykelteam (BV)
- 14) Oksbøl ride & køreklub
- 15) Team Vest Håndbold
- 16) Blåvandshuk Rideklub
- 17) Blåvandshuk Tennisklub
- 18) Gymnastikforeningen Oksbøl
- 19) Oksbøl Krocket Klub
- 20) Orienteringsklubben West
- 21) Oksbøl Billiardklub
- 22) Skytteforeningen Vest (Oksbøl)
- 23) Sydvestjysk Windsurfingklub
- 24) Team Vest Håndbold
- 25) Vrøgum Idræt og Motion
- 26) Ho Bowlingklub
- 27) Blåvandshuk Billard Center
- 28) Blåvand Idrætsforening
- 29) Blåvand Bowlingklub
- 30) Marchforeningen Fræserne
- 31) Oksbøl Dartklub
- 32) Oksbøl Cykel Team
- 33) Oksbøl Militære IF
- 34) Vejers Strand Tennisklub

Børne- og ungdomsforeninger

- 35) DDS
- 36) KFUM Spejderne i Oksbøl

Kulturelle foreninger og hobbyforeninger

- 37) Oksbøl Husflidsforening
- 38) MC-turklubben Ho Bugt
- 39) Oksbøl og omegns Kunstforening
- 40) Oksbøl Medborgerhus
- 41) DCH Blåvandshuk
- 42) Natur & Kultur i Ho
- 43) Lokalhistorisk Forening
- 44) Oksbøl Gastronomi
- 45) Oksbøl Madklub
- 46) Oksbøl Claymore Club
- 47) Superbrugsens Vinklub
- 48) Oksbøl Musikforening

- 49) Bridgeklubben for Oksbøl og Omegn
- 50) SUPRA

- 51) Blåvandshuk Havekreds

Pensionistforeninger

- 52) Blåvandshuk pensionistforening
- 53) Blåvandshuk Efterløn- og Pensionistforening
- 54) EDB Café Poghøj

Støtteforeninger

- 55) Poghøjs Besøgsvener
- 56) Idrætscentrets Venner
- 57) Samuelgaardens Venner
- 58) Lyngparkens Venner

Humanitære organisationer

- 59) Kræftens bekæmpelse
- 60) Kirkens Korshær
- 61) Røde Kors

Aftenskoler

- 62) Oksbøl Aftenscole
- 63) Familie og Samfund

Borgerforeninger og lign.

- 64) Oksbølby.dk
- 65) Vrøgum Borgerforening
- 66) Oksby Digelag
- 67) Oksbøl Sogneforening
- 68) Blåvand Borgerforening

Erhvervsforeninger

- 69) Vejers Strand Erhvervsforening
- 70) Blåvand-Ho Handels- og Erhvervsforening
- 71) LO Blåvandshuk
- 72) Officersforeningen
- 73) Blåvandshuk Turist- og Erhvervsforening

Kirkelige foreninger

- 74) Oksbøl Kirkekaske
- 75) Ho Menighedsråd
- 76) Aal Menighedsråd
- 77) Oksby præstegårdskaske
- 78) Mosevrå Kirkekaske
- 79) Mosevrå Menighedsråd
- 80) Børsmose Menighedsråd
- 81) Oksbøl Menighedsråd
- 82) Oksbøl Luthersk Mission

Andelsboligforeninger

- 83) Andelsboligforeningen Dalgårdsvej
- 84) Andelsboligforeningen Enghaven
- 85) Andelsboligforeningen Kirkebo
- 86) Andelsboligforeningen Lundsgård
- 87) Andelsboligforeningen Nørreparken
- 88) Andelsboligforeningen Oksbøl

- 89) Andelsboligforeningen Østergade
- 90) Andelsboligforeningen Østkrogen
- 91) A/B Degnebo

Grundejerforeninger

- 92) Ejerforeningen Gl. Færgevej 19
- 93) Grundejerforeningen Blomstervænget
- 94) Grundejerforeningen Blåvand Nord
- 95) Grundejerforeningen Blåvand Vest
- 96) Grundejerforeningen Vejers Strand
- 97) Grundejerforeningen Mosevrå-Bordrup
- 98) Grundejerforeningen Grønningen
- 99) Grundejerforeningen Høfde 1
- 100) Ho Grundejerforening
- 101) Blåvand Grundejerforening

Andelsforeninger

- 102) Aal EL-Net
- 103) Oksbøl Vandværk

- 104) Oksbøl Varmeværk
- 105) Oksby og Ho Vandværk
- 106) Oksbøl og Omegns brugsforening
- 107) Blåvand Brugsforening

Politiske partier

- 108) Blåvandshuk Venstre
- 109) Det Konservative Folkeparti
- 110) Venstreforeningen, Henne
- 111) Det Radikale Venstre, Blåvandshuk

Brugerråd

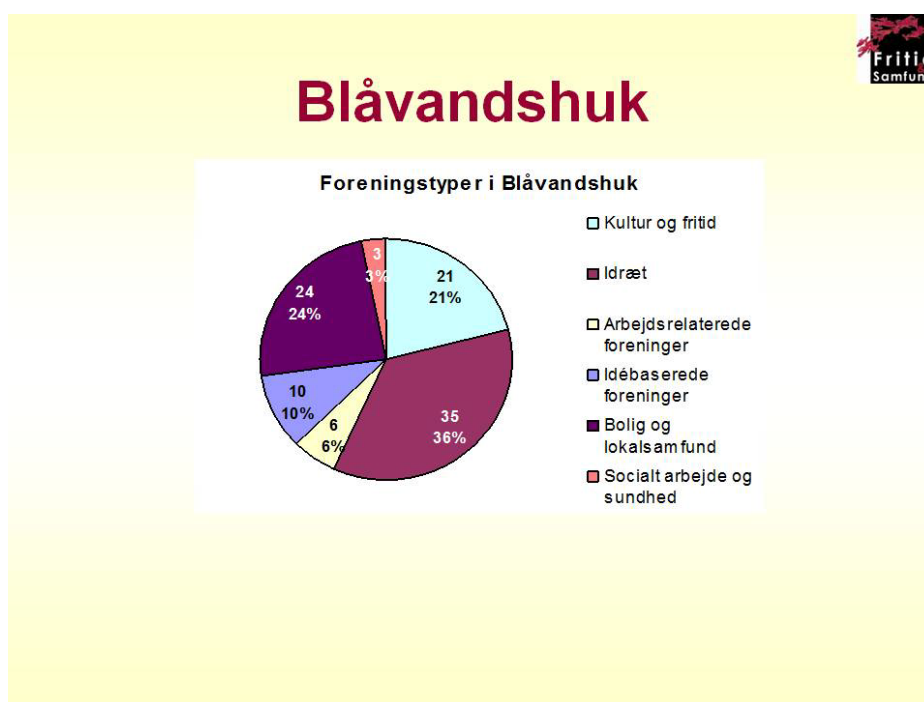
- 112) Skov og Naturstyrelsens Brugerråd, Blåvandshuk

Forsamlingshuse

- 113) Ho Kro og Forsamlingshus
- 114) Vejers Strand Forsamlingshus.

Ovenstående liste er opdateret pr. juni 2011.

Blåvandshuk har på samme måde som Blaabjerg et meget rigt foreningsliv. Der er i alt 109 foreninger, som kan opdeles således:

Foreningslivet i Blåvandshuk er kendetegnet ved at have mange idrætsforeninger og mange foreninger inden for kategorien: Bolig og Lokalsamfund. Der er til gengæld relativt få kultur- og fritids- og idébaserede foreninger sammenlignet med andre områder.

10.3. Kortlægning af foreningslivet i Ølgod

Ildrætsforeninger

- 1) Badmintonforeningen „Fejlsag“
- 2) Gårde Idrætsforening
- 3) Gårde Skytteforening
- 4) IF Centrum
- 5) Jagtforeningen af 1991
- 6) Skjern, Tarm & Ølgod Firma & Familieidræt
- 7) Skærbæk Mølle Golfklub
- 8) Strellev Jagtforening
- 9) Strellev-Lyne Gymnastik- & Ungdomsforening
- 10) Strellev Svømmeklub
- 11) Western Express Linedance
- 12) Ølgod Billard Klub
- 13) Ølgod Cykel Motion
- 14) Ølgod gymnastik- og Ungdomsforening (ØGU)
- 15) Ølgod Idrætsforening (ØIF)
- 16) Ølgod Idrætsforening (ØIF) – Badminton
- 17) Ølgod Idrætsforening (ØIF) – Fodbold
- 18) Ølgod Idrætsforening (ØIF) – Håndbold
- 19) Ølgod Idrætsforening (ØIF) – Volleyball
- 20) Ølgod Jagtforening
- 21) Ølgod Krocketklub
- 22) Ølgod Lystfiskerforening
- 23) Ølgod og omegns Rideklub
- 24) Ølgod Skytteforening
- 25) Ølgod Square Dance Klub
- 26) Ølgod Tennisklub

Børne- og Ungdomsforeninger

- 27) Det Danske Spejderkorps
- 28) FDF Ølgod
- 29) KFUM og KFUK i Ølgod
- 30) KFUM i Gårde
- 31) Indre Missions Ungdom Ølgod
- 32) Luthersk Missionsforenings Unge (LMU)
- 33) DFS Børneklub/Teenklub Ølgod

Humanitære Organisationer

- 34) Dansk Røde Kors - Ølgod
- 35) Blå Kors
- 36) Ældre Sagen
- 37) Støtte til landbrug i Tanzania

Støtteforeninger

- 38) ØIF's Venner

Borgerforeninger og lign.

- 39) Ølgod Udviklingsråd
- 40) Ølgod Borgerforening
- 41) Krusbjerg Borgerforening
- 42) Strellev Sogneforening

- 43) Foreningen Julens Glæde
- 44) Strellev puljepasning
- 45) Gårde borger- og beboerforening
- 46) Gårde Storkeklub

Erhvervsforeninger

- 47) Ølgod Håndværker- og Handelsstandsforening
- 48) Forsvarsbroderselskabet for Ølgod og Omegn
- 49) Jyske Vestkystens Redaktionelle Medarbejderforening
- 50) Landarbejdernes Landsklub
- 51) Lions Club, Ølgod
- 52) Små der samarbejder

Kirkelige foreninger

- 53) Ølgod Valgmenighed
- 54) Ølgod-Strellev Præstegårdsskase
- 55) Ølgod menighedscenter
- 56) Ølgod KLF-Kirke og medier
- 57) Ølgod Indre Mission Bethania
- 58) Bejsnap Kirkekaske
- 59) Sundhedspersonalets Missionsfællesskab
- 60) Luthersk Missionsforening, Krusbjerg
- 61) Luthersk Missionsforening, Ølgod
- 62) Luthersk Missionsforening, Gårde

Kulturelle- og hobbyforeninger

- 63) Drabanterne
- 64) Ølgod og Omegns Junior Klub
- 65) Skulptur Ølgod
- 66) Kulturdageforeningen i Ølgod
- 67) Kulturloppen
- 68) Afrodite Drømmegruppen
- 69) Ølgod-Strellev Lokalhistoriske Arkiv
- 70) Ølgod Ungdomshus
- 71) Ølgod Skakklub
- 72) Ølgod Rollespils Forening (ØRF)
- 73) Ølgod Plantagecenterforening
- 74) Ølgod motorcykelklub
- 75) Ølgod Museumsforening
- 76) Ølgod Havekreds
- 77) Ølgod Filmklub
- 78) Ølgod bridgeklub
- 79) Strellev Foredragsforening
- 80) Strellev Heste- og Kræmmermarked
- 81) Ølgod Flyveklub
- 82) Ølgod-Strellev lokalarkiv
- 83) Sydvestjydsk Modeljernbaneklub
- 84) Walkie-talkie Klubben G.B. Arena
- 85) Slægtshistorisk forening
- 86) Grundtvigsk foredragsforening
- 87) Grænseforeningen for Ølgod og omegn

- 88) Multietnisk forening i Ølgod & omegn (MFØ)
- 89) On the road again - Ølgod MC

Sociale foreninger

- 90) Natteravnene i Ølgod
- 91) Aflastningstjenesten

Aftenskoler

- 92) Familie & Fritid – Lindbjerg
- 93) FOF
- 94) LOF Varde

Pensionistforeninger

- 95) Ølgod Tværfaglig Efterløns- og Pensionistklub
- 96) Øster Herreds Seniorklub (ØHS)
- 97) Ølgod Pensionistforening
- 98) Ølgod Efterløns- & Pensionistforening

Politiske partier

- 99) Dansk Folkeparti - Ølgod Lokalforening
- 100) Det Konservative Folkeparti i Varde Kommune
- 101) Det Radikale Venstre i Varde Kommune
- 102) Kristendemokraterne i Varde Kommune
- 103) Socialdemokraterne i Ølgod
- 104) Ølgod og Omegns Venstreforening

Andelsforeninger

- 105) Ølgod Fjernvarmeselskab

- 106) Ølgod Vandværk
- 107) Strellev Vandværk
- 108) Ølgod brugsforening
- 109) Gårde Vandværk

Antenneforeninger

- 110) Ølgod Antenneforening

Andelsboligforeninger

- 111) Andelsboligforeningen Kirkevænget
- 112) Andelsboligforeningen Midtpunkt
- 113) Andelsboligforeningen Ølgod
- 114) Andelsboligforeningen Ølgod Midtby
- 115) Andelsboligforeningen Ølgodparken
- 116) DSI Boligforening Østbækhemmet

Grundejerforeninger

- 117) Grundejerforeningen Frydenlund
- 118) Ejerforeningen La Casa Grande

Brugerråd

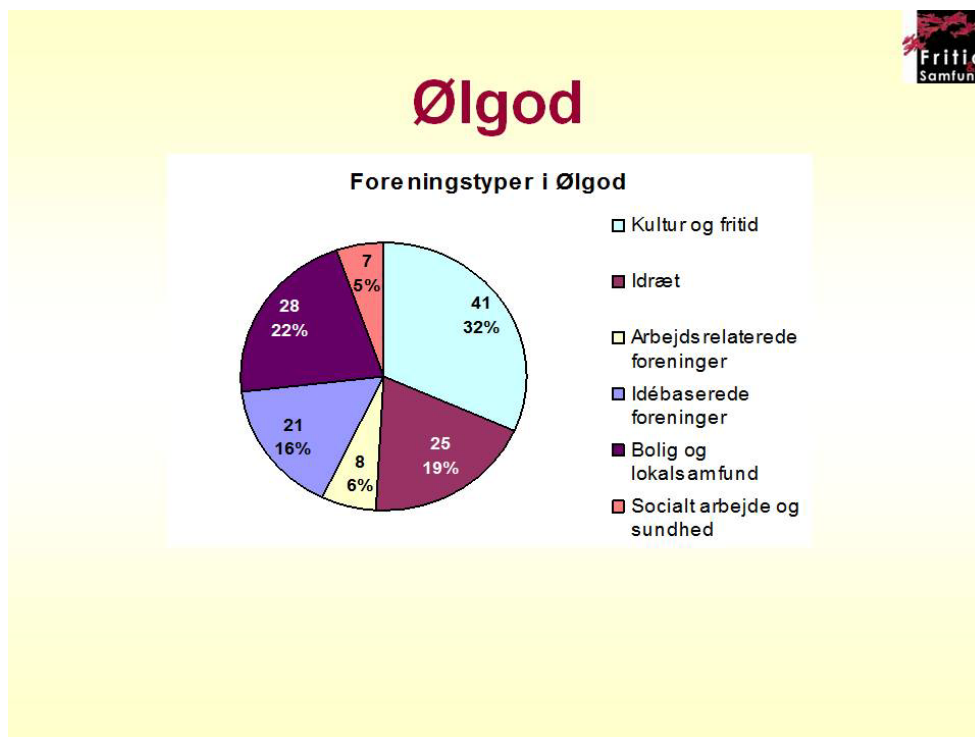
- 119) Brugerrådet Dagcenter Skovlunden-Viaduktvej
- 120) Brugerrådet Socialpsykiatrisk Støttecenter Lindely
- 121) Centerrådet Aktivitetscentret Ølgod

Forsamlingshuse

- 122) Strellev Forsamlingshus
- 123) Lindbjerg Forsamlingshus
- 124) Lindbjerg Forsamlingshus Støtteforening
- 125) Gårde Multihus.

Ovenstående liste er opdateret pr. juni 2011.

Det samlede foreningsantal i Ølgod er 133. Der er således også her et meget varieret og aktivt foreningsliv.

Mange af foreningerne er koncentreret i selve Ølgod By. Foreningslivet er karakteriseret ved at have mange kulturforeninger, fritidsforeninger og idébaserede foreninger sammenlignet med de øvrige områder.

10.4. Kortlægning af foreningslivet i Skovlund-Ansager

Idrætsforeninger

- 1) Skovlund/Ansager Badmintonklub
- 2) Ansager Skytteforening
- 3) Ansager Rideklub
- 4) Ansager og omegns Jagtforening
- 5) Ansager Hesteklub
- 6) Ansager Tennisklub
- 7) Skovlund Krocketklub
- 8) Ansager Krocketklub
- 9) Ansager Idrætsforening
- 10) Skovlund Idrætsforening
- 11) Ansager Bokseklub
- 12) Mølby Eg Fiskeriforening
- 13) Skærbæk Mølle Golfklub
- 14) Tour de Skovlund
- 15) Marchforeningen Globetrotterne
- 16) Motionscenteret, Skovlund-Ansager Hallen

Børne- og ungdomsforeninger

- 17) Vestermarks Kirkens Børn og Unge
- 18) KFUM spejderne i Skovlund
- 19) FDF Ansager
- 20) DFS Ansager
- 21) Sct. Georg, Hjedding Gildet

Kulturelle foreninger og hobbyforeninger

- 22) Teaterforeningen Optimisterne
- 23) Skovlund Husholdningsforening
- 24) Skovlund Kulturhus
- 25) ACK-lan (computerklub)
- 26) Ansager Lokalhistoriske Arkiv
- 27) Skovlund Sognearkiv
- 28) Fatamorgana
- 29) Folk Skovlund
- 30) Programråd God Tone
- 31) Ansager/Skovlund Foredragsforening
- 32) Skovlund Vinlaug
- 33) Ansager Mølle
- 34) Skovlund Rollespil

Kirkelige foreninger

- 35) Ansager Menighedsråd
- 36) Skovlund Menighedsråd
- 37) Skovlund Indre Mission
- 38) Ansager Indre Mission

- 39) Kirkeligt Samfund, Ansager

Borgerforeninger og lign.

- 40) Skovlund-Ansagers Udviklingsråd
- 41) Ansager Borgerforening
- 42) Skovlund Sogns Borgerforening
- 43) Skovlund Lokalforsamling

Sociale foreninger

- 44) Natteravnene

Støtteforeninger

- 45) Støtteforeningen For PO-3130
- 46) Vennekredsen for Ansager Områdecener
- 47) Støtteforeningen for Skovlund Børnehus
- 48) Initiativgruppen, Skovlund Friskole
- 49) Skubberne, Ansager
- 50) Støtteforeningen for Børnehaven Naturli'vis

Erhvervsforeninger

- 51) Ribe Amts Vognmandsforening
- 52) Ansager handelsstandsforening
- 53) Dansk Kartoffelproducentforening

Pensionistforeninger

- 54) Pensionist og Efterlønsklubben, Skovlund

Politiske Partier

- 55) Venstre Ansager
- 56) Venstreforening Skovlund
- 57) Fremskridtspartiet, Ansager

Andelsforeninger

- 58) Ansager Varmeværk
- 59) Skovlund Varmeværk
- 60) Ansager/Skovlund Vandværk
- 61) Vestjysk Andel
- 62) Ansager Brugsforening

Boligforeninger

- 63) Skovlund Boligselskab
- 64) Ansager Boligforening

Grundejerforeninger

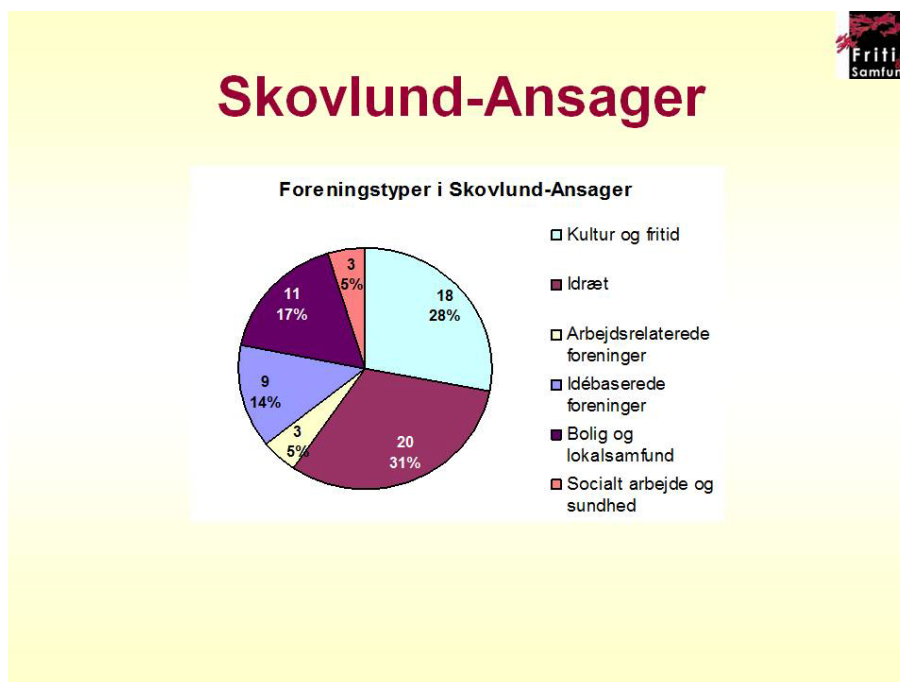
- 65) Grundejerforeningen Tårup Strand
- 66) Grundejerforeningen, Kvie Sø

Antenneforeninger

- 67) Ansager Antenneforening.

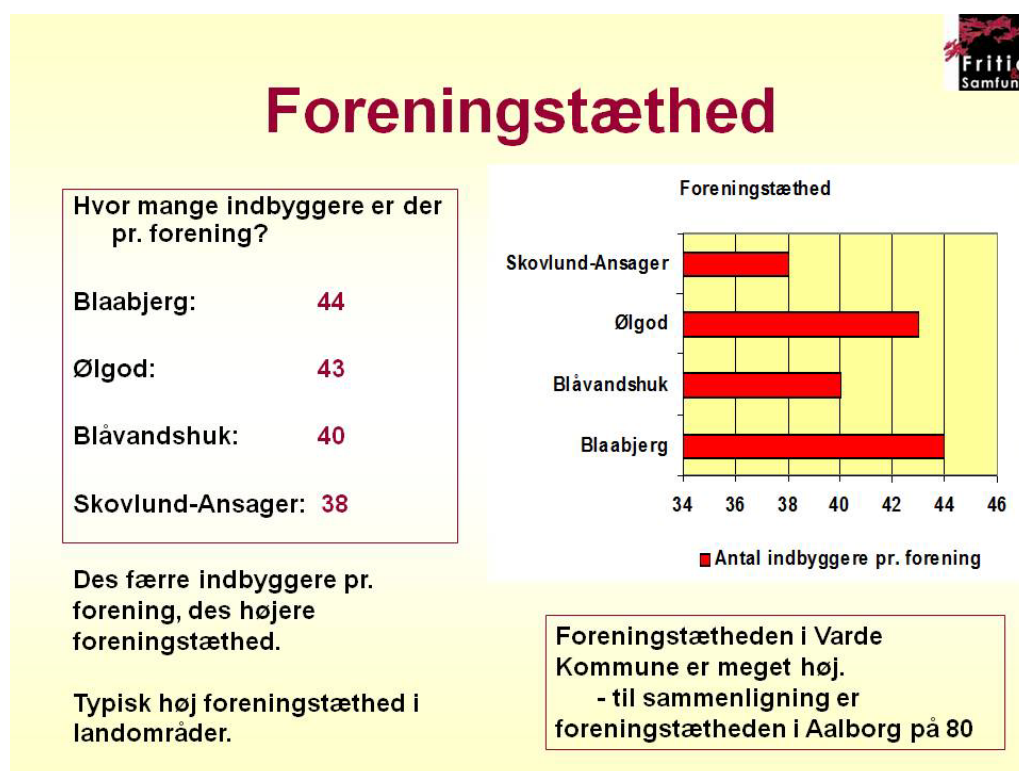
Ovenstående liste er opdateret pr. juni 2011.

Det samlede antal foreninger i området er 72, hvad der er det mindste antal, men sammenholdt med antallet af indbyggere har området flest foreninger pr. indbygger.

Foreningslivet i Skovlund-Ansager er kendetegnet ved at have mange idræts-, kultur- og fritidsforeninger samt idébaserede foreninger sammenlignet med de øvrige områder.

10.5. Sammenligning af foreningslivet i de fire områder

Som tidligere nævnt er der flest foreninger pr. indbygger i Skovlund-Ansager-området. Det kan også udtrykkes ved, at foreningstætheden her er højest. Desto færre indbyggere, der er pr. forening, desto højere er foreningstætheden. Blaabjerg har den laveste foreningstæthed af de fire områder, men generelt er der for alle områder tale om en meget høj foreningstæthed. En sammenligning med en stor by som Aalborg viser, at der er mere end dobbelt så mange indbyggere pr. forening i Aalborg end i Skovlund-Ansager.

Børne- og ungdomsforeninger

I forhold til befolkningstallet står børne- og ungdomsforeningerne svagt i Blaabjerg-området. Der er registreret 144 medlemmer (både børn og voksne) af de tilskudsberettigede foreninger i 2010.⁴⁰ Heraf er de 75 medlemmer af foreningen 4H, der ikke står stærkt i nogle af de andre områder. Dette kan dels skyldes, at børnene og de unge i dette område er medlemmer af de relativt store idrætsforeninger Outrup GUB og Nr. Nebel Gymnastik- og Ungdomsforening, der har henholdsvis 747 og 641 medlemmer, og dels at de måske deltager i foreningsaktiviteter uden for området eller i aktiviteter, der ikke får tilskud efter folkeoplysningsloven. I Blåvandshuk-området er børn og unge i endnu mindre grad medlemmer af børne- og ungdomsorganisationerne, idet to af de fire foreninger, der modtager penge efter folkeoplysningsloven er Blåvandshuk Folkedanserforening og Oksbøl og Omegns Jagtforening, der kun har ganske få medlemmer under 25.

⁴⁰ Tal fra Varde Kommune, 2011

I Skovlund-Ansager står børne- og ungdomsforeningerne relativt stærkt. Der er et samlet antal medlemmer på 192, selvom det er det mindst folkerige område. I Ølgod er der registreret 227 medlemmer af børne- og ungdomsforeninger, hvoraf de 56 og 50 er medlemmer af Western Express Dans og Ølgod Lystfiskerforening, hvor der kun er 3 medlemmer under 25 i hver forening. Resten er medlemmer af spejderbevægelsen og i Indre Missions Ungdom og Luthersk Missionsforenings Ungdomsarbejde. Dette kan måske skyldes, at Indre Mission og Luthersk Missionsforening traditionelt har haft en bastion blandt hedeboenderne i Ølgod. En negativ befolkningstilvækst i Ølgod⁴¹ tyder på, at der ikke er så mange tilflyttere i området, som der måske er længere vest på, (hvor man måske flytter til på grund af naturen?), og måske er der en stærkere tilknytning til de religiøse bevægelser blandt de „oprindelige“ beboere end blandt tilflytterne?

Idrætsorganisationer

I Skovlund-Ansager er det som nævnt de to store idrætsforeninger, der tæller de fleste medlemmer, mens Ansager Badminton og Bordtennisklub med 125 medlemmer er den tredjestørste. I alt 962 personer eller lidt over 1/3 af områdets 2.752 indbyggere er medlemmer af disse tre foreninger.

I Blaabjerg har idrætsforeningerne Outrup GUB og Nr. Nebel Gymnastik- og Ungdomsforening henholdsvis 747 og 641 medlemmer. Alligevel kan man sige, at medlemmerne af idrætsforeningerne i Blaabjerg-området er mere spredt i de forskellige foreninger end i Skovlund-Ansager og Blåvandshuk. I dette område findes det største antal foreninger, der får tilskud efter folkeoplysningsloven, (22), hvilket også modsvarer befolkningsstørrelsen, der er den største af de tre områder. Desuden er Blaabjerg det område med de fleste små lokalsamfund, der hver især har sine egne foreninger. Henne Golfklub har 328 medlemmer, hvoraf de 300 er over 25 år gamle. Det skal i den forbindelse nævnes, at Henne Golfklub reklamerer med, at man kan tegne et medlemskab til sit sommerhus for at gøre det mere attraktivt for udlejning⁴². Derfor kan det høje medlemstal dække over et stort antal sommerhusudlejere i området, der har oprettet medlemskab til deres huse.

I Blåvandshuk er der en meget stor svømmeklub med 699 medlemmer. Denne store tilslutning skyldes formodentlig, at Blåvandshuk Idrætscenter, der ligger i Oksbøl, har en stor moderne svømmehal med vandrutsjebaner, klatrevæg og spa⁴³. De gode faciliteter tiltrækker måske også medlemmer fra andre områder i Varde Kommune. For eksempel har svømmehallen i Nr. Nebel været lukket på grund af renovation hele sidste år. Samtidig må der være en høj bevidsthed om værdien i at kunne svømme og en glæde ved vandsport i et område, der i meget høj grad er præget af Vesterhavet. Herudover er også Boldklubben Vestkysten og Gymnastikforeningen Oksbøl også store.

⁴¹ Region Syddanmark, 2011, 3

⁴² www.hennegolfklub.dk, 2011

⁴³ www.bicoksbol.dk, 2011

I Ølgod er halvdelen af medlemmerne i idrætsforeningerne medlemmer af Ølgod Gymnastik- og Ungdomsforening, dvs. 1424 ud af 2809. Ølgod Idrætsforening, der modtager tilskud til fire forskellige sportsgrene, har i alt 1050 medlemmer, så tilsammen tiltrækker disse store idrætsforeninger størstedelen af medlemmerne i Ølgod-området.

Fællestræk for de 4 områder:

En stærk lokal forankring

- Mange lokalforeninger.
- Mange foreninger inden for bolig og lokalsamfund.
- Mange små foreninger.
- Foreningslivet har stadig rødder i sogneselvstyret, bondebevægelsen og bygning af jernbanen.
- Mange grundejerforeninger på grund af de store sommerhusområder.

Mange idrætsforeninger

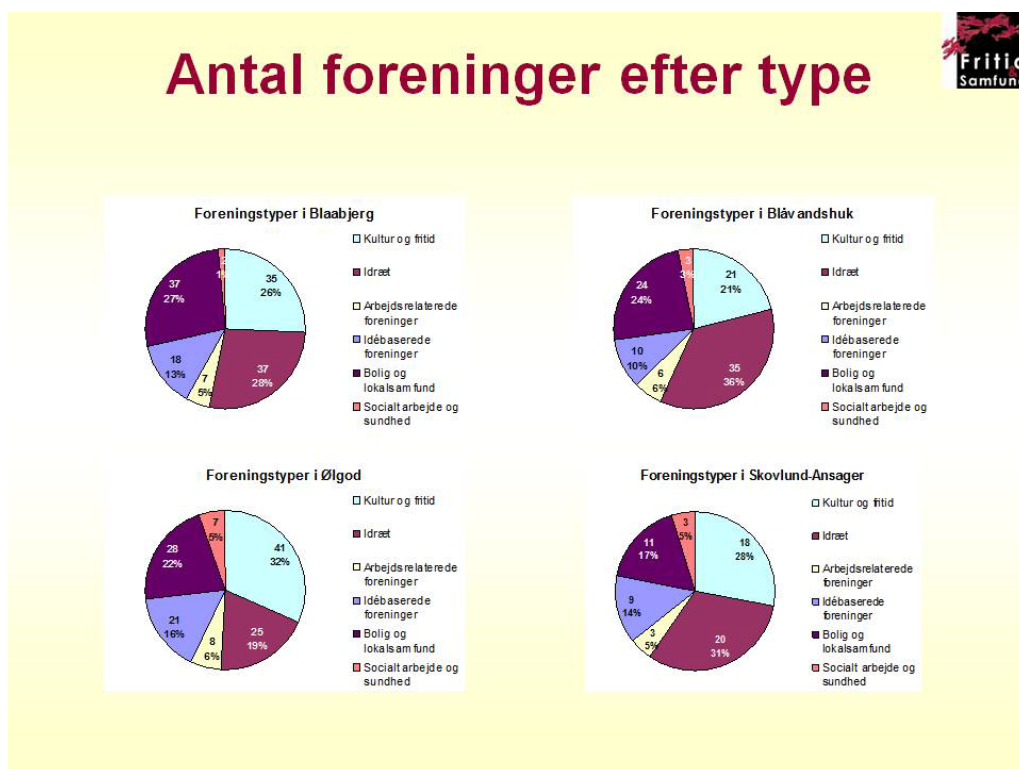
- Hver landsby har sin idrætsforening med rødder tilbage til bondebevægelsen.

Mange idébaserede foreninger

- Religiøse foreninger: kristne bevægelser kom med hedens opdyrkning.
- Partiforeninger: især Venstre-vælgerforeninger.

Der er relativt få

- Humanitære organisationer.
- Miljøforeninger.
- Foreninger inden for socialt arbejde og sundhed.
- Få arbejdsrelaterede foreninger.

10.6. Sammenligning med Fyn ud fra frivillighedsundersøgelsen

Ifølge Socialforskningsinstituttets (SFI) undersøgelse af foreninger på Fyn er der typisk en større foreningstæthed, dvs. der er flere foreninger i forhold til antallet af indbyggere i små kommuner frem for store. Dette kan skyldes, at der i de små kommuner er flere ældre end i de store kommuner, da et højt antal ældre indbyggere ofte betyder et højt antal foreninger. Måske skyldes det også, at de større kommuner kan drage nytte af stordriftsfordele i større byer, hvor foreningerne kan rumme flere medlemmer, hvorimod borgerne i de mindre byer ønsker at være tilknyttet en forening i deres lokalsamfund, så man ender med mange små foreninger.

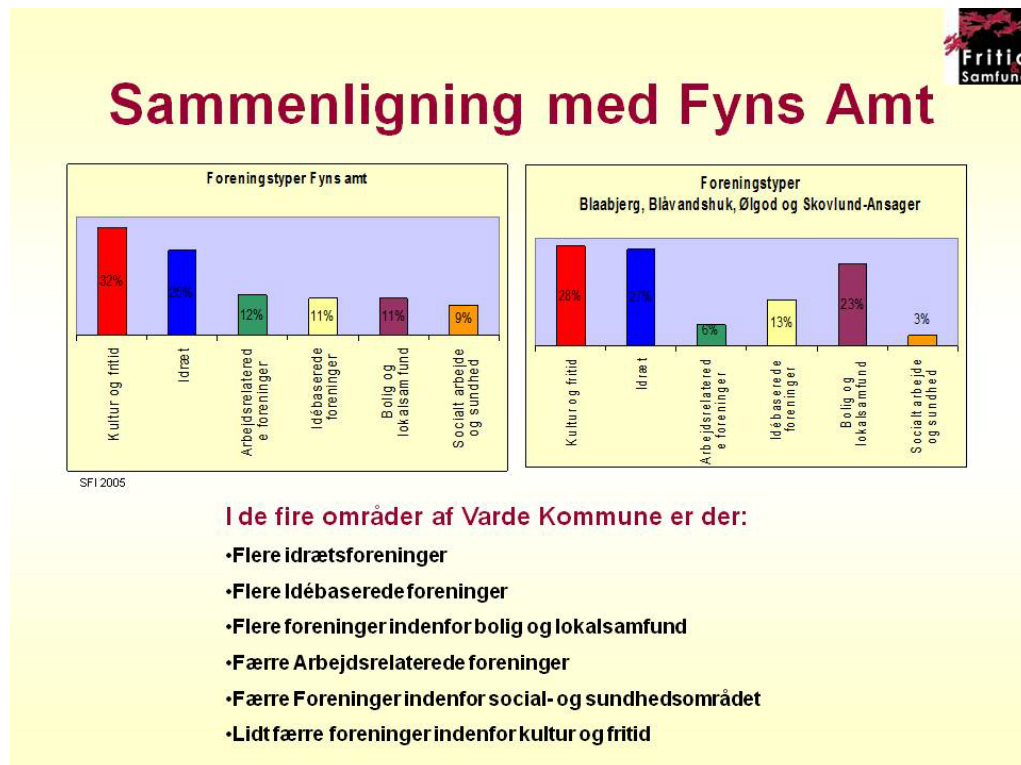
Af Socialforskningsinstituttets frivillighedsundersøgelse fra 2005 fremgik det, at langt det meste (57 %) af det frivillige arbejde blev lavet inden for idrætsorganisationer og kulturelle organisationer⁴⁴. Sådan forholder det sig sandsynligvis også i de fire områder af Varde Kommune, vi her kigger på. Ser man på antallet af foreninger i de forskellige områder, fylder idrætsforeningerne rigtigt meget. Der er 37 idrætsforeninger i Blåbjerg, 24 i Ølgod, 35 i Blåvandshuk og 20 i Skovlund-Ansager. Herudover udgør kulturelle og hobbybetonede foreninger også en stor del af billedet. Der er 23 kultur- og hobbyforeninger i Blaabjerg, 28 i Ølgod, 14 i Blåvandshuk og 13 i Skovlund-Ansager. Lægger man antallet af foreninger i disse to kategorier sammen udgør de fra ca. 40 %-46 % af det totale antal foreninger. Det vil sige, at disse typer af foreninger udgør den største gruppe i alle fire områder, men lidt færre end i Socialforskningsinstituttets undersøgelse.

⁴⁴Boje, Fridbjerg, Ibsen (red.) 2006, 73

En forskel i forhold til billedet fra den landsdækkende frivillighedsundersøgelse er, at de idébetonede bevægelser, såsom religiøse foreninger, internationale humanitære og miljøorganisationer og politiske foreninger tilsyneladende står stærkere i de fire områder af Varde Kommune, end de gør i landet som helhed. I Ølgod fylder de idébetonede foreninger, specielt de religiøse bevægelser, såsom Indre Mission og Luthersk Mission, forholdsvis mere, end det er tilfældet på landsplan, nemlig knap 22 %. De sociale og humanitære foreninger er meget få i de fire områder, hvilket formentlig dels skyldes, at Varde Kommune generelt har forholdsvis få sociale problemer, hvis man sammenligner med de kommuner med større byer, og dels at de foreninger og organisationer, der er i Varde Kommune, er hjemmehørende i Varde By og omfatter hele kommunen i modsætning til mange idrætsforeninger og lokalforeninger, der er meget stærkt forankrede i de små lokalsamfund, hvor de er opstået.

Netop den meget udprægede lokale forankring i foreningslivet i de fire undersøgte områder af Varde Kommune har betydning for, hvordan man kan rekruttere og motivere nye frivillige og medlemmer i foreningslivet. I de lokalt baserede foreninger i små samfund med et fintmasket socialt netværk kender medlemmerne ofte hinanden i forvejen, og de mest fremtrædende medlemmer er personer, der i forvejen har en vis status og et godt netværk i lokalsamfundet. Omvendt giver det ofte en højere status i lokalsamfundet, hvis man har en tillidspost i en af de lokale foreninger. Vil man rekruttere nye medlemmer, er det ofte meget effektivt for denne type foreninger at henvende sig personligt til potentielle medlemmer og frivillige og udøve et mildt socialt pres. Motivationen til at arbejde frivilligt i sådanne foreninger er ofte enten interesse for et bestemt felt, f.eks. idræt, det at ville støtte sine familiemedlemmers fritidsaktiviteter, eller det at ville præge sit lokalsamfund i en bestemt retning⁴⁵. I modsætning hertil kan det være sværere at rekruttere nye medlemmer og frivillige til de landsdækkende foreninger, der i højere grad henvender sig til personer med specifikke interesser og overbevisninger.

⁴⁵ Koch Nielsen et al, 2005, 100

Den største forskel mellem foreningslivet på Fyn og de fire områder i Varde Kommune er i forhold til:

- De arbejdsrelaterede foreninger, som der kun er halvt så mange af i de fire områder.
- Bolig- og lokalsamfundsforeningerne, som der er mange flere af i de fire områder end på Fyn. Mere end dobbelt så mange.
- De sociale foreninger og sundhedsforeningerne, som der er betydeligt færre af i de fire områder end på Fyn.

11. INTERVIEW MED BORGMESTER GYLLING HAAHR OG KOMMUNALDIREKTØR MAX KRUSE

Borgmester Gylling Haahr og kommunaldirektør Max Kruse er blevet interviewet med henblik på at få deres bedømmelse af udviklingsrådenes rolle i det kommunale demokrati, og hvordan samarbejdet mellem rådene og kommunen fungerer.

I 2008 gennemførte Fritid & Samfund en undersøgelse af udviklingsrådsmodellen, hvori bl.a. kommunalpolitikere og embedsmænd udtrykte stor tilfredshed med den nye nærdemokratimodel.⁴⁶ Interviewet kan ses som en opfølgning på denne undersøgelse.

Hvordan fungerer nærdemokratiet efter kommunalreformen?

Max Kruse: *Det demokratiske underskud, der skulle være en konsekvens af kommunalreformen, hører jeg ikke, at man oplever i Varde Kommune på nær en undtagelse, som er Ansager By.*

Byen blev ikke repræsenteret i byrådet, og det er sådan set lidt underligt, for det er en stor by, men de lå lige på vippen og de har stort set suppleanter i alle partier, men Ansager har til gengæld manifesteret sig stærkt i udviklingsrådene, og det kompenserer vel lidt, selv om det formelle demokrati ikke fuldt ud kan erstattes med udviklingsrådene. Men generelt set, så er det, jeg hører ude omkring, at man i høj grad kan komme til orde.

Hvor gode er udviklingsrådene til at komme til orde?

Gylling Haahr: *Det er lidt forskelligt, hvor gode og vedholdende de er til at komme til orde. Nogle udviklingsråd er knap så gode til at fremlægge deres synspunkter, og så er der udviklingsråd, der er så aktive, at man næsten en gang i mellem kunne have lyst til at lægge hånden på skuldrene af dem for at holde dem lidt tilbage. De skal lige finde ud af, hvor kompetencen går med hensyn til høringer m.v. Generelt synes jeg, det er beundringsværdigt, som de bliver ved med at være aktive ude omkring i lokalsamfundene, og der kommer hele tiden nye frivillige til, der puster nyt liv i arbejdet.*

Når nogle udviklingsråd er meget mere aktive end andre, kan der så ske en skævvridning i forhold til udviklingsrådenes repræsentativitet?

Max Kruse: *Nej. Det mener jeg ikke og egentlig gør det ikke så meget, at der er forskel på aktivitetsniveauet. Det havde været et problem, hvis det havde været et formelt demokrati, det drejede sig om. Man kan kun glæde sig over de stærke ildsjæle, der er.*

⁴⁶ Hartje, Steffen: Nærdemokrati i udvikling. Fritid & Samfunds Forlag, Aarhus 2008.

Sparekataloget

På linje med de øvrige kommuner har Varde Kommune i 2011 set sig nødsaget til at gennemføre et sparekatalog for at begrænse udviklingen i de offentlige udgifter. Gennemførelsen af sparekataloget har også været en udfordring for udviklingsrådene og deres samarbejde med kommunen.

Hvornår i processen kom udviklingsrådene ind i arbejdet med sparekataloget?

Max Kruse: *Byrådet meldte ud med det samme, at de ville have en høringsproces. Der var byrådsseminar i slutningen af august, og der meldte man ud, hvad processen med sparekataloget gik ud på og sagde, „nu vil vi lytte til jer“. Byrådet gik ikke ind og prioriterede. Det gik ud og sagde, „Her er forslagene fra administrationen, dem lægger vi ud til debat“. I forlængelse heraf aftalte vi et møde med udviklingsrådene, hvor vi bad dem om at komme med tilbagemeldinger.*

Gylling Haahr: *På mødet fik de at vide, at der var intet, der var bestemt. Det var et katalog, der havde et overbud af sparemuligheder, som vi som politikere på et senere tidspunkt går ind og vrager og vælger imellem. Det tog vi os tid til at fortælle, og jeg fornemmer, at vi efterfølgende blev respekteret for, at det nyttede noget at gå ind og kæmpe imod de enkelte punkter i kataloget. Mødet med udviklingsrådene blev meget konstruktivt. Man tog fat i de tværgående temaer, og der var derfor ikke plads til at slå for den enkelte skole eller lignende.*

Der var naturligvis nogle vindere og tabere i processen med sparekataloget. Eksempelvis blev Agerbæk Bibliotek bevaret, og der er jo ingen tvivl om, at udviklingsrådet har en del af æren for det. I forbindelse med alt hvad der blev bevaret, har der været rigtigt meget fokus på udviklingsrådene. Der var mange succeser og mange møder, sådan var det, og det har vi det fint med. Generelt har processen med sparekataloget givet et boost til udviklingsrådene, selv de steder, som for eksempel Skovlund, hvor skolen ikke blev bevaret, selvom de kæmpede hårdt for det.

Udviklingsrådene som høringsinstans.

Hvordan bedømmer I udviklingsrådene som høringsinstans, efter at de har fungeret nogle år?

Gylling Haahr: *Vi har lært nogle ting om, hvad vi kan bruge udviklingsrådene til, og hvad vi ikke kan bruge dem til i forbindelse med høringer. Der er nogle områder, der er nemmere at forholde sig til end andre. Høringer, der drejer sig om noget rent fysisk, eksempelvis noget med planlægning og udformning af lokal- og kommuneplanen, fungerer fint, fordi det er noget, alle kan forholde sig til. Men, når vi kommer ind i noget specifikt, som en ældrebolig-/plejeboligplan, så begynder det at blive vanskeligt, for så opereres der med nogle fagbegreber, som det kan være svært at overskue for folk, der ikke arbejder med disse områder til daglig. Derfor brugte vi udviklingsrådene forkert i starten ved at lade dem afgive høringssvar på disse områder, og derfor fik vi mange meldinger om, at „nu kan vi altså ikke mere“.*

Max Kruse: *Noget af dette materiale var alt for omfattende i modsætning til sparekataloget, der var langt mere overskueligt. Hvert enkelt spareforslag var på en side med dertilhørende underbilag, så det var let at forholde sig til.*

Gylling Haahr: *Vi skal tænke os om, når vi sender noget ud i høring, og undersøge, om det er for specifikt sektorrettet.*

Max Kruse: *Vi sendte for meget ud i begyndelsen, helt utvivlsomt. Det er stort set det værste, man kan gøre. Så tager man dem jo til indtægt for noget, de ikke magter.*

Gylling Haahr: *Udviklingsrådene går også meget konstruktivt ind i lokalplanlægningen. Der har lige været et konkret eksempel oppe fra Ølgod med et stort udstykningsområde, hvor vi har fået nogle meget konstruktive tilbagemeldinger fra udviklingsrådet, der har betydet, at vi har flyttet os en hel del, selvom der naturligvis er nogle, der mener, at vi ikke har flyttet os nok.*

Kan I mærke, at udviklingsrådene oparbejder kompetencer i forhold til at afgive høringssvar?

Gylling Haahr: *Det er ikke nogen, du løber om hjørnerne med. Det er de absolut ikke. Det er forstandige mennesker, der sidder i rådene.*

Max Kruse: *Det vigtigste for os er, at de har den lokale græsrodsforfølelse. Vi tager ikke udviklingsrådene til indtægt for mere, end at de er et bidrag til beslutningsprocessen. Det passer vi ret godt på med, fordi de jo lige præcis ikke er en formel instans.*

Det er en styrke, at de er uformelle, for det betyder, at de kan tage nogle ting op, der er uden for kommunalfuldmagten. Det kan vi ikke, men det kan de godt. De kan sådan set udtale sig om alt. Hvis man ser det tegnsmæssigt, gør det ingenting, at de går over på et felt, som er rent kommercielt. Vi har et helt konkret eksempel nu, hvor en gruppe af erhvervsfolk er påbegyndt en række initiativer, der falder uden for det, vi kan i kommunen. Det vigtigste initiativ er, at de vil lave et „Silicon Varde-koncept“, hvor Syd Energi tilbyder 1MB internetforbindelse til alle borgere i Varde. Det er et vældigt flot initiativ, men vi kan ikke gå ind og støtte en privat virksomhed, derfor holder vi os fuldstændig ude af det, i modsætning til udviklingsrådene der har besluttet at gå ind og støtte det med fuld musik, og det er bare fint.

Er der bekymring i byrådet over, at udviklingsrådene kan få for meget indflydelse?

Gylling Haahr: *Overhovedet ikke. Byrådet respekterer det arbejde, der gøres ude omkring i lokalsamfundene. De læser med respekt de meldinger, der kommer fra udviklingsrådene, og de deltager stort set 100 % i de årlige møder. Spørgsmålet om hvem der bestemmer, blev i den grad synliggjort i arbejdet med sparekataloget. Udviklingsrådene kom med alle deres punkter, og ganske mange af dem lyttede byrådet til og fulgte, eksempelvis Agerbæk Bibliotek og Nørre Nebel*

Svømmehal, men der var lige så mange punkter, hvor byrådet sagde: „Nej, vi står fast på det oplæg, der er kommet fra administrationen“. En eventuel fornemmelse af, at udviklingsrådene er et minibyråd, blev derved dementeret. De kom med input til beslutningsprocessen, og byrådet traf beslutningerne. Det blev, om man så må sige, skåret ud i pap.

Max Kruse: *I forbindelse med sparekataloget var den store bekymring for mange udviklingsråd, om hovedparten af besparelserne ville ramme områderne uden for Varde By. Meget af rationaliteten ligger i at samle tingene inde eller omkring Varde By. Et helt konkret eksempel: Vi samler al borgerservice i Varde nu. Det er der selvfølgelig en vis sukken over, men havde Varde været en landsby, så var det stadig her, det skulle ligge, fordi kørselsmæssigt så er Varde det mest centrale sted i kommunen. Det kan man ikke komme udenom.*

I forbindelse med den stordriftskapacitet, der er ved at samle ting i Varde, er udviklingsrådene så kompetente, at de ikke er skingre. I princippet vil de gerne have alting ude i lokalsamfundene, men de kan også godt se, at det ikke er en diskussion, de kan vinde.

Gylling Haahr: *Men de fik også indflydelse på sparekataloget, og det skabte ro.*

Betyder det, at udviklingsrådene i modsætning til lokalrådet er bedre til at tænke i store enheder?

Gylling Haahr: *Ja, det er de gode til.*

Har I indtryk af, at borgerne har lært udviklingsrådene bedre at kende?

Gylling Haahr: *Hvor meget der skrives om de enkelte udviklingsråd, er nok så som så. Jeg tror ikke, de er synlige nok endnu.*

Max Kruse: *Med hensyn til det der med synlighed, så vil jeg sige, at vores byråd er meget synligt. Gylling er selv det bedste eksempel. Han er på fornavn med halvdelen af kommunen. Derfor er det naturligt, at borgerne henvender sig til deres lokale byrådsmedlem eller til borgmesteren. Vi har ikke den opfattelse, som mange lærebøger skriver om, at politikere skal holde sig fra enkeltsager og være principielle og hæve sig op i et helikopterperspektiv. Jeg er i alt fald vældig glad for, at de bevæger sig nede på jorden, som de gør.*

Men bliver det så ikke let til et forsvar for de områder, de kommer fra? Får vi så ikke den gamle model, hvor det bliver interesselænkning i lidt for høj grad?

Gylling Haahr: *Jo, i sidste ende af sparekataloget, der gik der interesselænkning i det. Det endte med at handle om at opretholde overbygningsskoler. Der kom studehandlerne til sidst. Det var sådan de sidste krusninger. Man huggede en hæl og kappede en tå. Ellers synes jeg nok, at man bevarede helhedsindtrykket længe.*

Hvordan bedømmer I nærdemokratiet i Varde Kommune?

Max Kruse: *Vi er da stolte af det. Lad os bare indrømme det. Det er vi da.*

Gylling Haahr: *Ja, helt sikkert. Styrken ved udviklingsrådene er deres repræsentativitet, deres ildsjæle, deres engagement, deres rodfæstethed i lokalbefolkningen. Det, at de udvikler sig lidt forskelligt, synes jeg ikke, gør noget. Udviklingsrådsmodellen er et rum, hvor borgerne kan kommunikere med byrådet, og det er et rum, der kan indtages på forskellig vis.*

Max Kruse: *Jeg tror meget på udviklingsrådsmodellen. Jeg synes, at det allervigtigste ved den er, at man ikke har forsøgt at give dem en formel kompetence. Det giver udviklingsrådene nogle frihedsgrader, som jeg synes, er rigtig herlige. De skal ikke bureaukratiseres. De skal have lejlighed til at komme ud og banke i bordet og holde os i ørerne som kommune. De må også gerne ville noget mere, end vi kan nogle gange. Vi har skabt nogle rammer, som bliver udfyldt forskelligt, og det er fint. Mit eneste lille suk er sådan set, at jeg vældig gerne havde set, at vi havde flere yngre grupper med. De er ikke så lette at få øje på for øjeblikket. Jeg savner lidt nogle unge, der vil sætte dagsordenen og vil udfordre os. Det eneste, man bare kan konstatere, er, at sådan nogle kan man ikke bestille. De skal komme af sig selv.*

Hvis de kommer, så er der nogle rammer, hvor der gerne skulle være plads til dem. Så kan vi ikke gøre det bedre.

12. INTERVIEW MED KULTURUDVALGSFORMAND LISBET ROSENDAHL

Lisbet Rosendahl er formand for udvalget for Kultur og Fritid i Varde Kommune, som udviklingsrådene refererer til. Gennem sit formandskab har hun fulgt og bidraget til udviklingen af udviklingsrådsmodellen fra rådene blev etableret.

Hvordan bedømmer du udviklingsrådene i dag?

Fra dengang udviklingsrådene blev oprettet og frem til i dag, er der sket en meget stor ændring i den måde udviklingsrådene opfattes på. Det, jeg hører nu, er, at udviklingsrådene er vores råd. Det er noget, vi har i vores kommune, og der er i den grad kommet et ejerskab i samtlige fagudvalg og i byrådet til dem. Opgaven med at få udviklingsrådsmodellen til at fungere var en del af nærdemokratiprocessen, og for mig som politiker har det været den fornemste opgave at være med til at få den startet og at finde en løsning på de problemer, der måtte opstå hen ad vejen. I starten var der en del problemer med at få modellen til at fungere, men når jeg så efter nogen tid hører nogen sige, at „det er vores”, så er opgaven smukt løst.

Fordi der er blevet et bredt ejerskab til modellen, er udfordringen for Kultur og Fritid ikke at hvile på laurbærrene, men at blive ved med at udvikle den. Jeg vil gerne derhen, hvor man kan få fat i de udfordringer, der er, så vi har en kontinuitet i arbejdet hele tiden. Vi skal have processen til at køre i et tempo, så det enkelte udviklingsråd får næring og energi til at fortsætte arbejdet, og vi må stadigvæk huske på, at det er frivilligt arbejde, der udføres.

Mange udviklingsråd mente, at de i opstartsfasen fik for mange høringsopgaver, er du enig i den bedømmelse?

Det var jo en balance, der skulle findes. Vi måtte jo endelig ikke overse dem, og de ville heller ikke overses, så høringsbunkerne blev lidt store. De enkelte udviklingsråd havde desuden meget forskellige resurser. Man skal altid behandle folk differentieret, og ud fra hvor de befinder sig. Det er lidt svært med eksempelvis en lokalplan, fordi den er nu, som den er, og hvis den skal ud i høring, så skal den ud i høring. Så må man melde tilbage, om man kan eller ikke.

Enkelte udviklingsråd har været overraskede over, at der var nogen, der ikke kendte udviklingsrådet. Det har de taget meget alvorligt. Det er fair nok, at der er nogen, der tager den problemstilling op, og vil gøre noget ved den, men ting tager tid. Det her har noget at gøre med at ændre adfærd. Det handler om at skabe nogle resultater og om at have nogle mennesker at skabe resultaterne sammen med. Der er en proces, der stadig er i gang.

Idéen med udviklingsrådene var også, at de kunne samle nogle af de små sager op, så man kunne undgå, at alt havner på byrådets bord. Kan du mærke nogen forskel i den retning?

De tager selv nogle ting op efterhånden. Det spirer lidt. De enkelte udviklingsråd arbejder naturligvis meget forskelligt. Ved at de snakker om tingene, så tager de nogle af de små sager i opløbet.

Så det, at dialogen kører, er faktisk med til, at man klarer nogle sager eller kvalificerer nogle sager på en anden måde, end hvis udviklingsrådene ikke havde eksisteret?

Jeg har i andre sammenhænge oplevet, at hvis folk får en fornuftig forklaring, så hjælper det meget. Som kulturudvalgsformand bliver jeg også af og til ringet op af borgere om forskellige sager. Folk kan være meget oppe på mærkerne, hvis det er deres nærområde, det går ud over.

Jeg er glad for, at folk ringer, så kan de få en forklaring på, hvordan tingene hænger sammen. Jeg kan heller ikke altid se, hvordan tingene hænger sammen, når jeg går i min egen lille andegård, så det er helt menneskeligt. Det ender egentlig med at blive positivt. På samme måde kan udviklingsrådene være med til at forklare og tage brodden af nogle ting. Men de kan ikke klare alle sager helt, og det skal de heller ikke. Jeg vil nødig undvære, at borgerne ringer til mig en gang imellem.

Skal man acceptere, at der er forskel på udviklingsrådene, eller skal man i højere grad gribe ind der, hvis et udviklingsråd har problemer med at fungere?

Vi skal støtte et udviklingsråd, hvis det ikke fungerer. Vi vil udvikle kommunen sammen, og hvis de er ved at afvikle sig selv, så er det også negativt for kommunen. Vi skal bakke op om det og finde ud af, hvad det er, der er gået galt. Finde ud af, hvor de kan hente energi igen, og hvordan de kan samarbejde.

Alle udviklingsråd har lavet et udviklingskatalog for deres område. Har du indtryk af, hvordan de er blevet brugt?

De bliver brugt. Alene det at man ved, at de er tilgængelige, er i sig selv udtryk for, at der er blevet gjort et flot stykke arbejde. Det er et godt materiale, der eksempelvis kan bruges i forhold til at skabe øget bosætning i kommunen og i forhold til den kommunale planlægning.

Var der politisk opmærksomhed på udviklingskatalogerne i forbindelse med udfærdigelsen af lokalplanen?

Ja, og i forbindelse med kommuneplanen og i forhold til vores planstrategi blev udviklingsrådene nævnt mange gange. Der var høringer, og de lavede høringssvar. Vi kunne ikke efterkomme det hele, men de var aktive i forbindelse med hele planstrategien, og de er kommet med på skrift.

Så det, at de har lavet udviklingskatalogerne, har betydet, at de kunne gå mere kvalificerede ind i diskussionerne?

Ja, og de har også opdateret udviklingskatalogerne, i takt med at der er kommet nye visioner og ønsker. Det, at man går sammen om at lave noget, gør, at man får ny viden, og man får bedre mulighed for at få nogle af sine ønsker realiseret.

Kunne du forestille dig, at man kunne bruge det fælles udviklingsråd (FUR) noget mere som kommunikationsorgan?

Jeg kunne godt tænke mig, at Kultur- og Fritidsudvalget havde lidt større kommunikation med det fælles udviklingsråd og var lidt tættere på det, men det skal også komme fra medlemmer af FUR.

Jeg så også gerne, at der bliver udarbejdet en nærdemokratipolitik i Varde Kommune. Vi er positive over for det i Kultur- og Fritidsudvalget, men vi vil gerne have, at politikken kommer fra udviklingsrådene. Måske kan de have svært ved at se, hvad vi skal med sådan en politik og tvivle på, om man kan leve op til den fra kommunens side.

Jeg er fortalende for en nærdemokratipolitik, fordi vi på den måde bliver to parter om den samme sag. Udviklingsrådene vil komme til at stå stærkere, hvis vi får en sådan politik.

Tror du, der politisk set vil være problemer med at få gennemført en nærdemokratipolitik?

Nej, det tror jeg ikke. Det har jo været med til at styrke kommunen, at vi har diskuteret tingene igennem, har haft høringsrunder og er kommet endnu tættere på den demokratiske proces. Det er mit håb, at nærdemokratipolitikken kommer på dagsordenen, men det er en forudsætning, at udviklingsrådene kommer med i processen og selv har et ønske om, at den bliver en realitet.

Er der andre veje, man også tænker borgerinddragelse, end gennem udviklingsrådene?

Vi holder sommetider borgermøder for et område. Udviklingsrådene er for eksempel med ved planlægningen af Varde By, men der er også mange andre parter med såsom handelsstandsforeningerne m.v. Udviklingsrådene er en del af borgerinddragelsen, men de er ikke det eneste element. Det, at vi har udviklingsrådene, begynder at give tryghed, for så har vi i hvert fald husket borgerne. Generelt er byrådet ikke bange for at tage en dialog med borgerne og tage et borgermøde.

Hvor repræsentative er de svageste udviklingsråd, hvis man ser på dem ud fra et borgerinddragelsesperspektiv?

Det er derfor, vi har en lokalsamfundskonsulent, der skal mærke efter, hvor det er, det halter lidt. Hun har tæt kontakt til alle udviklingsråd og er vældig dygtig til den opgave, og ved hvor vi skal sætte ind. Netop for at vi ikke skal miste opbakning bag udviklingsrådsmodellen, er det vigtigt, at vi kan bruge ressourcer på at hjælpe de steder, hvor der opstår problemer.

De unge er ikke særlig godt repræsenteret i udviklingsrådsbestyrelserne og arbejdsgrupperne. Hvad kan man gøre ved det?

Det er en diskussion, man kunne tage i forbindelse med, at man laver en nærdemokratipolitik. For at tilgodese de forskellige aldersgrupper, ser vi gerne, at der er en vis aldersspredning. I Ølgod har udviklingsrådet eksempelvis lavet nogle arbejdsgrupper med unge mennesker, og de har fået etableret et ungdomshus. Man kunne godt nedsætte nogle undergrupper i udviklingsråds regi, hvor man tænker forskellige aldersgrupper ind. Det ville være glimrende.

Lad os til sidst opsummere fordelene ved udviklingsrådene, som du ser dem. Hvad er deres stærke sider?

De har skabt et tættere link mellem borgerne og det politiske system. Netop fordi vi arealmæssig er så stor en kommune, har vi brug for dette link. Det er kommet for at blive.

Den enkelte borger, der brokker sig over et eller andet i kommunen, vil altid være der. Det skal der også være plads til. Vi gør jo heller ikke alting perfekt. Så det må man jo tage til sig og have den holdning, at kunden altid har ret. Det er ikke udviklingsrådsarbejde. Det er ikke nærdemokrati. Nærdemokrati det er, at der er et direkte link til det politiske system. Det var det, man var bange for forsvandt, når man blev en stor kommune, og det har vi taget højde for. For at tingene skal køre godt, så skal der smøres en gang imellem. Det betyder også, at vi skal se kritisk på tingene, og det kan vi jo kun gøre gennem dialog.

Er det det rigtige antal udviklingsråd, vi har?

Det er ikke antallet, der betyder noget. Det, der betyder noget, er, at udviklingsrådene fungerer. Deraf følger, at hvis der er nogen, der ikke fungerer, så skal de have hjælp undervejs. I forbindelse med et projekt har vi haft mulighed for at give rådene en lille sjat penge, som de kunne bruge til borgerrettede aktiviteter i deres lokalområde. Dette tilskud har gjort underværker.

13. INTERVIEW MED REGIONSDIREKTØR I SYDBANK FINN CHRISTENSEN

Regionsdirektør Finn Christensen, Sydbank, er blevet interviewet for at få en bedømmelse af udviklingsrådene af en borger, der ikke har været involveret i udviklingsrådsarbejdet og som derfor kan give en bedømmelse af arbejdet set fra en anden synsvinkel end udviklingsrådsformændenes og de kommunale embedsmænds. Desuden har han sammen med en gruppe erhvervsfolk igangsat et nyt initiativ, Viva Varde, der startede som et oplæg til Varde Kommunes sparekatalog og efterfølgende er blevet til et nyt partnerskab, der har som mål at skabe udvikling i hele Varde Kommune.

Hvad er din bedømmelse af udviklingsrådene?

Inden jeg gik ind i projektet, var min overordnede holdning til udviklingsrådene, at de i en vis udstrækning har levet deres eget liv. Nogen har haft travlt med at lave ingenting. Nogen har haft travlt med at gøre nogle ting uden at skilte så meget med det og uden at lave den store forkromede struktur omkring det. Nogen har haft travlt med at få lavet en struktur og har så ikke fået gjort så meget i praksis. Nu, hvor jeg så i godt et halvt år har arbejdet tættere sammen med udviklingsrådene, er jeg blevet lidt klogere på deres arbejde, indsats og rolle. Jeg er absolut benovet over den energi og begejstring, der er i udviklingsrådene – alle virker besjælet af ønsket om at være med til at gøre en forskel for udviklingen i vores område, men jeg må dog retfærdigvis sige, at der selvfølgelig er forskel på, hvor meget hvert råd kan og vil trække – men heldigvis ønsker alle at trække i samme retning, og så skal vi nok nå fremad.

Der er således efter din vurdering stor forskel på den kvalitet, der har været i udviklingsrådenes arbejde?

Tidligere ville jeg nok have svaret „kæmpestor forskel“. I dag vil jeg lidt mere ydmygt erkende, at jeg ikke skal gøre mig til dommer over, hvad der er kvalitet for hvert enkelt råd. Jeg vil ikke deltage i at prioritere deres opgaver – jeg er sikker på, at hvert enkelt råd har prioriteret at gøre dét, som for dem giver kvalitet. Men jeg kan konstatere, at der i hvert fald er forskel på, hvor langt de er kommet med at skabe et fælles afsæt og en fælles motivation for at gå ud og gøre noget, men om det er mere eller mindre vigtigt end at få løst en meget lavpraktisk lokal opgave, skal hvert enkelt udviklingsråd da selv prioritere.

Modellen med udviklingsrådene er rigtig, fordi der er en masse hjerte ude i lokalsamfundene, som banker for de små landsbyer. Det er svært at sætte det i gang fra Varde, som er den store skræmmende hovedby i den optik. Udviklingen fra de

gamle sogneråd og til nu er måske gået for hurtigt for nogen, så der brænder en ild hos mange for at gøre noget for deres lille lokalområde. Det er da interessant, at lokalrådene kan suge det op og bruge det til lokal udvikling. Hvis vi tager et kommunekort og ser på, hvor det er, der sker noget, så er der ti landsbyer, hvor der er totalt knald på og ingen grænser for, hvad de vil sætte i gang. Omvendt er der ti andre, der er døde, hvor man lige så godt kunne beslutte sig for at lukke dem helt. Det er jo de barske realiteter.

Har du noget bud på, hvorfor der er så stor forskel?

Det er ildsjæle, motivation og fællesskabet omkring det at få skabt en brændende platform. Vi bliver nok nødt til at gøre noget. Vi skal nok ikke regne med, at der kommer nogen udefra og hjælper os i mål. Det er skønt at køre ind i Tistrup eller i Skovlund og se, hvor meget lokalt drive og initiativ der er der. Så kan det være tilsvarende nedslående at køre ind i andre landsbyer, som er i gang med at afvikle sig selv, hvor man bare sidder og håber, at der kommer nogen og redder en.

Varde som udkantsområde

Opfatter du Varde Kommune som en del af Udkantsdanmark?

Det er den, uanset om vi kan lide det eller ej. Kald det da, hvad det er. Det er jo Udkantsdanmark. Nu skal vi jo passe på, at vi ikke forenes om at være utilfredse over at blive kaldt Udkantsdanmark. Det er da noget forfærdeligt noget at bruge kræfterne på i stedet for at prøve at gøre noget ved det. Det kan vi se ved, hvad der er af erhvervsvækst og så videre på vores strøg, kontra hvad der er i den østlige del af Jylland.

Hvordan ser du fremtidsperspektiverne for kommunen?

Perspektiverne er der, og vi har nogle ressourcer, som kan gøre en forskel på sigt. For det første er vi jo begunstigede af, at vi har Vestkysten og mange turister. Det er nok vores største mulighed at erkende, at vi er en turistkommune og så tage afsættet derfra. Vi har noget erhvervsliv ved siden af, som handler med resten af verden, og det er fint nok, men vi er og bliver en turistkommune. Erkend det, og lad os så stå sammen om at forædle det produkt. Vi har noget landbrug, og det var indtil for nylig vores primære erhverv på egnen. På godt og ondt. Landmændene har jo også taget del i den udvikling, egnen havde brug for, og som var der indtil for to-tre år siden.

Der er et enormt potentiale på sigt, hvis vi kan blive enige om, at lokummet brænder, og det er nødvendigt at gøre et eller andet for at komme ud af den her situation. Så kan vi mobilisere en lyst og en vilje, der er meget større end andre steder i landet.

Jeg er og bliver vestjyde og kommer herfra. Jeg har været i Århus og Randers i tyve år og er kommet tilbage for tre-fire år siden. Da vi besluttede, at vi ville hjem igen, troede jeg egentlig, at det var det der med „vind i håret“, vi manglede. Så kom vi tilbage, og da der var gået et år, kom min kone og jeg til at snakke om, hvad det egentlig var, vi havde manglet. Vi blev enige om, at det egentlig ikke var blæsten,

det var mentaliteten. Man kan ikke bare sætte sig ned på sin røv og vente på, at nogen kommer og gør det. Man må gøre det selv. Den mentalitet er fantastisk i forhold til, hvad vi har oplevet i Århus og Randers. Holdninger som „det er også kommunens skyld“ og „det er også for dårligt“ kan man også støde på her, men på et eller andet tidspunkt er der nogen, der siger „så lad os dog komme videre“, og så gør de det bare selv. Den mentalitet er fantastisk. Det var det, vi havde savnet, virkelysten. Det kan godt være, det ikke bliver et højteknologisk produkt eller noget, men der er en vilje til at stå skulder ved skulder og gøre det sammen. Det er fantastisk, sådan helt generelt i forhold til hvad jeg har mødt andre steder. Sådan en mentalitet er umådelig svær at skabe eller finde i eksempelvis København eller Århus.

Det hænger måske også sammen med, at nogen må kæmpe lidt mere for tingene end andre, og nogle får det bare foræret. Kan du ikke se det samme billede her, hvor der kan være forskel på center og periferi?

Vi kommer først i gang med at udvikle os, når vi får det dér begravet definitivt. Der er jo ikke forskel på, om man bor her i Varde eller i Ølgod. Vi skal erkende, at Varde er hovedbyen. I nationalt perspektiv er Varde en landsby som dybest set har fuldstændig samme karakteristika, som Tistrup har i et kommunalt perspektiv. Lad os erkende det og så komme videre. I worst case er der nogen, der skal flytte sig tyve kilometer for et eller andet kulturtilbud. Hvis det er rigtig kultur, vi går efter, så skal vi alle sammen flytte os 150 eller 300 km.

Kommunesammenlægningen har gjort, at man sidder på Borgen i Varde og bestemmer det hele, og det, synes folk, er tarveligt, fordi i Ølgod var man vant til, at man kunne selv og alt kunne lade sig gøre. Folk glemmer historien, når de siger, „Alt kunne lade sig gøre i Blåvandshuk. Det var så smidigt og så nemt“. Sådan var det jo ikke. Det har folk bare en tendens til at glemme, og så er alt det, der er nu, bare helt forfærdeligt.

Har I tænkt over, hvordan man kan bruge det frivillige engagement til at udvikle kommunen?

Det er det, vi vil slå på i et nyt initiativ. Vi var nogle erhvervsfolk, der mødtes for at give et indspark til det offentliggjorte kommunale sparekatalog. Da vi havde gjort det og været voldsomt utilfredse med alt muligt, så sagde jeg: „Jeg melder mig ud af det her. Man bliver i totalt dårligt humør af det. Vores høringsvar er ikke mere begavet end det, alle de andre kommer med. Det drukner i mængden. Det er mere interessant at finde ud af, hvad vi skal bagefter. Når vi har sparet, hvad skal vi så leve af?“ Det var der heldigvis fodslag omkring. Den foretagsomhed, der er derude, vil vi bruge til at prøve at gøre en forskel. Men det er jo væsentligt at få folk til at forstå, at lokummet brænder. Vi kan vælge at læne os tilbage og klynke og sige, „det er også for tarveligt, og vi er Udkantsdanmark, og det bliver vi ved med at være, og næste år skal vi spare igen“, eller også kan vi prøve at gøre noget andet. Hvis vi kan lokalisere den der lokale vilje og erkendelsen af, at vi har en masse kvaliteter, som vi påskønner. Vi har ganske vist glemt at fortælle nogen, at de er der. Vi kan jo godt lide dem. Det er jo derfor, vi har valgt at bo her. Men vi går jo

stille med dørene, fordi vi er ydmyge og har fået at vide hjemmefra, at det skal man holde sin mund med. Vi har en masse kvaliteter, og i det øjeblik vi enes om, at vores produkt er godt nok, så kan vi få genoplivet noget af andelsbevægelsestankegangen.

Viva Varde

Du og en række andre erhvervsfolk er gået i spidsen for et nyt initiativ Viva Varde, der skal skabe udvikling i Varde Kommune. Et initiativ som også involverer udviklingsrådene. Vil du fortælle lidt om det nye tiltag og visionen, som det bygger på?

Visionen for Varde Kommune er, at den skal være den sundeste kommune, den reneste kommune og have den hurtigste fiberforbindelse af landets kommuner. I forhold til sidstnævnte har vi fået Syd Energi til at love, at de vil grave fiber ud til alle kommunens borgere. Alle får dermed adgang til minimum 1GB inden 2015. Det er ti gange så meget, som regeringens vision er på nationalt plan inden 2020. I første omgang skal Syd Energi selvfølgelig have nogle abonnenter for at grave. Det er den opgave, udviklingsrådene kan hjælpe med ved at få borgerne til at indse, at det her, det er nødvendigt. Det kommer til os, uanset om vi vil det eller ej, og så kan vi ligeså godt få penge for at gøre det af Syd Energi, der har lovet at binde en check i halen på hver aftale, der bliver lavet.

14. KONKLUSION OG ANBEFALINGER

I dette kapitel drages der konklusioner på tværs af de foregående afsnit og i forlængelse heraf opstilles en række konkrete anbefalinger til, hvordan projektets resultater kan videreføres.

14.1. Konklusion

De to hovedformål med projektet var gennem brug af teorien om styringsnetværk og netværksdannelser at få flere borgere til at indgå i det frivillige arbejde på lokalt plan i Varde Kommune samt gennem kortlægning at tydeliggøre de resurser, der findes i et lokalområde.

Evalueringen af projektet viser, at begge målsætninger er blevet indfriet. Målet med at få flere involveret i udviklingsarbejdet på lokalt plan blev nået gennem nedsættelse af mange nye arbejdsgrupper i udviklings- og lokalråds regi. Den kvalitative dataindsamling viser desuden, at udviklingsrådsformændene har indset nødvendigheden af at brede de forskellige arbejdsopgaver ud på flere hænder.

Fra at have en opfattelse af at det er bestyrelsesmedlemmer med formand i spidsen, der også skal varetage samtlige udviklingsrådsopgaver, er der nu kommet en ny forståelse af bestyrelsesarbejdet som primært værende koordinerende. Bestyrelsen skal stadig sammen med repræsentantskabet have det overordnede foreningsansvar, men skal samtidig være et forum, der har overblik over, hvad der foregår i lokalsamfundene, og som igangsætter forskellige tiltag gennem nedsættelse af interne arbejdsgrupper/netværksgrupper, eller gennem udpegning af borgere, der deltager i eksterne arbejdsopgaver.

Gennem kursusaktiviteter i den første projektfase har målgruppen lært at bruge nye metoder, der kan motivere borgere til at indgå i frivilligt arbejde (visionsværksted, affinitetsanalyse m.v.), og de har formuleret målsætninger for, hvordan udviklingsrådene kan udvikles.

Udviklingsrådsformændenes kompetencer i forhold til at beherske styringsnetværkskonceptet kan stadig udvikles, så de bliver i stand til at lave netværksstyring gennem opstilling af et netværksdesign, men de er nået et stort skridt i den rigtige retning.

Målsætningen om at benytte kortlægning til at beskrive lokalsamfundets resurser er indfriet gennem to forskellige former for kortlægning:

1. Kortlægning ved hjælp af GIS-teknologi og
2. Kortlægning ved hjælp af offentlige dataudtræk.

Kortlægningen er foregået i 4 udvalgte udviklingsområder (Blaabjerg, Blåvandshuk, Ølgod og Skovlund-Ansager). Områderne er blevet kortlagt og analyseret med henblik på at undersøge, hvordan der kan skabes erhvervsudvikling og social udvikling i mange forskellige lokalsamfund.

På baggrund af kortlægningen har der fundet erfaringsudveksling og vidensdeling sted mellem beboere fra områderne, og der er udviklet et koncept til, hvordan man kan præsentere et lokalsamfund over for en større offentlighed.

Evalueringen viser også, at der ikke har været udelt begejstring for GIS-kortlægningen. Årsagen hertil skyldes, at deltagerne i kortlægningsprocessen på grund af tekniske problemer ikke fik den kortlægning, de havde foretaget, tilbage i form af nye GIS-kort, hvad der ellers var stillet dem i udsigt. Den manglende tilbagemelding har skabt en del frustrationer hos udviklingsrådsformændene, der var medarrangører af kortlægningsmøderne.

Nogle af informanterne finder også selve GIS-kortlægningen for tung at arbejde med i forhold til andre kortlægningsprogrammer. På den anden side udtrykker samtlige informanter tilfredshed med forløbet af kortlægningsmøderne, og de er også meget positive i deres syn på, hvordan kortlægning kan bruges i det fremtidige udviklingsrådsarbejde, bl.a. via hjemmesider, sociale netværk m.v.

Begge former for kortlægning har givet deltagerne en større viden om det udviklingsrådsområde, de bor i, samt en dybere forståelse for, hvordan området adskiller sig fra andre udviklingsrådsområder i kommunen.

Kortlægning af lokale resurser kan således også danne grundlaget for nye netværksdannelser både lokalt og på tværs af kommunen. Dermed kan projektets hovedmålsætninger komme til at spille sammen i arbejdet med at udvikle lokalsamfundene og gøre dem attraktive for bosættelse.

14.2. Konkrete anbefalinger til det videre arbejde

På baggrund af undersøgelsen har vi følgende anbefalinger vedrørende det videre arbejde:

1. *Der er behov for en afklaring af udviklingsrådenes rolle som paraplyorganisation.*
Det er ifølge undersøgelsen nødvendigt at afklare udviklingsrådenes rolle som paraplyorganisation for foreningslivet. For øjeblikket er der ingen af de 9 råd, der reelt har denne rolle. I bedste fald fungerer de som sparringspartnere for de lokale

foreninger, når de har en sag, der skal bringes til kommunen. Udviklingsrådenes styrke ligger i at være et borgerinddragelsesorgan for kommunen, der kan varetage høringsopgaver, deltage i projekter, arbejdsgrupper m.v.

2. *Det er nødvendigt i højere grad at synliggøre udviklingsrådene over for borgerne.*

For at kunne varetage opgaven som dialogforum over for kommunen er det vigtigt, at rådene også er tydelige over for borgerne. Det er de endnu ikke i tilstrækkelig grad, hvad der bl.a. tydeligt fremgår af, at hovedparten af formændene beskriver problemer med den manglende synlighed over for borgerne som et af de væsentligste problemer. Udviklingsrådene kan få en større synlighed gennem:

- a. At få flere med i arbejdet gennem netværksdannelse m.v.
- b. Ved at medlemmerne i højere grad begynder at skrive om, hvad rådene konkret foretager sig. Der kan evt. være behov for at uddanne „borgerjournalister“.
- c. Ved at tydeliggøre rådernes rolle som et organ, der varetager fælles interesse for hele området i modsætning til de mere snævre lokalinteresser.
- d. Ved konkret at beskrive rollefordelingen mellem udviklingsrådene og lokalråd, borgerforeninger m.v.

3. *Der er behov for at få flere unge med i udviklingsarbejdet.*

I bestræbelserne på at gøre rådene så repræsentative som muligt i forhold til det bagland, som de repræsenterer, vil det være ønskværdigt, at der bliver inddraget flere unge i arbejdet. Det kan eksempelvis ske ved at lave ad hoc-arbejdsgrupper bestående af unge, ved at styrke samarbejdet med de foreninger, der primært har unge medlemmer, eller ved at lave et 10. udviklingsråd bestående af repræsentanter fra gruppen af unge.

4. *Det kan være nødvendigt at aftale og udforme en model for, hvordan de udviklingsråd, der periodisk ikke fungerer helt så godt som de andre, kan hjælpes.*

På grund af at udviklingsrådene bygger på frivilligt arbejde og er meget personafhængige, kan der være store forskelle på aktivitetsniveauerne mellem dem. Det behøver ikke at være et problem, men hvis der er råd, der i perioder ikke fungerer, kan det være nødvendigt at finde en model for, hvordan de andre råd eller kommunen/lokalsamfundskonsulenten kan bidrage til at få arbejdet på rette spor igen, uden at det går ud over det pågældende råds selvbestemmelse.

5. *Kompetenceudviklingen i netværkskoordinering bør fortsættes.*
Det anbefales, at man i FUR regi fortsætter med at lave erfaringsudveksling om, hvordan man i det enkelte udviklingsråd kan få flere med i arbejdet gennem nedsættelse af arbejdsgrupper, samt hvordan man kan „styre“ disse arbejdsgrupper gennem netværkskoordinering og netværksdesign.
6. *Der er behov for at afslutte arbejdet med GIS-kortlægning.*
Den nye version af GIS, der var årsag til forsinkelsen med at lave de nye kort, ligger nu klar og vil gøre det betydeligt lettere at arbejde med GIS. Det vil være muligt at opdatere kort på samme enkle måde, som kendes fra Google Earth, der er et meget populært kortlægningsprogram.
7. *Behov for en beskrivelse af forvaltningens arbejdsvilkår.*
På samme måde som byrådspolitikere og medarbejdere på den kommunale forvaltning har skullet erkende, at udviklingsrådene bygger på frivilligt arbejde, og der derfor skal tages særligt hensyn til dem som samarbejdspartnere, skal det sikres, at udviklingsrådsmedlemmerne også har en forståelse for de vilkår, som en offentlig forvaltning arbejder under. Der kan derfor være behov for, at forvaltningen bliver bedre til at kommunikere, hvilke arbejdsvilkår den er underlagt i forhold til de konkrete samarbejdsprojekter (jf. problemerne i forbindelse med GIS-kortlægningen).
8. *Udformning af en nærdemokratipolitik vil kunne styrke udviklingsrådene.*
Udformningen af en nærdemokratipolitik i Varde Kommune på baggrund af udviklingsrådsmodellen vil kunne styrke udviklingsrådenes synlighed i forhold til borgerne og vil desuden skabe mere fokus på, hvilke konkrete fremtidige mål og udfordringer der er for demokratiudviklingen og de kommunale borger- og brugerinddragelsesprocesser.

15. EVALUERINGSMETODE

Formålet med projektet har været at undersøge, hvordan teorier om styringsnetværk, der er udviklet til at beskrive en ny styreform i den offentlige sektor, kan overføres til foreningslivet i det civile samfund, samt om hvordan forskellige former for kortlægning kan bruges som metode til at udvikle lokalsamfundene.

Evalueringen bygger på tre former for dataindsamling:

1. Observationer ved at have fulgt projektet i hele projektperioden fra 2008 til 2011 gennem deltagelse i stormøder, kurser, møder i det fælles udviklingsråd (FUR), møder i Varde Kommunes forvaltning samt i de enkelte udviklingsråd.
2. Indsamling af projektdata. I samarbejde med udviklingschef Jørgen Nielbæk, kultur- og fritidschef Kirstine Gottlieb og lokalsamfundskonsulent Hanne Jespersen er der indsamlet og analyseret dokumenter, udviklingsstrategier, projektbeskrivelser, referater m.v., der har relation til projektets målsætninger.
3. Kvalitative data gennem fortolkede interviews med otte af de ni formænd for udviklingsrådene samt et bestyrelsesmedlem, der deltager i FUR-møderne. Validiteten af disse interview er blevet bedømt og afprøvet i løbet af dataindsamling.

I forarbejdet til evalueringen er forskellige teorier om styringsnetværk, frivilligt arbejde og det civile samfund blevet analyseret og bearbejdet med henblik på at kunne anvendes i forhold til det konkrete projekt.

16. LITTERATUR

Alstrup, Erik og Olsen, Poul Erik (red.), 1991: *Dansk kulturhistorisk Opslagsværk*. Dansk Historisk Fællesforening. Bd. I-II. Århus.

Boje, Fridbjerg, Ibsen (red.), 2006: *Den frivillige sektors omfang og betydning*. Socialforskningsinstituttet.

Christensen, Jens, 1998: *Længst mod vest – 1870-1940*. Blåvandshuk Egnsmuseum og Blåvandshuk Lokalhistoriske Arkiv.

Friisberg, Claus, 2005: *Den danske vej fra enevælde til demokrati*, Vestjysk Kulturforlag.

Gammelgaard, Arne, 2005: *På Hitlers Befaling*, Museet for Varde By og Omegn.

Guldberg, Mette, 1999: *Jydepotter fra Vardeegnen – produktion og handel ca. 1650-1850*. Landbohistorisk Selskab.

Hartje, Steffen, 2008: *Nærdemokrati i udvikling. Udviklingsråd i Varde Kommune og andre forsøg på at forny nærdemokrati og borgerinddragelsesprocesser*. Fritid & Samfunds Forlag.

Jepsen, Palle Uhd, 2003: *Nymindegab – Det gamle udløb fra Ringkøbing Fjord*. Himmel & Hav, nr. 8, Turistgruppen Vestjylland.

Koch Nielsen, Inger et al., 2005: *Frivilligt arbejde – den frivillige indsats i Danmark*. Socialforskningsinstituttet.

Madsen, Hans, 1987: *Ølgod Brugsforening – 100 år*. Ølgod Brugsforening.

Manøe, Søren, 1987: *Fra det gamle Ølgod og opland*. Ølgod Museum.

Manøe, Søren, 1986: *Da Ølgod blev by*. Ølgod Museum.

Region Syddanmark, 2010: *Kontur - Kommunale nøgletal for udvikling i Region Syddanmark – Varde Kommune 2010*. Region Syddanmark.

Skovlund Sognearkiv, 2003: *Handel, Håndværk og selvstændig næringsdrift i Skovlund 1900-2000*. Skovlund Sognearkiv.

Sønnichsen, Kai og Lokalhistorisk Arkiv (red.), 1995: *Blåvandshuk Kommune – De første 25 år i billeder og tekst*. Blåvandshuk Kommune.

Sørensen, Eva & Torfing, Jacob, 2005: *Netværksstyring. Fra government til governance*. Roskilde Universitetsforlag.

Sørensen, Eva, og Torfing, Jacob, 2006: *Den lokale netværksstyrings ABC*. Roskilde Universitet.

Sørensen, Eva, og Torfing, Jacob, (ed.), 2007: *Theories of Democratic Network Governance*. London, Palgrave Macmillan.

HJEMMESIDER

www.ansagerarkiv.dk, 17.1.2011

www.bicoksbol.dk, 2.3.2011

www.dst.dk, 9.3.2011

www.denstoredanske.dk, 17.1.2011

www.esri.com, 2.3.2011

www.ed-consult.dk, 2.3.2011

www.flensted.dk, 22.2.2011
www.forsvaret.dk, 22.2.2011
www.gis.com, 2.3.2011
www.google.com, 2.3.2011
www.hennegolfklub.dk, 2.3.2011
www.jernbanen.dk, 22.2.2011
www.lundenyt.dk, 2.3.2011
www.musikgalleriet.dk, 2.3.2011
www.newl.dk, 22.2.2011
www.oksbøl1945-49.dk, 17.1.2011
www.naturkulturvarde.dk, 17.1.2011
www.northseatrail.org, 10.2.2011
www.sdu.dk, 22.2.2011
www.skovlundsognearkiv.dk, 17.1.2011
www.snaebel.dk, 22.2.2011
www.statistikbanken.dk, 9.3.2011
www.ungivarde.dk, 22.2.2011
www.vardekom.dk, 17.1.2011
www.vardemuseum.dk, 17.1.2011
www.wikipedia.dk, 22.2.2011.

